

## **ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΤΩΝ Ε΄ & ΣΤ΄ ΤΑΞΕΩΝ**

**Αιτήσεις συμμετοχής 11 Σεπτεμβρίου-18 Οκτωβρίου 2024**

**Έναρξη προγραμμάτων Δευτέρα 14 Οκτωβρίου 2024**

**Όλα τα προγράμματα παρέχονται δωρεάν**

### **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**

**Silent Books: Τα βιβλία που αφηγούνται μόνο μέσα από τις εικόνες τους**

**Ομάδα 25-30 μαθητές, διάρκεια 70-90΄**

**Εισηγήτρια: Μελίνα Σιδηροπούλου, Δημοσιογράφος, Συγγραφέας**

Τα βιβλία χωρίς λόγια (silent ή wordless books) είναι βιβλία μόνο με εικόνες, καθώς οι εικονογράφοι κρατούν συχνά και τον ρόλο του συγγραφέα διαμορφώνοντας την ιστορία. Μια ιστορία εξαιρετικά ανοιχτή στην ερμηνεία του κάθε παιδιού.

Σκοπός του εργαστηρίου είναι να καλλιεργήσουν τα παιδιά τη φαντασία τους και να δουλέψουν ομαδικά διαμορφώνοντας μια ιστορία. Τα παιδιά θα πρέπει να συνεργαστούν, να ακούσουν ο καθένας την εκδοχή του άλλου και να λάβουν από κοινού αποφάσεις για την τελική εκδοχή, χτίζοντας παράλληλα και διαλόγους για τους άκρως ενδιαφέροντες πρωταγωνιστές τους. Επιπλέον, θα ήταν κέρδος αν τα παιδιά άρχιζαν να εξοικειώνονται με την έννοια της «ερμηνείας» μιας εικόνας, ιδίως σε μια εποχή που οι εικόνες τείνουν να έχουν πρωταγωνιστικό ρόλο στη σύγχρονη ζωή μας.

#### **Μεθοδολογία**

- Στο εργαστήρι θα διαμορφώσουμε δύο ομάδες οι οποίες θα δουλέψουν πάνω σε ένα βιβλίο συνεργατικά. Κάθε παιδί θα συμβάλλει με τις δικές του ιδέες προκειμένου να δημιουργήσει η κάθε ομάδα από κοινού την ιστορία της.
- Τα παιδιά θα παρατηρήσουν παρέα τις εικόνες του βιβλίου τους και θα γράψουν κείμενο και διαλόγους χτίζοντας τη δική τους ιστορία.
- Στη συνέχεια, θα σηκωθούν όλοι μαζί και θα την αφηγηθούν προφορικά στην άλλη ομάδα και τους εκπαιδευτικούς καθώς θα βλέπουμε τις εικόνες σε video wall. Πρώτα η μία ομάδα, έπειτα η επόμενη παρουσιάζοντας με αυτόν τον τρόπο την ιστορία τους.

**Η άγνωστη Αγία Σοφία Κωνσταντινούπολης**

**Ομάδα 25-30 μαθητές, διάρκεια 70-90΄**

**Εισηγήτρια: Ειρήνη Πάνου, Δρ. Βυζαντινολόγος**

Τι κοινό μπορεί να έχουν δύο μαρμάρινα φαντάσματα, μια απρόβλεπτη χειρονομία, ένας Πατριάρχης που έκανε το ποίμνιο να σκάσει στα γέλια την ώρα της Θείας Λειτουργίας, ένας

ιπτάμενος τρούλος και ένα καράβι των Βίκινγκ; Βρίσκονται όλα στον σημαντικότερο ναό της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, την Αγία Σοφία!

Μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Unesco, ο ναός χτίστηκε τον 6<sup>ο</sup> αιώνα, στη μορφή που τον γνωρίζουμε σήμερα, κατ' εντολή του αυτοκράτορα Ιουστινιανού Α'. Για πεντέμισι χρόνια, 10.000 τεχνίτες εργάστηκαν υπό τις οδηγίες των αρχιτεκτόνων Αρτέμιου και Ισίδωρου για να δημιουργήσουν την μεγαλύτερη και λαμπρότερη εκκλησία της αυτοκρατορίας.

Στα εγκαίνια του ναού, που κατάφερε να τετραγωνίσει τον κύκλο, διοργανώθηκε μεγαλοπρεπέστατη γιορτή, όπου διανεμήθηκαν 600 τόνοι σιταριού σε χιλιάδες πολίτες. Ακολούθησαν αυτοκρατορικές στέψεις, βασιλικοί γάμοι, λαϊκές εξεγέρσεις, δολοπλοκίες και τραγικά γεγονότα που κατέστησαν τον ναό αυτό αναπόσπαστο κομμάτι της βυζαντινής ιστορίας. Ωστόσο, παρόλη τη σημασία και φήμη του, ο ναός περιλαμβάνει πολλές άγνωστες πτυχές που έχουν αφήσει έως σήμερα το αποτύπωμά τους στο μνημείο.

Η αρχαία ελληνική αστρονομία συναντά τη χριστιανική θεώρηση του φωτός, δημιουργώντας ένα αρχιτεκτόνημα στο εσωτερικό του οποίου βρισκόταν ο «ομφαλός της γης» κατά τους Βυζαντινούς, οι οποίοι τον χρησιμοποίησαν και ως μέσο διπλωματίας για τον εκχριστιανισμό ειδωλολατρών και τον εντυπωσιασμό ξένων ηγεμόνων. Η μακραίωνη ιστορία του ναού θα ξεδιπλωθεί μπροστά στα μάτια των μαθητών, οι οποίοι στο διαδραστικό αυτό πρόγραμμα θα συνθέσουν το δικό τους μωσαϊκό ιστορίας τόσο για τους γνωστούς όσο και για τους άγνωστους επισκέπτες του ναού!

Πώς θα γίνει αυτό; Χρησιμοποιώντας ως πυξίδα έντυπο φωτογραφικό υλικό που έχουν στα χέρια τους αλλά και προφορικές πληροφορίες, οι μαθητές ανά ομάδες θα λύσουν ιστορικούς γρίφους και θα έρθουν κοντά στη ιστορία του ναού με ιδιαίτερα διασκεδαστικό τρόπο. Πρόκειται για ένα διαδραστικό πρόγραμμα όπου μέσα από την συνεργασία και τη δημιουργική σκέψη οι μαθητές θα κατακτήσουν τη γνώση εμπλουτίζοντάς τη με πληροφορίες που θα πυροδοτούν το ενδιαφέρον τους καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

**Παίζοντας *Kastropoly*: 10+1 πράγματα που δεν ήξερες για τα κάστρα της Ελλάδας!**

**Ομάδα 25-30 μαθητές, διάρκεια 70 – 90' [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτρια: Ειρήνη Πάνου, Δρ. Βυζαντινολόγος**

Η ιστορία της Ελλάδας είναι συνυφασμένη με τους κατακτητές της στη δίνη των οποίων αμύνθηκε (μεταξύ άλλων) με τα κάστρα της. Διασπαρμένα σε κομβικές τοποθεσίες τόσο στα νησιά όσο και στην ηπειρωτική Ελλάδα, τα κάστρα, μαρτυρούν τις προσπάθειες για οργανωμένη άμυνα αλλά και τη σημασία που είχε για τον εκάστοτε κατακτητή ο συγκεκριμένος τόπος.

Τα κάστρα δεν είναι μουσειακά εκθέματα, αλλά ζωντανός οργανισμός, κομμάτι του σημερινού κοινωνικού και πολιτιστικού ιστού. Αποτελούν την κατοικία του ντόπιου πληθυσμού (Νάξος),

πολύ συχνά πραγματοποιούνται εκδηλώσεις (Fortezza Ρεθύμνου) αλλά και τοπικοί θρύλοι τοποθετούνται σε αυτά (Χλεμούτσι). Η τοπική και εθνική ιστορία είναι συνδεδεμένη με την παρουσία των κάστρων, αυτής της πολυσήμαντης ψηφίδας στο ψηφιδωτό της ελληνικής ιστορίας. Και ακριβώς αυτήν την ιστορία θα ξεδιπλώσουμε παίζοντας «Kastropoly»! Μετά από μία σύντομη επισκόπηση των βασικών χαρακτηριστικών των κάστρων, τα παιδιά θα χωριστούν σε ομάδες και με βάση τις πληροφορίες που θα τους έχουν δοθεί θα καλούνται να διασχίσουν τη συντομότερη διαδρομή για να φτάσουν στην Αίθουσα του Θρόνου. Το «ζάρι» τους θα είναι οι σωστές απαντήσεις τους σε κουίζ!

Το πρόγραμμα προσφέρει γνώση στα παιδιά σχετικά με τα κάστρα της Ελλάδας με εύληπτο τρόπο, μέσα από το παιχνίδι και την ψηφιακή ξενάγηση στα σημαντικότερα κάστρα του ελλαδικού χώρου.

**Ένα ταξίδι στον κόσμο της νεότερης ιστορίας. Από τα βάθη της Οθωμανικής αυτοκρατορίας στη Μικρασιατική Καταστροφή**

**(ΣΤ΄ τάξη) Ομάδα 25-30 μαθητές, διάρκεια 70 – 90΄**

**Εισηγητής: Δημήτρης Μπαχάρας, Δρ. Ιστορίας, Διδάσκων του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων και του Ιονίου Πανεπιστημίου, Υπεύθυνος ιστορικών αρχείων ΕΛΙΑ-MIET**

Πώς ζούσαν οι Έλληνες τα χρόνια πριν την Επανάσταση; Γιατί έγινε η Επανάσταση; Ποιος ήταν ο βασιλιάς Όθωνας, ο Χαρίλαος Τρικούπης, ο Ελευθέριος Βενιζέλος; Πώς χρεωκόπησε η χώρα το 1893; Πολέμησαν οι Έλληνες στον Α΄ Παγκόσμιο πόλεμο; Τι ήταν τα πολεμικά Παναθήναια; Γιατί οι Έλληνες βρέθηκαν στη Μικρά Ασία; Αυτά είναι μερικά από τα ερωτήματα που θα συζητηθούν με τους μαθητές προκειμένου να καλλιεργηθεί η αναζήτηση, η κριτική σκέψη και ο διάλογος, ώστε τα παιδιά να έρθουν σε μια πρώτη επαφή με τα πραγματικά εργαλεία του ιστορικού, που απέχουν πολύ από την ξερή αφήγηση γεγονότων.

**Σκοπός του προγράμματος** είναι να γνωρίσουν οι μαθητές με έναν σύντομο και περιεκτικό τρόπο τη νεότερη ιστορία της Ελλάδας μέσα από μια δυναμική, αντιπαραθετική και πολυδιάστατη ανάγνωση μιας ολόκληρης εποχής, που πολλές φορές έρχεται σε επαφή με το παρόν και το μέλλον.

#### **Μέθοδοι/Εργαλεία**

- Διαδραστικά παιχνίδια αναγνώρισης προσώπων μεγάλων φυσιογνωμιών της ελληνικής ιστορίας
- Τοποθέτηση σημείων μαχών-σημαντικών γεγονότων σε (διαδραστικούς) χάρτες, ζωγραφικών ή και θεατρικών αναπαραστάσεων
- Χωρισμός ομάδων για δράσεις όπως αναζήτηση στο διαδίκτυο πληροφοριών ή πηγών ή βιβλίων σχετικών με τα θέματα του προγράμματος
- Προβολή ολιγόλεπτων ντοκιμαντέρ, αρχειακού, φωτογραφικού και άλλου υλικού από τα αρχεία του ΕΛΙΑ-MIET

### **Εξέλιξη του προγράμματος**

- Η προεπαναστατική Ελλάδα, η Φιλική Εταιρεία, οι αιτίες ξεσπάσματος της Επανάστασης του 1821, οι δύο εμφύλιοι πόλεμοι, τα πρώτα δάνεια.
- Η βασιλεία του Όθωνα, η Μεγάλη Ιδέα, οι Έλληνες πολιτικοί
- Η βασιλεία του Γεωργίου Α΄, ο Χαρίλαος Τρικούπης και η οικονομία
- Η χρεοκοπία του 1893 και ο πόλεμος του 1897
- Η άγνωστη δεκαετία του 1900
- Ο Ελευθέριος Βενιζέλος, οι Βαλκανικοί Πόλεμοι και αλλαγή του πολιτικού και κοινωνικού τοπίου
- Η ελληνική ιστορία του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, ο Εθνικός Διχασμός, ο Βενιζέλος και ο βασιλιάς Κωνσταντίνος, οι Αγγλογάλλοι στη Μακεδονία και ο χωρισμός της Ελλάδας στα δύο
- Η Μικρασιατική εκστρατεία και η Καταστροφή

### **Υλικό προγράμματος**

Αρχειακό υλικό όπως απόρρητα τηλεγραφήματα, κρυπτογραφημένα μηνύματα και αλληλογραφία μεταξύ σημαντικών προσώπων, αφίσες πολέμου και θεατρικών παραστάσεων, ιστορικοί χάρτες, φωτογραφίες, ντοκιμαντέρ.

## **ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ-ΡΟΜΠΟΤΙΚΗ**

**Ο εντοπισμός και η αξιολόγηση της ψευδούς είδησης: Ένα εκπαιδευτικό παιχνίδι μυστηρίου με σύμμαχο τη ρομποτική και την ψηφιακή αφήγηση**

**Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 90΄ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτριες: Κατερίνα Σοφianoπούλου, Ψυχολόγος, MSc Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, Γνωσιακή Συμπεριφοριστική Θεραπεία**

**Έλενα Κοντιζά Ψυχολόγος, MSc Πανεπιστημίου Ουτρέχτης Ολλανδίας, πιστοποιημένη στη Γνωσιακή-Συνπεριφοριστική Θεραπεία**

Πόσο βέβαιοι είμαστε πως το σύνολο των πληροφοριών που προσλαμβάνουμε από την τηλεόραση, το διαδίκτυο και άλλες πηγές, ανταποκρίνονται, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο ποσοστό, στην αλήθεια ή ακόμη και στην πραγματικότητα; Η απόδοση των νέων, των πληροφοριών, στις πηγές όπου αυτά παρουσιάζονται, κρίνεται με ευπιστία ως ικανοποιητική, ανεπαρκής ή κρύβει σκοπιμότητες;

Είναι βέβαιο πως οι ψευδείς ειδήσεις επηρεάζουν αρνητικά την αντίληψη, την ψυχολογία και την κριτική σκέψη των παιδιών, οδηγώντας σε παραπληροφόρηση, διαμόρφωση λανθασμένων πεποιθήσεων, αύξηση του άγχους και της ανασφάλειας, καθώς και σε μειωμένη ικανότητα αξιολόγησης της αξιοπιστίας των πληροφοριών. Αυτές οι συνέπειες μπορούν να επηρεάσουν

την αυτοεκτίμηση και την κοινωνική τους συμπεριφορά, καθιστώντας τα παιδιά πιο ευάλωτα στη χειραγώγηση και τις επιπτώσεις της παραπληροφόρησης.

Προς την κατεύθυνση αυτή δημιουργήθηκαν τρία (3) σενάρια εκπαιδευτικών παιχνιδιών το καθένα σε αντικείμενο που άπτεται του ζητήματος της ψευδούς ή/και ανακριβούς είδησης, ανακοίνωσης, πεποίθησης ή ενημέρωσης. Το σχολείο μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε τρία διαφορετικά σενάρια: τις φυσικές καταστροφές, ρατσιστικές συμπεριφορές-bullying και επικίνδυνες δοκιμασίες στο ίντερνετ.

Το κάθε προγράμμα-παιχνίδι παρουσιάζεται μέσω εκπαιδευτικού παιχνιδιού ρόλων (αγγλ. edu-Role Playing Game) και ψηφιακής αφήγησης (αγγλ. Digital Storytelling), με την παρουσία και ενεργή συμμετοχή του ανθρωποειδούς ρομπότ NAO, υλοποιούνται υπό την αιγίδα του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη και με την υποστήριξη του Κοινού Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημιουργική Γραφή» του Παιδαγωγικού τμήματος Νηπιαγωγών της Σχολής Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, και του Εργαστηρίου Δικτύων Υπολογιστών & Υπηρεσιών του Τμήματος Ηλεκτρολόγων & Ηλεκτρονικών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

#### **Στόχοι του προγράμματος:**

- Αναγνώριση ψευδών ειδήσεων: Οι μαθητές θα μάθουν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά των ψευδών ειδήσεων και να διακρίνουν την αξιόπιστη από την αναξιόπιστη πληροφορία.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης: Ενίσχυση της κριτικής σκέψης των μαθητών ώστε να αξιολογούν τις πηγές πληροφόρησης και να αναλύουν τις πληροφορίες που λαμβάνουν.
- Κατανόηση της επίδρασης: Οι μαθητές θα κατανοήσουν πώς οι ψευδείς ειδήσεις επηρεάζουν την ψυχολογία και την ψυχική τους υγεία, καθώς και την κοινωνία συνολικά.
- Δημιουργία στρατηγικών προστασίας: Ανάπτυξη στρατηγικών για την προστασία από την παραπληροφόρηση, όπως η χρήση αξιόπιστων πηγών και η διασταύρωση των πληροφοριών.

#### **Εισαγωγή στην τρισδιάστατη σχεδίαση και εκτύπωση**

**Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 90' ' [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγητές: Δρ. Άρης Μαυρομμάτης, Μαθηματικός, Ερευνητής-καθηγητής ΚΕΔΙΒΙΜ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας**

**Απόστολος Παπανικολάου, Msc Μαθηματικός, Ερευνητής της Διδακτικής Μαθηματικών**

Οι μαθητές κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας εισάγονται στη διαδικασία της τρισδιάστατης σχεδίασης και εκτύπωσης:

1. Σχεδιάζουν στο επίπεδο χαρτί, ένα σχήμα που αντιπροσωπεύει την ιδέα που έχουν για το πως φαντάζονται ένα αντικείμενο καθημερινής χρήσης (π.χ. ένα μολυβοδοχείο, ένα βάζο, ή μια κλειδοθήκη).
2. Γνωρίζουν τις βασικές δυνατότητες που παρέχουν οι πιο διαδεδομένες και εύχρηστες για εκπαιδευτικούς σκοπούς εφαρμογές – πλατφόρμες 3D σχεδίασης, κατανοώντας ότι η γεωμετρία του χώρου είναι βασική και παρούσα σε όλη αυτήν την διαδικασία.
3. Μετατρέπουν σε τρισδιάστατο στερεό τη μορφή που έχουν σημειώσει στο επίπεδο χαρτί τους, με τη βοήθεια μιας από τις παραπάνω 3D πλατφόρμες-εφαρμογές σχεδίασης και αφού την επεξεργαστούν, σώζουν την τρισδιάστατη δημιουργία τους σε αρχείο κατάλληλης μορφής (.stl , .3mf κ.α.).
4. Παρακολουθούν την μετατροπή του αρχείου σε πρόγραμμα cura ώστε να παραχθεί το αντίστοιχο εκτυπώσιμο αρχείο (. gcode).
5. Μεταφέρουν το αρχείο στον 3D εκτυπωτή, παρακολουθούν την εκτύπωσή του και παίρνουν ένα ενδεικτικό για κάθε τμήμα εκτυπωμένο αντικείμενο.
6. Με το τέλος της παραπάνω δραστηριότητας, στόχος είναι, οι μεν μαθητές να αποκτήσουν την στοιχειώδη πλέον για την εποχή μας δεξιότητα της 3D σχεδίασης και εκτύπωσης, ενώ οι διδάσκοντες να είναι σε θέση να σχεδιάζουν και εκτυπώνουν, χρηστικά για την ειδικότητά τους διδακτικά εργαλεία-αντικείμενα. (artifacts)

### **Το αχανές κυβερνοσύμπαν: κίνδυνοι, πρόληψη και ασφάλεια**

#### **Ομάδα 25-30 μαθητές, διάρκεια 70 - 90 '**

#### **Σχεδιασμός – Εισηγητές: Εξειδικευμένα στελέχη, Αξιωματικοί Ειδικών Καθηκόντων Πληροφορικής και Υγειονομικού, Ψυχολόγοι της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος**

Η μεγάλη ανάπτυξη του τομέα της πληροφορικής και η αυξημένη συμμετοχή των πολιτών στη νέα εποχή της Κοινωνίας της Πληροφορίας, επέφεραν σημαντικά τεχνολογικά επιτεύγματα και εξυπηρετήσεις στην κοινωνία, που αφενός διευκολύνουν την καθημερινότητα, αφετέρου δημιουργούν πεδίο κατάλληλο και για την εμφάνιση μορφών εγκληματικής δραστηριότητας με τη χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών.

Ειδικά στην εποχή που διανύουμε, η πανδημία του COVID-19 και η ανάγκη για την απρόσκοπτη συνέχιση της λειτουργίας του δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, επιτάχυνε τον ψηφιακό μετασχηματισμό τους προκειμένου να προσαρμοστούν στα νέα δεδομένα αξιοποιώντας τεχνολογίες απομακρυσμένης πρόσβασης. Στον εκπαιδευτικό τομέα εφαρμόστηκε η τηλεεκπαίδευση αξιοποιώντας τις ώριμες τεχνολογίες ομαδικών τηλεδιασκέψεων και διαμοιρασμού υλικού, ώστε να διασφαλιστεί η συνέχεια της εκπαιδευτικής διαδικασίας. Έτσι ακόμη και παιδιά κάθε ηλικίας, ξεκινώντας από 4 ετών, συμμετέχουν σε πολλές από αυτές τις δραστηριότητες «συνδεδεμένα ψηφιακά». Επομένως, καθίσταται σαφής η ανάγκη για εκπαίδευση των πολιτών στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και της ασφαλούς

χρήσης αυτών και ενσωμάτωση αυτής στην εκπαιδευτική διαδικασία, από τις πρώτες κιόλας βαθμίδες.

Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας συμμετέχει δια της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη, έχοντας ως στόχο την **ενημέρωση μαθητών, εκπαιδευτικών**, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των κινδύνων που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες, τις διαδικτυακές αγορές, τα φαινόμενα διαδικτυακής βίας, τους κινδύνους που ελλοχεύουν στις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, κ.ά. γιατί Με την εξέλιξη της τεχνολογίας προκύπτουν καθημερινά νέες μορφές κυβερνοεγκλήματος.

Μέσα από την **προβολή επικαιροποιημένου διαδραστικού υλικού**, το οποίο συνοδεύεται από σύγχρονο οπτικοακουστικό υλικό, και μέσα από τη συζήτηση με εξειδικευμένα στελέχη της Υπηρεσίας στον τομέα της Πληροφορικής, της Νομικής, των Οικονομικών και της Ψυχολογίας δίνεται η δυνατότητα στους πολίτες και ιδιαίτερα στα παιδιά, τους ψηφιακούς πολίτες του μέλλοντος, να αναγνωρίσουν τις επισφαλείς συμπεριφορές που μπορούν να εκδηλωθούν μέσω διαδικτύου.

**Στόχος είναι** η μεταφορά των πραγματικών εμπειριών της Υπηρεσίας μας μέσα από την καθημερινή επαφή με τους πολίτες ώστε να επιτευχθεί η θωράκιση της ευαίσθητης ηλικιακής ομάδας των παιδιών και των εφήβων, καθώς οι ενημερωμένοι χρήστες μπορούν να χρησιμοποιήσουν με ασφάλεια το διαδίκτυο.

Οι θεματολογίες διαφοροποιούνται ανάλογα με το κοινό και αφορούν:

- την αποστολή της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος,
- τις διαδικτυακές απειλές και μέτρα προστασίας,
- τα αδικήματα και τρόπους που αυτά διαπράττονται μέσω διαδικτύου,
- το φαινόμενο του διαδικτυακού εκφοβισμού (Cyberbullying)
- τις κυβερνοεπιθέσεις ενάντια σε πληροφοριακά συστήματα και την ψηφιακή υποκλοπή δεδομένων,
- τα διαδικτυακά τυχερά παίγνια και τον εθισμό,
- τον σεξουαλικό εκβιασμό και εξαναγκασμό μέσω διαδικτύου και το sexting,
- την παρουσίαση της ενημερωτικής καμπάνιας SAY NO, ενάντια στον σεξουαλικό εκβιασμό και εξαναγκασμό, ανηλίκων και ενηλίκων, μέσω του διαδικτύου,
- τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Media).

## ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

**Πώς μπορούμε να σώσουμε ένα φρούτο προς εξαφάνιση με τη βοήθεια της γενετικής επεξεργασίας**

**Ομάδα 25-30 μαθητές, διάρκεια 70 – 90 '**

**Εισηγήτρια: Ελένη Κόνιαρη, Μεταδιδακτορική ερευνήτρια, Μοριακή Βιολόγος**

Η Βιολογία και ειδικότερα η Γενετική είναι οι επιστήμες εκείνες που αφορούν στη μελέτη των φαινομένων και των διαδικασιών της ζωής αφού μελετούν οργανισμούς και περιβάλλον. Τα τελευταία χρόνια το ενδιαφέρον για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου έχει αυξηθεί ιδιαίτερα και γίνεται προσπάθεια να αντιμετωπιστούν προβλήματα, όπως αυτά της υγείας, της υποβάθμισης του περιβάλλοντος, του υποσιτισμού, του υπερπληθυσμού. Ο πληθυσμός του πλανήτη μας αυξάνεται πολύ γρήγορα αρκεί να σκεφτούμε ότι το 2050 θα ανέρχεται σε 8.5 δισεκατομμύρια. Για να καλυφθούν επαρκώς οι αυξημένες ανάγκες σε τροφή, είναι απαραίτητη η αύξηση της φυτικής και της ζωικής παραγωγής.

Ένας τρόπος βελτίωσης της φυτικής και ζωικής παραγωγής είναι οι ελεγχόμενες από τον άνθρωπο διασταυρώσεις φυτών και ζώων. Για το σκοπό αυτό πραγματοποιείται επιλογή φυτών και ζώων που έχουν συγκεκριμένα χαρακτηριστικά, όπως φυτά με μεγάλο μέγεθος καρπών, με ανθεκτικότητα σε ακραίες περιβαλλοντικές συνθήκες ή ζώα που δίνουν μεγάλη ποσότητα κρέατος. Οι οργανισμοί αυτοί με τη συμβολή της Γενετικής Μηχανικής διασταυρώνονται με σκοπό τη δημιουργία απογόνων με επιθυμητά χαρακτηριστικά.

Μέσα από το πρόγραμμα αυτό, οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να έρθουν σε επαφή με τις έννοιες της Βιολογίας, και του DNA ενώ μέσα από ειδικές δραστηριότητες-παιχνίδια θα ανακαλύψουν τα βασικά στοιχεία που χρειάζονται τα ζώα και τα φυτά για να επιβιώσουν και να αναπτυχθούν αλλά και πως μπορούν να τροποποιηθούν για να ενισχυθεί η ποιότητα και η ποσότητα τους.

Μέσα από το πρόγραμμα θα αναφερθούν και αναπτυχθούν τα ακόλουθα

- τι είναι και τι εξυπηρετεί το γενετικό υλικό.
- εφαρμογές της βιοτεχνολογίας που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου.
- Πώς μπορούμε να βελτιώσουμε την παραγωγή περισσότερων φρούτων και λαχανικών
- Τι χρειάζεται ένα ζώακι ή ένα φυτό για να αναπτυχθούν καλύτερα και πιο γρήγορα

Με το παιχνίδι και τη ζωγραφική που θα έχουν στη διάθεση τους οι μαθητές, θα αποκτήσουν ενεργό ρόλο στην όλη διαδικασία, ανακαλύπτοντας τη λειτουργία, τους συσχετισμούς και τις αλληλεπιδράσεις του φυσικού και ανθρωπογενούς περιβάλλοντος.

## Τ Ε Χ Ν Ε Σ

### Ένας κύκλος χωρίς κιμωλία: κάπως έτσι γεννήθηκε το θέατρο

**Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 70 – 90 '**

**Εισηγητής: Νίκος Νίκας, Φιλολόγος, Καθηγητής Υποκριτικής, Ηθοποιός**

Η αίσθηση του κύκλου του «καθόμαστε όλοι γύρω – γύρω» και έτσι αρχίζει να δημιουργείται η ανάγκη «να γνωριστούμε» από την αρχή. Τα μάτια θα «παίξουν» με τα βασικά συναισθήματα και τις καθημερινές διαθέσεις: χαρά, λύπη, φόβος, θυμός, αγάπη, μίσος. Αμέσως μετά το όνομα κάθε παιδιού ξεχωριστά θα γίνει αφορμή να οροθετηθεί η πραγματική του υπόσταση μέσα από το σύνολο των συμμαθητών του. Πώς μας βλέπουν οι άλλοι; Τι βλέπουμε εμείς;

Και ακριβώς στο σημείο αυτό αρχίζει το παιχνίδι της αφήγησης μιας ιστορίας που θα φτιάχεται κάθε φορά από τα ίδια τα παιδιά. Όμως οι ιστορίες έχουν ανάγκη τα πρόσωπα για να ζωντανέψουν. **Εδώ αρχίζει το θέατρο με την κυτταρική του μορφή: Κάποιος απαντάει κάτι σε κάποιον. Έτσι τα παιδιά χωρίς να το καταλάβουν θα αρχίσουν να μπαίνουν σε ρόλους.** Οι ρόλοι αυτοί με τη σειρά τους θα «ζητήσουν» κάποια βασικά στοιχεία μεταμόρφωσης: ένα μαντήλι, ένα καπέλο, ένα σεντόνι, ένα ζευγάρι γάντια, γυαλιά κ.ά. Έτσι ο κόσμος της σκηνής αρχίζει να διαμορφώνεται «αυτόματα» σε μια άλλη πραγματικότητα.

Οι ρόλοι όμως χρειάζονται «καθοδήγηση». Έτσι κάποια παιδιά αναλαμβάνουν να «σκηνοθετήσουν» τους ρόλους. Και να.... Κάναμε θέατρο γιατί:

- Φτιάξαμε την ιστορία
- Ζωντανέψαμε τα πρόσωπα
- Δημιουργήσαμε σκηνικό χώρο
- Χρησιμοποιήσαμε σκηνοθέτη

Ένα devised project που διαμορφώνεται κάθε φορά διαφορετικά ανάλογα με την κάθε φορά διαφορετική ματιά της κάθε ομάδας. Ένας ολόφρεσκος τρόπος να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με τα βασικά συστατικά του θεάτρου χωρίς να το «διδάχθούν».

### Από το βιολί και τον Μπαχ στο body percussion και το hip hop

**Ομάδα 25-30 μαθητές, διάρκεια 70 - 90 '**

**Εισηγητής: Γιώργος Παπαϊωάννου, Μουσικός**

Ο στόχος της παρουσίασης θα είναι, στο σύντομο αυτό χρόνο και μέσα από κάτι άμεσο, έντονα διαδραστικό αλλά και οικείο να πάρουν οι μαθητές ένα όσο το δυνατόν πιο ισχυρό ερέθισμα. Να τους χαραχθεί η περιέργεια και η αίσθηση ότι μπορούν να το κάνουν και αυτοί, ενώ παράλληλα θα γνωρίσουν και κάτι καινούργιο και διαφορετικό.

### Εξέλιξη του προγράμματος

Α) Γνωριμία, παιχνίδι, συζήτηση

Θα γνωριστούμε μέσα από διαδραστικά εκπαιδευτικά παιχνίδια και με αφετηρία την πιο κοινή ερώτηση "τι μουσική ακούς;" θα μιλήσουμε για διάφορα είδη μουσικής και θα απαντήσουμε όσες ερωτήσεις προκύψουν.

#### Β) Το σώμα και η φωνή ως όργανο

Με εργαλεία το Body Percussion (παραγωγή ήχων και ρυθμικών μοτίβων κρούοντας το σώμα και κάνοντας ήχους με το στόμα κτλ), τη φωνή ως μελωδικό όργανο αλλά και αυτοσχέδιους στίχους (ρίμες, ραπ, Hip Hop) θα προσπαθήσουμε να συνθέσουμε ένα μουσικό κομμάτι.

#### Γ) Γνωριμία με μουσικά όργανα

Θα παρουσιάσουμε όργανα από όλες τις κατηγορίες οργάνων: κρουστά, έγχορδα (τοξωτό, π.χ. βιολί και νυκτά, π.χ. πολίτικο Λαούτο, σαρόντ - ένα πολύ εντυπωσιακό όργανο από την Ινδία) και πνευστά (φλογέρα και νέυ). Με τη βοήθεια όλων αυτών των οργάνων θα ακουστούν ζωντανά διάφορα μουσικά στυλ και είδη μουσικής (από κλασική μουσική και Μπαχ μέχρι ταξίμια και ανατολίτικους αυτοσχεδιασμούς). Στη συνέχεια οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να περιεργαστούν αυτά τα μουσικά όργανα και να παράγουν ήχο και οι ίδιοι με καθοδήγηση.

#### Δ) Αυτοσχεδιασμός και ηχογράφηση

Θα παίξουμε-αυτοσχεδιάσουμε χρησιμοποιώντας όλα τα παραπάνω, θα εμπλουτίσουμε το κομμάτι που φτιάξαμε με ήχους και μελωδίες από όργανα και στο τέλος θα το ηχογραφήσουμε με σκοπό να σταλεί σε όλους.

Ο **στόχος του προγράμματος** είναι η συμμετοχή των μαθητών σε μια μουσική σύνθεση μέσω της διάδρασης, του παιχνιδιού και της διδασκαλίας συγκεκριμένων τεχνικών. Το πρόγραμμα θα συμπεριλαμβάνει μουσικές γνώσεις που βασίζονται σε μοτίβα και φόρμες της κλασικής δυτικής μουσικής, ιδιώματα της τροπικής μουσικής καθώς και τεχνικές σύγχρονης μουσικής διδασκαλίας.

#### **Μ' ένα καράβι στη θάλασσα του Κωνσταντίνου Βολανάκη**

**Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 90' [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτρια: Βένια Παστάκα, Ιστορικός Τέχνης**

Σκοπός του προγράμματος είναι η γνωριμία των παιδιών με τον ζωγράφο της θάλασσας. Θα μάθουν ποιος ήταν ο Κωνσταντίνος Βολανάκης, την εποχή στην οποία έζησε και τι του άρεσε να ζωγραφίζει. Μέσα από την παρουσίαση των έργων του ζωγράφου που βρίσκονται στην συλλογή του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη, τα παιδιά θα αποκτήσουν κριτική αντίληψη, θα μάθουν να «διαβάζουν» ένα έργο τέχνης, θα εξοικειωθούν με το χρώμα και το σχέδιο και ταυτόχρονα θα ενισχύσουν τις καλλιτεχνικές τους δεξιότητες. Στο πλαίσιο του προγράμματος χορηγείται εκπαιδευτικό υλικό όπως καρτέλα γνωριμίας με τον καλλιτέχνη, στοιχεία για την δημιουργία κολάζ και χρώματα προκειμένου να γίνει μια βιωματική προσέγγιση του έργου του ζωγράφου.

Σε αυτό το εκπαιδευτικό πρόγραμμα οι μαθητές έρχονται σε επαφή με το έργο του σημαντικού ζωγράφου. **Στόχος είναι να μάθουν οι μαθητές να βλέπουν ένα έργο τέχνης, να στέκονται στις λεπτομέρειές του και να αφήνονται στην μαγεία του.** Μαζί με την εισηγήτρια θα δουν έργα του, θα μιλήσουν για τη ζωή του και θα κατανοήσουν τη σημασία της ζωγραφικής του.

Στη συνέχεια μέσα από παζλ που θα δοθούν να φτιάξουν οι μαθητές, τα οποία θα βοηθήσουν να οξυνθεί η παρατηρητικότητα τους στις λεπτομέρειες, θα ακολουθήσει ελεύθερος διάλογος σχετικά με τα συναισθήματα που δημιουργεί η ζωγραφική του Κωνσταντίνου Βολανάκη.

Η τελευταία ώρα είναι η ώρα δημιουργίας των ίδιων των μαθητών. **Μέσα από υλικά που θα τους δοθούν, θα κληθούν να γίνουν οι ίδιοι καλλιτέχνες και να δημιουργήσουν ένα σχετικό έργο με τη θεματολογία του Βολανάκη.** Μπορούν να χρησιμοποιήσουν την τέχνη του κολάζ ή την ζωγραφική ή έναν συνδυασμό και των δύο και να φτιάξουν το δικό τους έργο τέχνης.

### «Αισθάνομαι με τέχνη»

#### Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 90 '

**Εισηγήτρια: Ιωάννα Σκοτίδα, Φιλολόγος, Μουσειοπαιδαγωγός**

**Στόχοι του προγράμματος είναι οι μαθητές να:**

- εξοικειωθούν με διαφορετικές μορφές τέχνης με βιωματικό τρόπο
- προσεγγίσουν πολυαισθητηριακά την τέχνη
- εκφράσουν συναισθήματα και προβληματισμούς
- δημιουργήσουν και να συνεργαστούν

Τι είναι η τέχνη; Τι συναισθήματα μπορεί να δημιουργήσει; Πώς μπορώ να ζωγραφίσω τον θυμό μου; Τη χαρά μου; Τι γεύση έχει ένας πίνακας ζωγραφικής; Μυρίζουν τα τραγούδια; Τα παιδιά εξοικειώνονται με διαφορετικές μορφές τέχνης, ξεκλειδώνουν κι εκφράζουν συναισθήματα, προβληματίζονται κι εκφράζονται με τη βοήθεια ενός πολυαισθητηριακού, βιωματικού προγράμματος, που τα βοηθά να αντλήσουν εμπειρίες πάντα προσαρμοσμένες στις ανάγκες τους.

Πολλές φορές η μεγαλύτερη παιδική ηλικία προβληματίζει και αγχώνει τόσο τους γονείς όσο και τους δασκάλους. Τα παιδιά κλείνονται όλο και περισσότερο στον εαυτό τους και εκφράζουν όλο και πιο δύσκολα τα συναισθήματά τους. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα έχει ως στόχο αξιοποιώντας ποικίλες μεθόδους προσέγγισης των καλλιτεχνικών έργων να δώσει στα παιδιά εργαλεία έκφρασης που θα τα ξεκλειδώσουν, βοηθώντας τα να εκφράσουν προβληματισμούς και συναισθήματα φέρνοντάς τα ταυτόχρονα πιο κοντά στην τέχνη και τον πολιτισμό.

Κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος που αξιοποιεί τη θεωρία της πολλαπλής νοημοσύνης του Γκάρντνερ, τα παιδιά θα καταφέρουν με τον δικό τους τρόπο να ανακαλύψουν και να εξοικειωθούν με διαφορετικές μορφές της τέχνης, με καλλιτέχνες κι έργα και θα εκφραστούν τόσο λεκτικά όσο και καλλιτεχνικά. Το πρόγραμμα είναι παιδοκεντρικό και αξιοποιεί αρχικά την ιδεοθύελλα (καταιγισμό ιδεών) σε μία προσπάθεια να εκμαιεύσει (Σωκρατικός διάλογος) από την ομάδα πληροφορίες που θα συνδεθούν με προσωπικά συναισθήματα και

βιώματα. Η προσέγγιση είναι ενεργητική, ανακαλυπτική και βιωματική. Οι μαθητές συμμετέχουν ομαδοσυνεργατικά σε δραστηριότητες ενώ αποφεύγεται η παθητική διάλεξη. Τα παιδιά ανακαλύπτουν την τέχνη με τη βοήθεια μελετημένων βιωματικών δραστηριοτήτων, αφήγησης και παιχνιδιών (παζλ, κουίζ).

Η βιωματική προσέγγιση επιτυγχάνεται με τρόπο πολυαισθητηριακό. Πραγματικά αντικείμενα, γεύσεις, ήχοι και μυρωδιές βοηθούν τα παιδιά να προσεγγίσουν και να εξοικειωθούν με τα έργα τέχνης και να τα συνδέσουν με τα συναισθήματά τους. Γνωρίζοντας τη σημασία της τεχνολογίας διαδραστικά ppt, προτζέκτορας και ειδικά δομημένη παρουσίαση με επιλογή έργων γίνονται εργαλεία/ εποπτικά μέσα του προγράμματος. Τα παιδιά έχουν ενεργή συμμετοχή, εκφράζονται, αναλύουν, παίζουν, συνεργάζονται και τέλος δημιουργούν το δικό τους καλλιτεχνικό έργο αποτυπώνοντας σε αυτό τα συναισθήματά τους. Στην καλλιτεχνική έκφραση χρησιμοποιούνται διαφορετικά υλικά βάσης (χαρτόνι, βελουτέ, οντουλέ, αλουμινόχαρτο) ανάλογα με το έργο και το συναίσθημα που αναπαρίσταται και αξιοποιούν εκτός από τα κλασσικά υλικά ζωγραφικής(τέμπλερες, λαδοπαστέλ, κιμωλίες) και πιο πρωτότυπα (σοκολάτα, κανέλα, πιπέρι, κονφετί) ταυτίζοντάς τα με αυτό που θέλουν να εκφράσουν.

**«Να σου πω μια ιστορία;»: Πώς το εκφραστικά μας μέσα εμπνέονται ελεύθερα και δημιουργούν ιστορίες, με αφορμή την ζωγραφική**  
**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητής: Πάνος Κούγιας, Ηθοποιός, σκηνοθέτης**

Πόσο εκπαιδευμένη, αλήθεια, είναι η φαντασία μας, να μπορεί να γεννήσει στη στιγμή, μια αυτοσχέδια ιστορία; Πως μπορεί ένας πίνακας ζωγραφικής να μας εμπνεύσει για να αφηγηθούμε το πριν ή το μετά της εικόνας που απεικονίζει; Τελικά, τι θα μας έλεγε η Μόνα Λίζα αν δεν χαμογελούσε και μπορούσε να μας μιλήσει;

Στην εποχή της διαδικτυακής εικόνας και του βίντεο, η επαφή με την ζωγραφική μέσω του εικονοκλαστικού- ποιητικού θεάτρου, συναντά όλο και λιγότερους θαυμαστές. Η δυνατότητα παραγωγής και αναπαραγωγής γρήγορης εικόνας αλλά και κειμένων μέσω τεχνητής νοημοσύνης (AI), πολύ συχνά απομαγεύει και αδρανοποιεί την δημιουργικότητα των εφήβων, στερώντας τους την δυνατότητα να διαμορφώσουν κριτική σκέψη και έκφραση, στοιχεία συνώνυμα της προσωπικότητάς μας.

Σε αυτό το πρόγραμμα συνδυάζεται το θέατρο -γονιός όλων των αφηγήσεων και των εικόνων- με την ζωγραφική, δημιουργώντας έναν πρωτοποριακό- βιωματικό κόσμο, όπου οι μαθητές με «αποσκευές» την φαντασία τους, τα όνειρά τους αλλά και το σύνολο των εκφραστικών τους μέσων, καλούνται μέσα από έναν ζωγραφικό πίνακα να επινοήσουν έναν κόσμο ολότελα αυτοσχέδιο, πρωτότυπο και χειροποίητο από τους ίδιους.

**Στόχοι του προγράμματος :**

- Να καλλιεργήσουν τα αισθητικά και αισθητηριακά τους εργαλεία.
- Να εξοικειωθούν με την λειτουργία της αφήγησης και του αυτοσχεδιασμού.

- Να αναπτύξουν την ικανότητα της ομαδικής συνεργασίας μέσω της λειτουργίας του θεάτρου.
- Να αποκτήσουν οι μαθητές μία σφαιρική εικόνα για την ζωγραφική .
- Να συνειδητοποιήσουν τον καθοριστικό ρόλο και την αξία της συνδυαστικής χρήσης των τεχνών ( θέατρο, ζωγραφική)

Για να επιτευχθούν οι προαναφερθέντες στόχοι, κατά τη διάρκεια του προγράμματος θα δουλέψουμε ομαδικά με γνωστούς πίνακες ζωγραφικής της ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, αξιοποιώντας το πλούσιο εικαστικό υλικό της συλλογής του Ιδρύματος Λασκαρίδη.

## **Π Ο Λ Ι Τ Ι Σ Μ Ο Σ**

**«Η ωραία Ελλάς ... με το βλέμμα των περιηγητών»**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 70 – 90 ´**

**Εισηγήτριες: Μυρτώ Πίγκου-Ρεπούση, Επίκ. Καθηγήτρια Θεάτρου στην**

**Εκπαίδευση, Τμ. Θεάτρου, ΑΠΘ**

**Φωτεινή Βενιέρη, Δρ. Μουσειακού Θεάτρου**

Ο περιηγητισμός στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Νοτιανατολική Ευρώπη από το 16ο έως το τέλος του 19ου αιώνα, οι αντίστοιχες περιηγητικές εκδόσεις και γενικότερα η ταξιδιωτική φιλολογία συνιστούν ανεξάντλητη πηγή για να γνωρίσουμε την περιοχή και τους ελληνόγλωσσους πληθυσμούς της οθωμανικής αυτοκρατορίας στις πολυποίκιλες δραστηριότητές τους. Είναι επίσης μια σημαντική πηγή για να προσεγγίσουμε τον τρόπο με τον οποίο οι Ευρωπαίοι έβλεπαν τον τόπο στον οποίο γεννήθηκε στην Αρχαιότητα ο ελληνικός πολιτισμός καθώς και τους ανθρώπους οι οποίοι τον κατοικούσαν.

Το αρχείο του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη (Travelogues) εμπεριέχοντας και τεκμηριώνοντας το σύνολο σχεδόν του εικονιστικού/εικονογραφικού υλικού των περιηγητικών εκδόσεων συνιστά μια χρήσιμη βάση όχι μόνο για την έρευνα αλλά και για την εκπαίδευση. Η υποχρεωτική εκπαίδευση μέσα από το μάθημα της ιστορίας αλλά και της γεωγραφίας και της γλώσσας, καθώς και μέσα από τις σχολικές γιορτές αναφέρεται συχνά στην περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας η οποία είναι κατά βάση και η ιστορική περίοδος αναφοράς των περιηγητικών εκδόσεων. Η προσέγγιση της περιόδου στο σχολείο γίνεται όμως σχεδόν αποκλειστικά μέσα από το γραπτό κείμενο σε μια εποχή που το βασικό κείμενο μέσα από το οποίο δημιουργούνται τα νοήματα είναι πολυμεσικό περιλαμβάνοντας το γραπτό, το εικονιστικό, το ηλεκτρονικό, κλπ.

Η αξιοποίηση και η διερεύνηση του εικονιστικού/εικονογραφικού αρχείου του Ιδρύματος Λασκαρίδη, σε συνδυασμό με επιπλέον αρχειακό υλικό, μπορεί να προσφέρει ουσιαστικές ιστορικές αναπαραστάσεις για την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας και τον τρόπο ζωής των ελληνόφωνων πληθυσμών που ζούσαν στην εν λόγω εποχή.

Το συγκεκριμένο εργαστήρι επιχειρεί ένα τέτοιο είδος διερεύνησης του αρχείου με ένα βιωματικό και συμμετοχικό τρόπο ο οποίος θα επιτρέψει στους/στις μαθητές/τριες να περιπλανηθούν μέσα στις εικόνες, τους χάρτες και τις αφηγήσεις και να καταλήξουν στις δικές τους ερμηνείες για την τότε κοινωνία και τους ανθρώπους της.

Στο συγκεκριμένο εργαστήρι αξιοποιείται η θεατροπαιδαγωγική μέθοδος και το μουσειακό θέατρο. Η θεατροπαιδαγωγική είναι μία καλλιτεχνική μέθοδος η οποία βασίζεται σε δομικά στοιχεία του θεάτρου όπως η συμμετοχικότητα, η δημιουργία και η σκηνική παρουσία, κ.α., προκειμένου να προσφέρει μία ολιστική (πνευματική, σωματική, συναισθηματική) προσέγγιση στη μάθηση επιτρέποντας στους μαθητές και στις μαθήτριες να αποκτήσουν μία βιωματική σχέση με την εκάστοτε γνώση.

Το μουσειακό θέατρο αξιοποιείται πρωτίστως για την εξοικείωση με την έννοια του μουσείου και του αρχείου, την καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης, τη σύνδεση του παρόντος με το παρελθόν και την κριτική εμπλοκή με την υπό εξέταση θεματική.

### **Στόχοι του προγράμματος**

- Ο εμπλουτισμός των ιστορικών αναπαραστάσεων των μαθητών και μαθητριών μέσα από το εικονογραφικό αρχαίο του ιδρύματος Αικ. Λασκαρίδη
- Η ενθάρρυνση συνδέσεων ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν.
- Η γνωριμία με άγνωστες πτυχές της καθημερινής ζωής του παρελθόντος.
- Η ενεργή εμπλοκή με το αρχειακό υλικό με δημιουργικό και διαδραστικό τρόπο.
- Η δημιουργία ενός χώρου διαλόγου και αναστοχασμού.

### **Εξέλιξη του προγράμματος**

Στην αρχή του εργαστηρίου οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν με τη φαντασία τους στα ερωτήματα που θα μας απασχολήσουν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου (π.χ. Ταξίδευαν οι Έλληνες και οι Ελληνίδες εκείνες τις εποχές σε άλλες χώρες; Για ποιούς λόγους; Οι ξένοι επισκέπτονταν την Ελλάδα; Γιατί; Ποιες πιστεύετε ότι ήταν οι εντυπώσεις των ξένων ταξιδιωτών από το ταξίδι τους στην Ελλάδα;)

Στη συνέχεια, οι μαθητές σε κύκλο εισάγονται στο θέμα με ερωτήσεις που αφορούν τους ίδιους έτσι ώστε να συνδέσουν τη δική τους πραγματικότητα με την υπό εξέταση θεματική:

Πώς θα περιγράφατε τη χώρα μας σε κάποιον/α που δεν έχει ταξιδέψει ποτέ σε αυτή; τι θα επιλέγατε να δείξετε ή να πείτε;

Εσείς που θα θέλατε να ταξιδέψετε; Ποιο πολιτισμό θα θέλατε να γνωρίσετε; Σε ποιο μέρος του κόσμου;

### **Δραστηριότητα 1:**

Οι μαθητές μοιράζονται σε 3-4 ομάδες.

Η κάθε ομάδα διερευνά το έργο ενός περιηγητή και, με τη βοήθεια των συντονιστών του εργαστηρίου, επιχειρεί α) να δημιουργήσει μία ιστορία/αφήγηση από το υλικό που μελετά (σε προεπιλεγμένες -πολυτροπικές- πηγές στις οποίες συνδυάζεται εικόνα, γραπτός λόγος, χάρτης) και β) να ερμηνεύσει την άποψη που διαμόρφωσε για τον τόπο.

Για την παρουσίαση αυτή κάθε ομάδα επιλέγει κάποιον που θα υποδυθεί τον χαρακτήρα του επιλεγμένου περιηγητή ενώ οι υπόλοιποι/ες παίζουν σε ρόλο κατοίκων της περιοχής.

### **Δραστηριότητα 2:**

Στη συνέχεια παρουσιάζει την ιστορία που δημιούργησε στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας μέσω παγωμένων εικόνων και αυτοσχεδιασμού.

Με την τεχνική της “καυτής καρέκλας” οι ομάδες μαζεύονται και απευθύνουν ερωτήσεις στους χαρακτήρες, όπως:

Από ποιο μέρος προέρχεται και σε τι αυτό διαφέρει από την Ελλάδα;

Πότε επισκέφθηκε την Ελλάδα;

Γιατί ήρθε;

Τι ήλπιζε να βρει;

Βρήκε αυτά που περίμενε;

Ποια είναι η άποψή του για την αρχαιότητα;

### **Δραστηριότητα 3:**

Ακολουθεί συζήτηση για τον εντοπισμό διαφορών και ομοιοτήτων μεταξύ των διαφορετικών αρχείων των περιηγητών, για την εικόνα του τότε και του σήμερα, για το τι έχει αλλάξει από τότε, για το ποια μπορεί να είναι η γνώμη των σημερινών τουριστών, πώς διαμορφώνεται, πώς έρχεται σε αντίθεση ή συμπίπτει με την εικόνα που έχουμε εμείς για την Ελλάδα;

Με την ολοκλήρωση του εργαστηρίου, θα συνοψίσουμε τα βασικά σημεία που συζητήθηκαν και θα παρέχουμε στους/ις μαθητές/ριες πρόσθετες πηγές για περαιτέρω διερεύνηση.

### **Παραμύθι να αρχινήσει...**

#### **Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 70 – 90 ‘**

**Εισηγητής: Σωτήρης Σουλούκος, Διδάκτωρ Θρησκευολογίας - Κοινωνικής Ανθρωπολογίας**

Αντικείμενο του προγράμματος είναι η αφήγηση παραδοσιακών παραμυθιών, τα οποία δεν έχουν εικονογραφημένα έντυπα ή οπτικοακουστική απόδοση, είτε από τον ίδιο τον εισηγητή, είτε με τη βοήθεια οπτικοακουστικών μέσων και τα οποία προέρχονται από την περίοδο ακμής του παραδοσιακού πολιτισμού ή τον αγροτικό χώρο, καθώς η τεχνολογική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές άργησε να εμφανιστεί.

### **Σκοπός και στόχοι του προγράμματος**

Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην κατανόηση της λειτουργίας των παραμυθιών σε προφορικό επίπεδο σε μία εποχή που δεν υπήρχε τηλεόραση, ραδιόφωνο, διαδίκτυο, ούτε

έντυπα μέσα. Οι παραμυθάδες την εποχή εκείνη αφηγούνταν παραμύθια διατηρώντας κάποια βασικά στοιχεία από την πλοκή και χρησιμοποιώντας τον δικό τους αφηγηματικό τρόπο. Δεν είχαν γραπτή μορφή, ούτε είχαν εικονογράφηση.

Στις μέρες μας τα παραμύθια είναι έντυπα ή έχουν οπτικοακουστική μορφή. Συνήθως τα παιδιά τα βλέπουν στην τηλεόραση και με τον τρόπο αυτό η φαντασία τους απλά ταξιδεύει με αυτά και δεν πλάθουν δικές τους μορφές και δικούς τους χαρακτήρες. Ο χρόνος και ο χώρος της αφήγησης έχει αλλάξει και πλέον τα παραμύθια έχουν αποκτήσει έναν εμπορικό χαρακτήρα, καθώς πωλούνται όχι μόνο τα παραμύθια, αλλά και κάθε είδους μορφές που σχετίζονται με αυτά (κούκλες, cd κτλ.). Μέσα από την αφήγηση παραμυθιών τα παιδιά καλούνται να φανταστούν τις μορφές αυτές και στη συνέχεια καλούνται να συνθέσουν το δικό τους παραμύθι.

### **Εξέλιξη του προγράμματος**

Το πρόγραμμα μέσα από βιωματικές προσεγγίσεις, στοχεύει στη σύνδεση προηγούμενων εμπειριών των μαθητών/τριών από τη συμμετοχή τους σε αντίστοιχες περιστάσεις προφορικής ή και μη αφήγησης παραμυθιών. Οι μαθητές εργάζονται ομαδοσυνεργατικά σε ομάδες. Κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της από ένα κουτί με καρτέλες, οι οποίες έχουν λέξεις που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να συνθέσουν το παραμύθι. Χρησιμοποιώντας τις λέξεις αυτές, εξερευνούν τον τρόπο χρήσης και λειτουργίας τους. Μέσα από τη μελέτη των στοιχείων που επαναλαμβάνονται στα παραμύθια (εναρκτήρια και καταληκτική φόρμουλα, τις τριπλές επαναλήψεις, την παρουσία μαγικών βοηθών και άλλων σημαντικών στοιχείων κ.α.), θα κατανοήσουν τη σημασία τους για την έκταση του παραμυθιού, αλλά και τις δυσκολίες που καλείται να αντιμετωπίσει ο ήρωας. Επιπλέον, οι μαθητές θα κατανοήσουν τον τρόπο προφορικής εκμάθησης στις παραδοσιακές κοινωνίες, καθώς οι παραμυθάδες μάθαιναν αφενός το παραμύθι από μνήμης, αφετέρου αφηγούνταν μέσα από την δημιουργική ανασύνθεσή των επιμέρους μοτίβων των παραμυθιών, ενσωματώνοντας τα δικά τους στοιχεία, μέσα στο πλαίσιο της παράδοσης.

## **Α Γ Ω Γ Η Υ Γ Ε Ι Α Σ**

**Μπες στη θέση μου: Σπάμε τα στερεότυπα και είμαστε μαζί ενάντια στην έμφυλη βία**  
**Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 90´ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτριες: Κατερίνα Σοφianoπούλου, Ψυχολόγος, MSc Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ,**  
**Γνωσιακή Συμπεριφοριστική θεραπεία**

**Έλενα Κοντιζά, Ψυχολόγος MSc Πανεπιστημίου Ουτρέχτης Ολλανδίας, πιστοποιημένη στη**  
**Γνωσιακή-Συνπεριφοριστική θεραπεία**

Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότερα περιστατικά έμφυλης βίας έρχονται στο φως. Έμφυλη βία αποτελεί οποιαδήποτε πράξη βίας που στοχεύει σε κάποιον λόγω του φύλου του και

συνήθως αφορά στη βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών. Η έμφυλη βία πηγάζει από τα στερεότυπα που προσδίδουν άνισα χαρακτηριστικά και δικαιώματα στα δύο φύλα, ενώ μπορεί να εμφανιστεί με πολλές μορφές και να επηρεάσει το άτομο τόσο σε συναισθηματικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Είναι βέβαιο πως η έμφυλη βία μπορεί να εμφανιστεί σε κάθε ηλικιακή βαθμίδα και να επηρεάσει κάθε πτυχή της καθημερινότητας, τόσο των παιδιών όσο και των ενηλίκων. Πολλά παιδιά βιώνουν ή είναι μάρτυρες έμφυλης βίας στις σχέσεις τους, στο σχολείο ή στο διαδίκτυο. Η έμφυλη βία προκαλεί έντονο άγχος στα παιδιά και επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στην αυτοεκτίμηση τους, δημιουργώντας τους αισθήματα ανεπάρκειας και ανασφάλειας ενώ παράλληλα μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα συμπεριφοράς που επηρεάζουν αρνητικά τις κοινωνικές τους σχέσεις. Είναι σημαντικό, λοιπόν, τα παιδιά να μάθουν να αναγνωρίζουν τα στερεότυπα που πυροδοτούν την ανισότητα και οδηγούν σε περιστατικά έμφυλης βίας, ώστε να αντιλαμβάνονται εγκαίρως την εμφάνισή της και να την αντιμετωπίζουν.

Υπό το πρίσμα αυτό, δημιουργήθηκαν δύο (2) σενάρια εκπαιδευτικών παιχνιδιών, τα οποία διαδραματίζουν περιστατικά έμφυλης βίας. Μέσω της χρήσης γυαλιών Εικονικής Πραγματικότητας (Virtual Reality), τα παιδιά θα παρακολουθήσουν σενάρια με μαθητές που αναπαράγουν μορφές έμφυλης βίας και με μαθητές που τη βιώνουν. Στη συνέχεια, θα συμμετάσχουν σε βιωματικές ασκήσεις σχετιζόμενες με όσα παρακολούθησαν, με σκοπό να προβληματιστούν, να μάθουν να αναγνωρίζουν την έμφυλη βία, αλλά και να την αντιμετωπίζουν με ενδεδειγμένους και λειτουργικούς τρόπους.

#### **Στόχοι του προγράμματος:**

- Αναγνώριση της έμφυλης βίας: Οι μαθητές θα μάθουν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της έμφυλης βίας και να διακρίνουν την εμφάνισή της.
- Καλλιέργεια ενσυναίσθησης: Οι μαθητές θα εξασκηθούν στο να «μπαίνουν στη θέση του άλλου» και να σκέφτονται πως μπορεί να αισθάνεται το άτομο που υπόκειται έμφυλη βία. Με τον τρόπο αυτό, θα κατανοήσουν και θα ευαισθητοποιηθούν στις επιδράσεις της έμφυλης βίας στην ψυχική υγεία του ατόμου.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης: Οι μαθητές θα καλλιεργήσουν κριτική σκέψη απέναντι σε περιστατικά έμφυλης βίας, ώστε να είναι σε θέση να τα αξιολογούν και να τα διακρίνουν στην καθημερινότητά τους.
- Ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης και προστασίας: Οι μαθητές θα εκπαιδευτούν και θα υιοθετήσουν στρατηγικές για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας όταν την αντιλαμβάνονται σε τρίτους, ενώ, παράλληλα, θα αναπτύξουν στρατηγικές για την δική τους προστασία σε περιπτώσεις που οι ίδιοι μπορεί να βιώσουν το φαινόμενο.

**Πρέπει να μας αγχώνει το άγχος;**

**Ομάδα 25-30 μαθητές, διάρκεια 70 - 90 '**

**Εισηγήτρια: Γιώτα Ανδριανού, Ψυχολόγος – Συστημική Συμβουλευτική και Ψυχοθεραπεία**

**Σκοπός του προγράμματος** είναι η κατανόηση του άγχους, ως μιας απαραίτητης βιολογικής λειτουργίας, η οποία όμως πολλές φορές ξεφεύγει από τον έλεγχό μας. Επίσης, το πρόγραμμα

έχει ως σκοπό να εξοικειώσει τους μαθητές με πρακτικές που βοηθούν στο έλεγχο και την αντιμετώπισή στρεσογόνων καταστάσεων. Ειδικά για το Λύκειο, το πρόγραμμα στοχεύει στην ενημέρωση των παιδιών γύρω από το άγχος των Πανελλαδικών εξετάσεων και στην επίδειξη πρακτικών τρόπων για την αντιμετώπισή τους.

**Στόχος του προγράμματος** είναι να κατανοήσουν τα παιδιά πως η απόκριση του οργανισμού σε στρεσογόνες καταστάσεις - το άγχος δηλαδή- είναι μια φυσιολογική βιολογική διεργασία. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, στην καθημερινότητά μας, κατακλιζόμαστε ταυτόχρονα από πολλές καταστάσεις που είναι δυνητικά στρεσογόνες, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να τιθασεύσουμε το άγχος μας και αυτό να παρεμποδίζει την λειτουργικότητά μας.

**Εξέλιξη του προγράμματος:** Το πρόγραμμα θα ξεκινήσει με την εισηγήτρια να ρωτά τους μαθητές σχετικά με το πώς εκείνοι κατανοούν το άγχος. Πιο συγκεκριμένα θα τους ζητηθεί να απαριθμήσουν δυνητικά στρεσογόνες για αυτούς καταστάσεις αλλά και να περιγράψουν πώς ο οργανισμός αντιδρά σε καταστάσεις στρες (ταχυπαλμία, εφίδρωση, έντονη γαστρεντερική δραστηριότητα, αίσθηση κρύου ή και υπερβολικής ζέστης). Στη συνέχεια, θα περιγραφεί από τον εισηγητή ο βιολογικός μηχανισμός του στρες. Θα δοθούν στα παιδιά πληροφορίες σχετικά με την ορμόνη κορτιζόλη που εκκρίνεται από τα επινεφρίδια και είναι η βασική “υπεύθυνη” για όλα όσα μας συμβαίνουν όταν αγχωνόμαστε. Τα παιδιά στην συνέχεια, με την καθοδήγηση του εισηγητή, θα κληθούν να σκεφτούν γιατί ίσως και να είναι απαραίτητη μια τέτοια απόκριση του οργανισμού σε στρεσογόνες καταστάσεις και ποιοι θα ήταν οι δυνητικοί κίνδυνοι της μη απόκρισής μας σε καταστάσεις που φυσιολογικά μας προκαλούν άγχος. Αμέσως μετά, θα συζητηθεί γιατί σήμερα μας απασχολεί τόσο πολύ το άγχος. Πιο συγκεκριμένα, θα εξηγηθεί στα παιδιά πως λόγω του σύγχρονου τρόπου ζωής αλλά και των πολλών υπέρμετρων ίσως, απαιτήσεων που έχουμε από τους άλλους και τον εαυτό μας, δεν μπορούμε να τιθασεύσουμε το άγχος μας, το οποίο και τελικά αποτελεί τροχοπέδη στην καθημερινότητά μας. Τέλος, θα πραγματοποιηθεί μια δραστηριότητα κατά την οποία ο εισηγητής θα δείξει στα παιδιά κάποιες από τις τεχνικές που υπάρχουν για να μετριάσει και να ελέγξει κανείς το άγχος του.

**Δραστηριότητα:** Τα παιδιά θα κληθούν, αν θέλουν να καθίσουν στο πάτωμα. Όσα δεν επιθυμούν θα παραμείνουν στην θέση τους. Η εισηγήτρια, που θα συμμετάσχει και η ίδια στη δραστηριότητα, θα δείξει στα παιδιά τεχνικές αναπνοής και απλού διαλογισμού και συγκεντρώσεις, που μας βοηθούν να ξεπεράσουμε το άγχος μας και να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε επαρκώς σε στρεσογόνες καταστάσεις, π.χ ένα διαγώνισμα. Η εισηγήτρια θα μοιραστεί με τα παιδιά διάφορες θετικές σκέψεις που μπορούν να κάνουν για τους άλλους και τον εαυτό τους οι οποίες και μας βοηθούν να νιώσουμε καλύτερα σε κατάσταση στρες. Τέλος, θα δοθεί χρόνος στα παιδιά να εξασκήσουν αυτές τις μεθόδους, να κάνουν ερωτήσεις και να περιγράψουν πώς αισθάνονται πριν και μετά την εξάσκηση αυτών των πρακτικών.

## **ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**

**Ποιοι φίλοι...**

**Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 70 - 90 '**

**Εισηγητές: Μάριος Κουκουνάρας Λιάγκης, Αναπλ. Καθηγητής ΕΚΠΑ**

**Ηρώ Ποταμούση, Κοινωνιολόγος, Θεατροπαιδαγωγός, Υπ. Δρ. ΠΤΔΕ**

**Πανεπιστημίου Αιγαίου**

Θέμα του προγράμματος είναι η περιπέτεια της εφηβείας και η αγωνιώδης διαδικασία των εφήβων να βρουν απαντήσεις στις ερωτήσεις «Ποιος είμαι;» και «Ποια είναι η θέση μου στον κόσμο;». Σε αυτό το παιχνίδι αναζήτησης απαντήσεων πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζουν οι φίλοι και η οικογένεια κάνοντας τη ζωή περισσότερο περίπλοκη για τον έφηβο και την έφηβη. Βασικά θέματα του προγράμματος είναι οι αλλαγές που παρατηρούνται στη μετάβαση από την παιδική στην εφηβική ηλικία, καθώς και οι σχέσεις με τους συνομήλικους και με τους γονείς στην πρώτη εφηβεία. Το πρόγραμμα αξιοποιεί τεχνικές εκπαιδευτικού δράματος με βάση την ιστορία ενός μαθητή μέσης εφηβείας.

Ειδικότερα μέσα από την ιστορία και τις δραστηριότητες προσδοκούμε οι μαθητές/τριες:

- να αντιμετωπίζουν την πολυπλοκότητα της εφηβικής ζωής και τα ερωτήματα σχετικά με την ταυτότητα ως ένα στάδιο αυτοσυνειδησίας στη ζωή κάθε ανθρώπου
- να αντιλαμβάνονται ότι στο πλαίσιο της αναζήτησης ταυτότητας οι αποφάσεις, που παίρνει ο έφηβος, και οι επιλογές, που κάνει, έχουν τις συνέπειές τους
- να αναλύουν την επίδραση που έχει το οικογενειακό, σχολικό και φιλικό (συνομήλικοι) περιβάλλον στο φαινόμενο του εκφοβισμού και τη δυναμική των σχέσεων μεταξύ των προσώπων που πρωταγωνιστούν στα σχετικά περιστατικά και αυτών που τα παρακολουθούν.

**«Η μνήμη του μέλλοντος»**

**Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 70 - 90 '**

**Εισηγητές: Μάριος Κουκουνάρας Λιάγκης, Αναπλ. Καθηγητής ΕΚΠΑ**

**Ηρώ Ποταμούση, Κοινωνιολόγος, Θεατροπαιδαγωγός, Υπ. Δρ. ΠΤΔΕ**

**Πανεπιστημίου Αιγαίου**

Στόχος του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι οι μαθητές και οι μαθήτριες να σκεφτούν και να αναστοχαστούν το θέμα της προσωπικής και συλλογικής ευθύνης κάθε ανθρώπου για τον κόσμο που κληροδοτούμε στο μέλλον και τι μπορούμε να θυσιάσουμε για να είναι το μέλλον καλύτερο. Το πρόγραμμα βασίζεται σε δραστηριότητες βιωματικής μάθησης και εκπαιδευτικού δράματος. Στην αρχή του προγράμματος οι εμπυχωτές σε ρόλο παρουσιάζουν την κεντρική ιστορία και συστήνουν στους μαθητές τους πρωταγωνιστές της δράσης που έχουν πολλά κοινά με τη ζωή τους. Πρόκειται για ένα παιδί ηλικίας 12 ετών που έρχεται από το μέλλον και θέλει να μάθει περισσότερο για το παρόν των μαθητών/τριών και ποιο είναι το αποτύπωμα που

αφήνουν για αυτούς στο μέλλον. Μέσα από μία συναρπαστική περιπέτεια οι μαθητές και μαθήτριες αναστοχάζονται τη ζωή τους και τη δράση τους και σκέφτονται ποια είναι οι ευθύνες τους για το μέλλον το δικό τους, του περιβάλλοντος και όλης της ανθρωπότητας. Το πρόγραμμα στοχεύει στην ευαισθητοποίηση σε σχέση με τη δημοκρατική ιδιότητα του πολίτη, την ατομική και συλλογική ευθύνη και την περιβαλλοντική ευαισθητοποίηση. Με την παροχή εκπαιδευτικού υλικού, με την αξιολόγηση και τον αναστοχασμό -και- από τους εκπαιδευτές της ανταπόκρισης των μαθητών πάνω στο γνωστικό περιεχόμενο.

**ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ  
ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ**

**Αιτήσεις συμμετοχής 11 Σεπτεμβρίου-18 Οκτωβρίου 2024**

**Έναρξη προγραμμάτων Δευτέρα 14 Οκτωβρίου 2024**

**Όλα τα προγράμματα παρέχονται δωρεάν**

**ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ**

**Η μεταφορά στη ζωή μας: εξερευνώντας την πολυδιάστατη φύση της μεταφοράς  
Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄**

**Εισηγήτρια: Χρυσούλα Τόλια, Φιλολόγος, MSc Γλωσσολογίας, ΕΚΠΑ**

Ο άνθρωπος δημιουργεί διαρκώς συσχετισμούς μεταξύ των εμπειριών που βιώνει. Με αυτόν τον τρόπο καταφέρνει να αποκωδικοποιήσει επιτυχώς το περιβάλλον του, να αντιληφθεί περίπλοκες, αφηρημένες έννοιες που διέπουν τη ζωή του και να διαμορφώσει μία συγκεκριμένη οπτική για τον κόσμο γύρω του. Αυτή η μοναδική ικανότητα του ανθρώπινου νου αναδεικνύεται μέσω της διαδικασίας της μεταφοράς. Οι μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης διδάσκονται από νωρίς πώς να εντοπίζουν και να ερμηνεύουν τη μεταφορική χρήση της γλώσσας. Εστιάζοντας, όμως, πολλές φορές στο αισθητικό αποτέλεσμα που προκύπτει από την αξιοποίηση της μεταφοράς, δεν αντιλαμβάνονται τον σπουδαίο ρόλο που διαδραματίζει σε κάθε πτυχή της ζωής τους. Αξιοποιώντας ως σημείο εκκίνησης τη μεταφορική γλώσσα, αυτό το πρόγραμμα επιδιώκει να αναδείξει την κυρίαρχη θέση της μεταφοράς στην καθημερινότητά μας και να παρουσιάσει τις βαθύτερες νοητικές και κοινωνικές διεργασίες που αντανakλά ο μεταφορικός λόγος.

**Σκοπός του προγράμματος**

- ✓ Να εξοικειωθούν οι μαθητές με το σχήμα λόγου της μεταφοράς και να κατανοήσουν πώς επιτυγχάνεται η διάκριση της μεταφοράς από την κυριολεξία, αξιοποιώντας σύγχρονες μεθόδους αναγνώρισης της μεταφορικής χρήσης της γλώσσας
- ✓ Να αντιληφθούν τη σημασία της μεταφοράς για την ανθρώπινη επικοινωνία, εξετάζοντας πραγματώσεις της σε διάφορα περιβάλλοντα
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν ότι η μεταφορά αποτελεί μία νοητική διεργασία, ανακαλύπτοντας τον τρόπο που πραγματοποιείται η μεταφορική σύλληψη
- ✓ Να κατανοήσουν τη δύναμη της μεταφοράς να κατασκευάζει μία συγκεκριμένη πραγματικότητα, έναν συγκεκριμένο τρόπο θέασης του κόσμου

Για την εκπλήρωση των προαναφερθέντων στόχων, θα αξιοποιηθούν επιλεγμένα αποσπάσματα κειμένων από διαφορετικά είδη λόγου (π.χ. πολιτικός, διαφημιστικός,

ψηφιακός) και θα διεξαχθούν δραστηριότητες στις οποίες οι μαθητές θα κληθούν να αναγνωρίσουν επιτυχώς ορισμένες μεταφορικές πραγματώσεις, να καταγράψουν τις έννοιες που συσχετίζονται κατά τη μεταφορική διαδικασία και να εξετάσουν την οπτική που επιθυμεί να διαμορφώσει ο πομπός με τη χρήση της μεταφοράς.

**«Το παιδί που αντέχει»: Ο πιο συναρπαστικός λογοτεχνικός ήρωας**

**Ομάδα: 30-40 μαθητές, Διάρκεια: 90´**

**Εισηγήτρια: Μελίνα Σιδηροπούλου, Δημοσιογράφος, Συγγραφέας**

Μία από τις σημαντικότερες αρετές του ανθρώπου είναι να αντέχει στις δυσκολίες και στις προκλήσεις της ζωής, χωρίς να χάνει τον εαυτό του και την αισιοδοξία του. Το να μπορεί κανείς να ξανασηκώνεται όταν πέφτει γνωρίζοντας βαθιά μέσα του πως η ζωή δεν είναι στατική και πως ακόμα και οι δυσκολίες δεν διαρκούν για πάντα είναι ένα από τα μεγαλύτερα προσόντα στη ζωή. Η διαμόρφωση “resilient children”, «παιδιών που αντέχουν» στα ελληνικά είναι το ζητούμενο και για την ελληνική κοινωνία.

Από το «πιο δυνατό κορίτσι στον κόσμο», την Πίπη Φακιδομύτη ως τον Χάρι Πότερ, την Φράνσι Νόλαν στο «Ένα δέντρο μεγαλώνει στο Μπρούκλιν» και τη Ματίλντα του Ρόαλντ Νταλ, αλλά και παλιότερα τον Τομ Σόγιερ η λογοτεχνία βρίθει νεαρών ηρώων που δεν το βάζουν κάτω και διεκδικούν μια καλύτερη ζωή.

**Σκοπός του προγράμματος** είναι να μπουν οι μαθητές στη διαδικασία να αναγνωρίζουν τις δυσκολίες και να κατανοήσουν πόσο σημαντικό είναι να προστατεύουμε και να φροντίζουμε τον εαυτό μας, όπως και να εκπαιδεύσουμε την εσωτερική μας φωνή μας μιλάει όμορφα και ευγενικά σαν να ήμασταν ο καλύτερός μας φίλος. Θα αναφέρουμε επίσης κάποιους τρόπους που θα μπορούν να μας διευκολύνουν σε αυτό το μονοπάτι, τονίζοντας πρωτίστως το δικαίωμά όλων να ζητούν βοήθεια όταν τη χρειάζονται. Με το να αναγνωρίζουμε τα συναισθήματά μας και να τα τιμούμε προσπαθώντας να βρίσκουμε διεξόδους είναι το πρώτο βήμα για να πράξουμε το ίδιο για όσους ζουν γύρω μας.

### **Μεθοδολογία**

- ✓ Στην αρχή του προγράμματος θα δώσουμε τον ορισμό και θα εξηγήσουμε τον όρο με τη συμμετοχή βέβαια των παιδιών στη συζήτηση.
- ✓ Κατόπιν θα μιλήσουμε και για δύο παραδείγματα διάσημων ανθρώπων που υπήρξαν resilient children, παιδιά που παρά τις δυσκολίες που αντιμετώπισαν κατόρθωσαν να φτάσουν πολύ ψηλά.
- ✓ Στη συνέχεια τα παιδιά θα χωριστούν σε δύο ή τρεις ομάδες (ανάλογα των αριθμό των συμμετεχόντων) και κάθε ομάδα θα διαβάσει ένα απόσπασμα από σχετικό λογοτεχνικό βιβλίο. Κάθε ομάδα θα κληθεί να εντοπίσει τους λόγους που ο ήρωας είναι resilient, να αναγνωρίσει τις δυσκολίες που αντιμετωπίζει, τις

σκέψεις του/της, αλλά και τους συμμάχους του ή τις συνθήκες που τον/την βοηθούν να προχωρήσει.

- ✓ Έπειτα, θα σημειώσουν τις ιδέες τους για το τι θα ήταν καλό να είχε γράψει ο/η συγγραφέας για τον ήρωά τους στα παρακάτω κεφάλαια.
- ✓ Τέλος, κάθε ομάδα θα πάρει τον λόγο και θα παρουσιάσει στην άλλη ομάδα τον ήρωα ή ηρωίδα της και το τι θα είχαν να προτείνουν οι ίδιοι ως «συγγραφείς» για εκείνον/ εκείνη.

**Όλα τα φτιάχνουμε στο Φως... Ευέλικτες διδακτικές, διακαλλιτεχνικές και δημιουργικές διαδρομές στην ποίηση του Γιάννη Ρίτσου. Συνάντηση με τα ποιήματα, αναγνώσεις, παιχνίδια γραφής και δραστηριότητες**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτριες: Τζίνα Καλογήρου, Καθηγήτρια Νεοελληνικής Λογοτεχνίας & Διδακτικής της Λογοτεχνίας ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ, Αρετή Δήμητρα Δούκα, Υποψήφια Διδάκτωρ ΕΚΠΑ & Πανεπιστημίου της Angers, Ελένη Μητσούλα, Υποψήφια Διδάκτωρ ΕΚΠΑ**

#### **Θεματική εστίαση: Γιάννης Ρίτσος: Ο θεός των μικρών πραγμάτων**

Γιάννης Ρίτσος: ο βάρδος των λαϊκών αγώνων και συνάμα ο υπαρξιακός και σκεπτικιστής, ο ποιητής που συνέλαβε την αγωνία και την οδύνη του ανθρώπινου προσώπου αλλά και το διαρκή αγώνα του για δικαίωση της ζωής, ελευθερία και κοινωνική δικαιοσύνη. Η ποίηση του Ρίτσου βασίζεται στην ένταση του συναισθήματος και στην άμεση ανταπόκριση του ποιητή στα σύγχρονά του προβλήματα. Ταυτόχρονα όμως είναι μια ποίηση βαθιά στοχαστική, που διατυπώνει έναν πυκνό και πολυεδρικό προβληματισμό πάνω στην ανθρώπινη μοίρα και σε ό,τι αποτελεί την ουσία της ανθρώπινης ζωής. Η ποιητική σκέψη του Γιάννη Ρίτσου προσλαμβάνει διαστάσεις ιστορικοκοινωνικές, ψυχολογικές, ηθικές, οντολογικές, καθώς ο ποιητής συμπορεύεται με τον άνθρωπο, προβάλλοντας διαρκώς τις αξίες της συντροφικότητας και της ζωοδότρας αλληλεγγύης. Η τετριμμένη καθημερινότητα και ο κόσμος των αντικειμένων κατακλύζουν κυριολεκτικά όχι μόνο αυτά τα σύντομα ποιήματα, αλλά ολόκληρο το ποιητικό έργο του Ρίτσου. Ο ποιητής, αυτός ο «θεός των μικρών πραγμάτων», με αξιοσημείωτη παρατηρητικότητα και ασκημένη προσοχή, καταξιώνει και αναδεικνύει όλες τις εκφάνσεις, τις λεπτομέρειες, τις «ασήμαντες» χειρονομίες του μικρόκοσμου που μας περιβάλλει. Αυτές τις «λεπτομέρειες» και τον ανθρώπινο και φυσικό κόσμο ως καθημερινότητα θα επιχειρήσουμε να εξερευνήσουμε και να γευτούμε.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα αποτελεί πρόσκληση σε ένα ταξίδι (διδακτικό, μαθησιακό, αισθητικό, καλλιτεχνικό) στον ποιητικό κόσμο του Ρίτσου, ενός Σύμπαντος Κόσμου με ανυπέρβλητη φιλοσοφική και ανθρωπολογική εμβέλεια, με τεράστια παιδαγωγούσα δύναμη.

Με πλαίσιο αναφοράς τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Λογοτεχνία στο Γυμνάσιο παρουσιάζουμε ένα συμπυκνωμένο ωστόσο ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που φιλοδοξεί να οδηγήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες στο ποιητικό Σύμπαν του Γιάννη Ρίτσου και να τους μυήσει στην προσωπική καλλιτεχνική του μυθολογία. Οι αναγνώσεις επιλεγμένων ποιημάτων του Ρίτσου συνοδεύονται από δραστηριότητες και πολυδύναμο διακαλλιτεχνικό υλικό που προάγουν τη βιωματική και κατανοούσα ανάγνωση, τη δημιουργική γραφή, την αισθητική απόλαυση, τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, τον διακαλλιτεχνικό διάλογο, τη διερευνητική και συνεργατική μάθηση, την κατανόηση του εαυτού και την ενσυναίσθηση του Άλλου.

**Από τον Καβάφη και τον Cummings, στον ΛΕΞ και το chatgpt  
(Γ΄ τάξη) Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄**

**Εισηγητές: Γιώτα Φέστα, Ηθοποιός**

**Λάμπρος Γραμματικός, Ηθοποιός**

Η ποίηση προσφέρει μια ελευθερία που φωλιάζει όχι μόνο στη φαντασία αλλά και στις απρόβλεπτες διαδρομές του συνειρμού. Με όχημα την ποίηση λοιπόν ανακαλύπτουμε ξανά τις λέξεις, τη φωνή μας και τον άλλον.

**Στόχος είναι** οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με την ποίηση και τους ποιητές του τότε και του τώρα. Να επανασυστήσουμε την ποίηση στους νέους, όχι σαν κάτι σκονισμένο και πληκτικό, αλλά σαν μια δυναμική που υπάρχει διαρκώς με διάφορες μορφές γύρω μας και συνομιλεί με την καθημερινότητα.

Μέσα από ένα βιωματικό εργαστήριο οι νέοι παίρνουν στα χέρια τους τα κείμενα, ανακαλύπτουν τα εργαλεία έκφρασης τους, οξύνουν τη φαντασία τους και αποσυνθέτουν για να συνθέσουν ξανά μαζί, αλλά ο καθένας με το δικό του μοναδικό τρόπο, τη δική τους ποίηση.

Περνώντας από τον Καβάφη, τον Σεφέρη, τον Ελύτη, τον Καρυωτάκη, τη Μαρία Πολυδούρη, τον Εμπειρίκο, τον Καββαδία, τον Εγγονόπουλο, τον Χρίστο Λάσκαρη, τη Ζωή Καρέλλη, τον Μανώλη Αναγνωστάκη, τον Τάσο Λειβαδίτη, τον Elliot, τον Ezra Pound, τον Cesare Pavese, τον Jacques Prevert, τον Cumminngs, τον Σαχτούρη τον Χριστιανόπουλο, τον Καρούζο, τον Jules Supervielle, τον Tomas Transtromer και άλλους φτάνουμε στον ΛΕΞ και το ChatGPT.

Η ποίηση είναι αναπαραγωγή των τόνων της καθημερινής ομιλίας. Μέσα από στιγμές ακρόασης ηχογραφημένων απαγγελιών από τους ίδιους τους δημιουργούς, από τρίτους και από τα ίδια τα παιδιά εν τέλει, τα παιδιά είναι ελεύθερα με δικά τους μέσα, τη βοήθεια της τεχνολογίας και του AI να τα ξανά ανακαλύψουν μέσα από το πρίσμα της εποχής τους.

## **Ο ζωντανός παλμός της Ιλιάδας και της Οδύσσειας**

**(Α' + Β' τάξεις) Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 70-90 '**

**Εισηγήτρια: Φένια Παπαδόδημα, Ηθοποιός, τραγουδίστρια, συνθέτης, σκηνοθέτης**

Στόχος του προγράμματος είναι ν' ανακαλύψουν οι μαθητές την μουσική, ρυθμική και παραστατική διάσταση του Ομηρικού λόγου μέσα από ένα μουσικοθεατρικό διαδραστικό εργαστήριο. Στη διάρκεια του θα ανακαλύψουμε στοιχειώδεις αρχές της αρχαίας μετρικής μέσα από μία σύγχρονη προσέγγιση, χρησιμοποιώντας τους κώδικες και τη γλώσσα που μπορεί να αγγίξει τους έφηβους σήμερα.

Η μουσική διάσταση του έπους δεν διδάσκεται στο σχολείο αλλά αποτελεί το θεμέλιο του Ομηρικού λόγου. Ο αοιδός- ραψωδός δεν έκανε μία τυπική απαγγελία λυρικής ποίησης αλλά κατείχε έναν ιδιαίτερα έντεχνο και δυνατό τρόπο αφήγησης – ερμηνείας. Ο παλμός, ο ρυθμός του λόγου δεν είναι ήταν ακαδημαϊκή υπόθεση αλλά μία παράσταση το ίδιο ζωντανή όσο αυτή των σύγχρονων ράπερ.

Στο πρώτο μέρος του προγράμματος μέσα από έναν ανοιχτό διάλογο με τους μαθητές κάνουμε μία σύντομη αναδρομή στον ρόλο των αοιδών – ραψωδών στην αρχαία ελληνική κοινωνία και προσπαθούμε μαζί να εξηγήσουμε την απουσία αυτής της παράδοσης σήμερα. Ανακαλύπτουμε ότι σε πολλές σύγχρονες κοινωνίες που δεν είναι ακόμη τόσο εξελιγμένες τεχνολογικά, η προφορική παράδοση των ραψωδών παραμένει ακόμη ενεργή και ζωντανή.

Στο δεύτερο μέρος του προγράμματος ανακαλύπτουμε τη μουσική, τον ρυθμό του δακτυλικού εξάμετρου χρησιμοποιώντας στίχους της Ιλιάδας ή της Οδύσσειας.

Μέσα από μία διαδραστική, μουσικορυθμική αναβίωση του παλμού του δακτυλικού εξάμετρου, γεφυρώνοντας τα αρχαία ελληνικά με τα νέα, με την συνοδεία κρουστών οργάνων και μικρών έγχορδων ( διαφορά είδη άρπας), θα «παίξουμε» με τη ροή του κειμένου, θα καταλάβουμε τον παλμό του δακτυλικού εξάμετρου μ' έναν τρόπο ζωντανό, σύγχρονο, συναρπαστικό.

Ζωντανεύοντας τον ρυθμό και τη μουσικότητα του λόγου, δίνουμε στους μαθητές την ευκαιρία να πάρουν μία γεύση όλης της «παράστασης» που θα έπρεπε να έδινε ένας αρχαίος αοιδός - ραψωδός σε διαφορετικές περιστάσεις. Οι μαθητές συμμετέχουν στην αναβίωση αυτής της παράστασης διαβάζοντας αποσπάσματα της Ιλιάδας και της Οδύσσειας, ακολουθώντας το μουσικό παιχνίδι, αλλάζοντας ρόλους, περνώντας από την αφήγηση στη μουσική, από το νόημα στην ερμηνεία.

Τα έπη γίνονται η αφορμή για να θίξουμε τη διαφορά του ραψωδού από τον ηθοποιό, αλλά και για να ταξιδέψουμε πίσω στο χρόνο από τη γέννηση της τραγωδίας μέχρι τη γέννηση του δράματος και να επιστρέψουμε στο σήμερα, στη σύγχρονη μορφή της performance. Από τον αρχαίο αοιδό-ραψωδό μέχρι τον πρώτο ηθοποιό και τον

σύγχρονο ράπερ. Ολοκληρώνοντας αυτό το ταξίδι μέσα στο χρόνο στεκόμαστε στο κύριο λειτούργημα των αοιδών – ραψωδών, αυτό που τους έκανε να ξεχωρίζουν μέσα στην αρχαία κοινωνία : το ανεκτίμητο έργο της επανασύνδεσης των προγόνων με τους ζώντες, μέσα από την μετάδοση της προφορικής ιστορίας των γενεών. Κάτι που στη σύγχρονη δυτική κοινωνία έχει δυστυχώς σχεδόν ολοσχερώς χαθεί.

### **Ελένη του Ευριπίδη**

**(Γ' τάξη) Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγήτρια: Ιωάννα Ρεμεδιάκη, Λέκτορας Τμ. Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ**

Ο Ευριπίδης γράφει την *Ελένη* μέσα στον Πελοποννησιακό πόλεμο, έχοντας βιώσει την ακμή αλλά και την ταλάντευση της αθηναϊκής δημοκρατίας, η οποία απειλείται όπως και η Αθήνα, από τον πόλεμο που τελικά θα τις συντρίψει. Η τραγωδία έχει επίσης μετασχηματιστεί, λόγω των πολιτικών συνθηκών αλλά και της επίδρασης των σοφιστών, που έχουν επηρεάσει καθοριστικά τον Ευριπίδη, ιδίως ως προς το θέμα του φαίνεσθαι και του είναι, του ειδώλου και της πραγματικότητας, που κυριαρχούν στο έργο. Μελετάμε όλα τα παραπάνω και ως προς την ποιητική τους διάσταση (σε αρχαίους και μεταγενέστερους ποιητές), ενώ οι μαθητές καλούνται να δραματοποιήσουν επιλεγμένες σκηνές του έργου, που φωτίζουν τα παραπάνω ζητήματα.

### **Στόχοι προγράμματος**

- ✓ Γνώση του ιστορικού πλαισίου του τέλους του 5<sup>ου</sup> αι., με έμφαση στον Πελοποννησιακό πόλεμο και τα πολιτικά προβλήματα της Αθήνας
- ✓ Γνώση των βασικών λειτουργιών της τραγωδίας στην ύστερη φάση της, και του Ευριπίδη ως δραματουργού και συνομιλητή των σοφιστών
- ✓ Ανάλυση των βασικών αξόνων της *Ελένης*, και των ερωτημάτων που αυτοί θέτουν, σε επίπεδο κειμένου και παράστασης
- ✓ Παραστασιακή εμπειρία, με σκηνική δοκιμή όλης της ομάδας σε επιλεγμένες σκηνές του έργου

### **Εξέλιξη προγράμματος**

- Συζήτηση θεωρητικών ζητημάτων και σχέσεων τραγωδίας, πολιτικής/πολέμου και σοφιστικής
- Παράλληλα κείμενα: φιλοσοφία, λυρική ποίηση, Σεφέρης *Ελένη*
- Ανάλυση *Ελένης* (το φαίνεσθαι και το είναι, δραματουργικά και φιλοσοφικά)
- Σκηνική πρόταση από τους μαθητές

**Ελένη: Το αρχαίο δράμα ως αφήγηση μιας ιστορίας**

**Ηχητικές αφηγήσεις: Το ανθρώπινο ον ως μέρος της φύσης.**

**(Γ' τάξη) Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητές: Γιώτα Φέστα, Ηθοποιός**

**Λάμπρος Γραμματικός, Ηθοποιός**

Ο πόλεμος ενάντια στη φύση.

Τα ηχήματα της φύσης σε αντιδιαστολή με τα ηχήματα του πολέμου. Διακρίνουμε μέσα από τους στίχους του έργου, τους ήχους του πολέμου, από την Τροία μέχρι την Παλαιστίνη, ενάντια στους ήχους της φύσης που είναι πάντα παρούσα. Η αντίθεση αυτή δημιουργεί ένα ενδιαφέρον ηχητικό τοπίο αντίστοιχο του εσωτερικού κόσμου της Ελένης. Μέσα από την τεχνική της αφήγησης συνδυάζουμε ήχους, στίχους, μουσική και εικόνες κάνοντας ανάγλυφο έναν κόσμο όχι και τόσο μακρινό από το σήμερα.

**Στόχος του προγράμματος** είναι να απομακρυνθούμε από την αντίληψη του αρχαίου δράματος ως ένα αρχαίο κείμενο που ανήκει στο παρελθόν και προσφέρεται για συντακτικές και φιλολογικές αναλύσεις και να εστιάσουμε στην πραγματική βάση του, που είναι η αφήγηση μια ιστορίας. Μια ιστορίας που έχει γραφτεί για να ειπωθεί και όχι να διαβαστεί. Και μάλιστα όχι οποιασδήποτε ιστορίας, αλλά μιας ιστορίας που αντέχει στο χρόνο και μιλάει για πράγματα που, με την κατάλληλη ματιά, είναι για μας τόσο γνώριμα. Ο πόλεμος ενάντια στη φύση, ενάντια στους ανθρώπους, τι είναι δίκαιο και τι άδικο, κατασκευασμένα είδωλα που λατρεύονται και μετά γκρεμίζονται, παιχνίδια εξουσίας, ματαιωμένες προσδοκίες κ.α.

Μέσα από την τεχνική της αφήγησης λοιπόν, συνδυάζουμε ήχους, στίχους, μουσική, φαντασία, εικόνες του τότε και του τώρα και προσπαθούμε όλοι μαζί, να αφηγηθούμε αυτή την ιστορία με τον δικό μας προσωπικό τρόπο και να κάνουμε ανάγλυφο έναν κόσμο όχι και τόσο μακρινό τελικά από το σήμερα.

**Η άγνωστη Αγία Σοφία Κωνσταντινούπολης**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγήτρια: Ειρήνη Πάνου, Δρ. Βυζαντινολόγος**

Τι κοινό μπορεί να έχουν δύο μαρμάρινα φαντάσματα, μια απρόβλεπτη χειρονομία, ένας Πατριάρχης που έκανε το ποίμνιο να σκάσει στα γέλια την ώρα της Θείας Λειτουργίας, ένας ιπτάμενος τρούλος και ένα καράβι των Βίκινγκ;  
Βρίσκονται όλα στον σημαντικότερο ναό της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, την Αγία Σοφία!

Μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Unesco, ο ναός χτίστηκε τον 6<sup>ο</sup> αιώνα, στη μορφή που τον γνωρίζουμε σήμερα, κατ' εντολή του αυτοκράτορα

Ιουστινιανού Α΄. Για πεντέμισι χρόνια, 10.000 τεχνίτες εργάστηκαν υπό τις οδηγίες των αρχιτεκτόνων Αρτέμιου και Ισίδωρου για να δημιουργήσουν την μεγαλύτερη και λαμπρότερη εκκλησία της αυτοκρατορίας. Στα εγκαίνια του ναού, που κατάφερε να τετραγωνίσει τον κύκλο, διοργανώθηκε μεγαλοπρεπέστατη γιορτή, όπου διανεμήθηκαν 600 τόνοι σιταριού σε χιλιάδες πολίτες. Ακολούθησαν αυτοκρατορικές στέψεις, βασιλικοί γάμοι, λαϊκές εξεγέρσεις, δολοπλοκίες και τραγικά γεγονότα που κατέστησαν τον ναό αυτό αναπόσπαστο κομμάτι της βυζαντινής ιστορίας. Ωστόσο, παρόλη τη σημασία και φήμη του, ο ναός περιλαμβάνει πολλές άγνωστες πτυχές που έχουν αφήσει έως σήμερα το αποτύπωμά τους στο μνημείο.

Η αρχαία ελληνική αστρονομία συναντά τη χριστιανική θεώρηση του φωτός, δημιουργώντας ένα αρχιτεκτόνημα στο εσωτερικό του οποίου βρισκόταν ο «ομφαλός της γης» κατά τους Βυζαντινούς, οι οποίοι τον χρησιμοποίησαν και ως μέσο διπλωματίας για τον εκχριστιανισμό ειδωλολατρών και τον εντυπωσιασμό ξένων ηγεμόνων. Η μακραίωνη ιστορία του ναού θα ξεδιπλωθεί μπροστά στα μάτια των μαθητών, οι οποίοι στο διαδραστικό αυτό πρόγραμμα θα συνθέσουν το δικό τους μωσαϊκό ιστορίας τόσο για τους γνωστούς όσο και για τους άγνωστους επισκέπτες του ναού!

Πώς θα γίνει αυτό; Χρησιμοποιώντας ως πυξίδα έντυπο φωτογραφικό υλικό που έχουν στα χέρια τους αλλά και προφορικές πληροφορίες, οι μαθητές ανά ομάδες θα λύσουν ιστορικούς γρίφους και θα έρθουν κοντά στη ιστορία του ναού με ιδιαίτερα διασκεδαστικό τρόπο. Πρόκειται για ένα διαδραστικό πρόγραμμα όπου μέσα από την συνεργασία και τη δημιουργική σκέψη οι μαθητές θα κατακτήσουν τη γνώση εμπλουτίζοντάς τη με πληροφορίες που θα πυροδοτούν το ενδιαφέρον τους καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

**Παίζοντας *Kastropoly*: 10+1 πράγματα που δεν ήξερες για τα κάστρα της Ελλάδας! Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90' [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτρια: Ειρήνη Πάνου, Δρ. Βυζαντινολόγος**

Η ιστορία της Ελλάδας είναι συνυφασμένη με τους κατακτητές της στη δίνη των οποίων αμύνθηκε (μεταξύ άλλων) με τα κάστρα της. Διασπαρμένα σε κομβικές τοποθεσίες τόσο στα νησιά όσο και στην ηπειρωτική Ελλάδα, τα κάστρα, μαρτυρούν τις προσπάθειες για οργανωμένη άμυνα αλλά και τη σημασία που είχε για τον εκάστοτε κατακτητή ο συγκεκριμένος τόπος.

Τα κάστρα δεν είναι μουσειακά εκθέματα, αλλά ζωντανός οργανισμός, κομμάτι του σημερινού κοινωνικού και πολιτιστικού ιστού. Αποτελούν την κατοικία του ντόπιου πληθυσμού (Νάξος), πολύ συχνά πραγματοποιούνται εκδηλώσεις (Fortezza Ρεθύμνου) αλλά και τοπικοί θρύλοι τοποθετούνται σε αυτά (Χλεμούτσι). Η τοπική και εθνική ιστορία είναι συνδεδεμένη με την παρουσία των κάστρων, αυτής της πολυσήμαντης ψηφίδας

στο ψηφιδωτό της ελληνικής ιστορίας. Και ακριβώς αυτήν την ιστορία θα ξεδιπλώσουμε παίζοντας «Kastropoly»! Μετά από μία σύντομη επισκόπηση των βασικών χαρακτηριστικών των κάστρων, τα παιδιά θα χωριστούν σε ομάδες και με βάση τις πληροφορίες που θα τους έχουν δοθεί θα καλούνται να διασχίσουν τη συντομότερη διαδρομή για να φτάσουν στην Αίθουσα του Θρόνου. Το «ζάρι» τους θα είναι οι σωστές απαντήσεις τους σε κουίζ!

Το πρόγραμμα προσφέρει γνώση στα παιδιά σχετικά με τα κάστρα της Ελλάδας με εύληπτο τρόπο, μέσα από το παιχνίδι και την ψηφιακή ξενάγηση στα σημαντικότερα κάστρα του ελλαδικού χώρου.

### **Η συμβολή των Μικρασιατών προσφύγων στη δημιουργία νέων πόλεων τον Μεσοπόλεμο**

**(Γ' τάξη) Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄**

**Εισηγήτρια: Κυριακή Παπαθανασοπούλου, Δρ. Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο**  
**Ερευνήτρια στο Κέντρο Έρευνας Νεότερης Ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (KENI)**

**Σκοπός του προγράμματος** είναι η κατανόηση και η εξοικείωση των μαθητών με διάφορα θεωρητικά ζητήματα που εγείρει το προσφυγικό φαινόμενο. Η άφιξη και η εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων επηρέασε την πορεία και την εξέλιξη της σύγχρονης Ελλάδας, καθώς συνεχίζει να επηρεάζει τη συλλογική μνήμη των ανθρώπων ακόμα και σήμερα. Η σύνθετη διαδικασία της αποκατάστασης, η οποία άλλαξε τον ρυθμό αστικοποίησης και τον πολεοδομικό χάρτη της Αθήνας, με τη δημιουργία 46 νέων πόλεων. Οι νέες πόλεις που δημιουργήθηκαν ήταν αποτέλεσμα της μεγαλύτερης πληθυσμιακής μετακίνησης του 20ού και αποτέλεσαν δείγμα συνεργίας του κράτους, της διεθνούς κοινότητας και των ίδιων των προσφύγων.

Η προσέγγιση της δημιουργίας ενός προσφυγικού συνοικισμού και της εξέλιξής του σε πόλη του Μεσοπολέμου θα γίνει μέσα από την περίπτωση της Νέας Κοκκινιάς (Νίκαιας), η οποία το 1923 αποτέλεσε τον μεγαλύτερο οργανωμένο αστικό προσφυγικό συνοικισμό της Αττικής και μέσα σε δέκα χρόνια μετασχηματίστηκε κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά σε μια σύγχρονη πόλη του Μεσοπολέμου.

### **Ζητούμενα του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι:**

- Ο αναστοχασμός πάνω σε θέματα πληθυσμιακών μετακινήσεων εφόσον τοποθετηθούν μέσα στο ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο της εποχής του Μεσοπολέμου.
- Η κατανόηση των συνεπειών του πολέμου και η διαπραγμάτευση με το τραύμα του ξεριζωμού και τις συνέπειες της προσφυγιάς τόσο στους εκτοπισμένους, όσο και στην χώρα υποδοχής.

- Η γνώση για το βαθμό κινητοποίησης της διεθνούς κοινότητας και των κρατικών πολιτικών της χώρας υποδοχής, για την προστασία του «ξένου» που βρίσκεται σε ανάγκη.
- Η προσέγγιση της πολυσύνθετης διαδικασίας της ένταξης ομάδων ανθρώπων με ποικίλα χαρακτηριστικά.
- Η κατανόηση των μετασχηματισμών που σημειώνονται μέσα στο αστικό τοπίο.
- Η μελέτη της διαμόρφωσης μια νέας πόλης με τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά
- Η ανάδειξη της αυτενέργειας των προσφύγων στη διαδικασία της ένταξης τους ως ισότιμοι πολίτες στο νέο τόπο εγκατάστασης.
- Η αναζήτηση διαδικασιών συγκρότησης της μικρασιατικής ταυτότητας και συλλογικής μνήμης της πόλης.
- Η κατανόηση της σύνδεσης της τοπικής ιστορίας με τη μεγάλη ιστορία και την παγκόσμια.

### Μέθοδοι /Εργαλεία

Η αστική αποκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων και η διαδικασία διαμόρφωσης μιας νέας πόλης του Μεσοπολέμου θα γίνει μέσα από την αξιοποίηση διαφορετικών ειδών ιστορικών πηγών και πολυτροπικών κειμένων, όπως τα πιστοποιητικά προσφυγικής ιδιότητας, οι ταυτότητες των προσφύγων, επίσημα έγγραφα του κράτους και της Επιτροπής Αποκατάστασης των Προσφύγων (ΕΑΠ), άρθρα εφημερίδων, καταστατικά προσφυγικών συλλόγων, σφραγίδες, οδωνύμια, χάρτες και στατιστικές μελέτες, οπτικοακουστικό υλικό, φωτογραφίες, ολιγόλεπτα ντοκιμαντέρ, στίχους τραγουδιών και προφορικές μαρτυρίες. Θα χρησιμοποιηθεί υλικό από το Γενικά Αρχεία του Κράτους, το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, το ΕΛΙΑ, το αρχείο του Μικρασιατικού Συλλόγου «Ανατολή» και τα ψηφιακά αποθετήρια του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών και του ερευνητικού προγράμματος *Πρόσφυγες: η υποδοχή τους στην Ελλάδα (1821-1989). Έρευνα – τεκμηρίωση – διάχυση* που υλοποιήθηκε από το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία, το Κέντρο Έρευνας Νεότερης Ιστορίας στο Πάντειο και το Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

### Στόχοι του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι οι μαθητές:

- ✓ να κατανοήσουν το προσφυγικό φαινόμενο και να το εντάξουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο και να αντιληφθούν την ιστορικότητα και την πολυπρισματικότητα του φαινομένου
- ✓ να αναστοχαστούν πάνω στις ταυτότητες και την έννοια του «άλλου
- ✓ να καταπολεμηθούν φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας και να καλλιεργηθεί το αίσθημα συμπερίληψης
- ✓ να καλλιεργηθεί ο σεβασμός στην πολιτισμική ετερότητα και στις αξίες των άλλων

- ✓ να ενισχύσουν τις δημοκρατικές αρχές και τις αξίες τους
- ✓ να κατανοήσουν τη συμβολή των προσφύγων και της μεταναστευτικής κινητικότητας στην εξέλιξη και την πρόοδο των πόλεων
- ✓ να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα και να εξοικειωθούν με τα εργαλεία της κοινωνικής και πολιτισμικής ιστορίας και της «ιστορίας από τα κάτω» των απλών καθημερινών ανθρώπων
- ✓ να αποκτήσουν ιστορική ενσυναίσθηση, δηλαδή να κατανοήσουν τα συναισθήματα, τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ανθρώπων μέσα στο συγκεκριμένο κοινωνικό –ιστορικό πλαίσιο
- ✓ να καλλιεργήσουν ιστορική συνείδηση και ιστορική κουλτούρα προκειμένου να σκεφτούν τη σχέση του παρόντος με το παρελθόν και τις προσδοκίες του μέλλοντος

## Φ Υ Σ Ι Κ Ε Σ Ε Π Ι Σ Τ Η Μ Ε Σ

### Ο γεωχημικός κύκλος του χαλκού

(Β' + Γ' τάξεις) Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '

**Εισηγήτρια: Δρ. Αριάδνη Αργυράκη, Καθηγήτρια Γεωχημείας, ΕΚΠΑ**

Το πρόγραμμα αυτό έχει διαθεματικό περιεχόμενο φυσικών επιστημών (χημείας και γεωλογίας) και τεχνολογίας (μεταλλουργίας, χημικής και περιβαλλοντικής μηχανικής) με επίκεντρο την επίδειξη εξαγωγής χαλκού από ένα μετάλλευμά του, τον μαλαχίτη. Καλύπτει επίσης τη θεματική των τεχνολογιών προστασίας του περιβάλλοντος ως οριζόντιο αντικείμενο συζήτησης των τεχνολογιών για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Στόχος της δραστηριότητας είναι αφενός να ενημερώσει τους μαθητές για την προέλευση και τη σημασία του χαλκού στη σύγχρονη κοινωνία, την τεχνολογία και τον πολιτισμό μας και αφετέρου να κατακτήσουν με βιωματικό τρόπο τη γνώση των χημικών αντιδράσεων που συντελούνται κατά την μεταλλουργία του χαλκού αλλά και την προστασία του περιβάλλοντος από τη μεταλλευτική δραστηριότητα καθώς και την ανακύκλωση.

Οι μαθητές που θα λάβουν μέρος στην δραστηριότητα:

- Θα ενημερωθούν για την προέλευση και τη σημασία του χαλκού ως πρώτη ύλη με πάμπολλες χρήσεις στους τομείς της βιομηχανίας, της ενέργειας, της ιατρικής, της τεχνολογίας κλπ.
- Θα κατανοήσουν μέσα από την πειραματική διαδικασία και τη βιωματική μάθηση τις χημικές αντιδράσεις (διπλής αντικατάστασης, διάλυσης, οξειδοαναγωγής) που συμβαίνουν κατά την εξαγωγή χαλκού από ένα μετάλλευμά του, τον μαλαχίτη ( $\text{Cu}_2\text{CO}_3(\text{OH})_2$ ).

- Θα προβληματιστούν σχετικά με το θέμα των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της εξόρυξης και της παραγωγής μετάλλων και θα αναζητήσουν τρόπους ασφαλούς περιβαλλοντικής διαχείρισης των αποβλήτων που παράγονται κατά τη διαδικασία της εξαγωγής του χαλκού από το μεταλλευμα.

### **Η εκπαιδευτική δραστηριότητα χωρίζεται σε δύο μέρη:**

Πρώτο μέρος: Ενημέρωση- συζήτηση σχετικά με τους φυσικούς πόρους με έμφαση τις ορυκτές πρώτες ύλες και το σύνολο του κύκλου ζωής τους δίνοντας το παράδειγμα του χαλκού.

Δεύτερο μέρος: Πείραμα επίδειξης, το οποίο υπάρχει δυνατότητα να πραγματοποιηθεί από τα παιδιά ανά ζεύγη, που προσομοιάζει τη διεργασία της όξινης εξαγωγής χαλκού με τη μεταλλουργική μέθοδο «heap leaching» που εφαρμόζεται σε μεγάλη κλίμακα σε θραυσμένο μεταλλευμα Cu σε πολλά μεταλλεία ανά τον κόσμο.

Υλικά πειράματος (βρίσκονται στον εργαστηριακό πάγκο, στον χώρο του Ιδρύματος):

Σκόνη μεταλλεύματος υπεργενετικής μεταλλοφορίας Λαύριο (περιέχει μαλαχίτη, αζουρίτη και άλλα σύνδρομα ανθρακικά και πυριτικά ορυκτά)

Πλαστική φιάλη με αραιό (1 M) θειικό οξύ ( $H_2SO_4$ )

Ποτήρια ζέσεως

Γυαλόχαρτο

Σιδερένιες πρόκες

Διηθητικό χαρτί

pHμετρικό χαρτί

Στατώ διήθησης

Χοάνη διήθησης

Γυαλιά προστασίας

Τα παιδιά ακολουθούν λεπτομερείς οδηγίες για τη διεξαγωγή του πειράματος, παρατηρούν και εξάγουν σειρά χημικών αντιδράσεων οι οποίες συντελούνται για τη παραλαβή χαλκού καθαρότητας 99,999%. Στο τέλος του πειράματος επιλέγουν τον κατάλληλο τρόπο διαχείρισης του υπολείμματος του μεταλλεύματος και γίνεται συζήτηση για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και τη σημασία της ανακύκλωσης.

### **Γενετική Μηχανική: παρεξηγημένη έννοια ή μήπως όχι;**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγήτρια: Ελένη Κόνιαρη, Ερευνήτρια, μοριακή βιολόγος**

Η Γενετική Μηχανική αποτελεί έναν κλάδο ταχύτατα αναπτυσσόμενο, ο οποίος προσφέρει εντυπωσιακά αποτελέσματα σε τομείς, όπως η Ιατρική, η Γεωργία, η Βιομηχανία και η Έρευνα. Αποτελεί το σύνολο των τεχνικών εκείνων που

χρησιμοποιούνται, ώστε να τροποποιηθεί το γενετικό υλικό των κυττάρων και να μεταφερθεί από έναν οργανισμό σε έναν άλλο. Ταυτίζεται πολλές φορές με την τεχνολογία του ανασυνδυσμένου DNA ενώ κάτω από τη μεγάλη ομπρέλα της έννοιας αυτής περιλαμβάνεται η κλωνοποίηση, η επιλεκτική αναπαραγωγή, η έρευνα βλαστικών κυττάρων. Η προστασία και ο σεβασμός της βιολογικής ποικιλομορφίας αποτελούν μέρος της παγκόσμιας κληρονομιάς της ανθρωπότητας, ενώ αποτελεί και ένα από τα βασικά κλειδιά του κόσμου στην επιβίωση.

Σε ορισμένες περιπτώσεις είναι σαφές ότι η γενετική μηχανική μπορεί να κάνει θαύματα, αλλά δεν πρέπει να παραλείπουμε ότι πρόκειται για μια διαδικασία που περιλαμβάνει τη χειραγώγηση της φύσης. Εκατομμύρια χρόνια έχουν κάνει τον κόσμο έτσι όπως είναι, αλλά οι επιστήμονες έχουν τώρα τη δυνατότητα να τον αλλάξουν δραματικά.

**Σκοπός του προγράμματος** είναι, μέσα από δραστηριότητες που θα πραγματοποιηθούν, να ευαισθητοποιήσει τους μαθητές στις έννοιες της Γενετικής Μηχανικής, της Βιοτεχνολογίας και του ανασυνδυσμένου DNA, όπως επίσης και να ενισχύσει την αντίληψη τους ως προς την ορθολογική χρήση της Επιστήμης προς όφελος του ανθρώπου και ευρύτερα του πλανήτη.

**Εξέλιξη του προγράμματος:** Θα αναφερθούν και θα αναπτυχθούν τα ακόλουθα

- τι είναι και τι εξυπηρετεί η γενετική μηχανική
- σύγχρονες εφαρμογές της βιοτεχνολογίας που συμβάλλουν στη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου.
- μεταβολές στις ιδιότητες των γενετικά τροποποιημένων οργανισμών σε σχέση με τους «φυσικούς».
- ο τρόπος δημιουργίας του ανασυνδυσμένου DNA και πρωτεϊνών με τη μέθοδο του ανασυνδυσμένου DNA.

## ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ-ΡΟΜΠΟΤΙΚΗ

**Ο εντοπισμός και η αξιολόγηση της ψευδούς είδησης: Ένα εκπαιδευτικό παιχνίδι μυστηρίου με σύμμαχο τη ρομποτική και την ψηφιακή αφήγηση**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτριες:** Κατερίνα Σοφianoπούλου, Ψυχολόγος, MSc Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, Γνωσιακή Συμπεριφοριστική Θεραπεία

**Έλενα Κοντιζά, Ψυχολόγος MSc Πανεπιστημίου Ουτρέχτης Ολλανδίας, πιστοποιημένη στη Γνωσιακή-Συνπεριφοριστική Θεραπεία**

Πόσο βέβαιοι είμαστε πως το σύνολο των πληροφοριών που προσλαμβάνουμε από την τηλεόραση, το διαδίκτυο και άλλες πηγές, ανταποκρίνονται, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο

ποσοστό, στην αλήθεια ή ακόμη και στην πραγματικότητα; Η απόδοση των νέων, των πληροφοριών, στις πηγές όπου αυτά παρουσιάζονται, κρίνεται με ευπιστία ως ικανοποιητική, ανεπαρκής ή κρύβει σκοπιμότητες;

Είναι βέβαιο πως οι ψευδείς ειδήσεις επηρεάζουν αρνητικά την αντίληψη, την ψυχολογία και την κριτική σκέψη των παιδιών, οδηγώντας σε παραπληροφόρηση, διαμόρφωση λανθασμένων πεποιθήσεων, αύξηση του άγχους και της ανασφάλειας, καθώς και σε μειωμένη ικανότητα αξιολόγησης της αξιοπιστίας των πληροφοριών. Αυτές οι συνέπειες μπορούν να επηρεάσουν την αυτοεκτίμηση και την κοινωνική τους συμπεριφορά, καθιστώντας τα παιδιά πιο ευάλωτα στη χειραγώγηση και τις επιπτώσεις της παραπληροφόρησης.

Προς την κατεύθυνση αυτή δημιουργήθηκαν τρία (3) σενάρια εκπαιδευτικών παιχνιδιών το καθένα σε αντικείμενο που άπτεται του ζητήματος της ψευδούς ή/και ανακριβούς είδησης, ανακοίνωσης, πεποίθησης ή ενημέρωσης. Το σχολείο μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε τρία διαφορετικά σενάρια: τις φυσικές καταστροφές, ρατσιστικές συμπεριφορές-bullying και επικίνδυνες δοκιμασίες στο ίτερνετ. Το κάθε πρόγραμμα-παιχνίδι παρουσιάζεται μέσω εκπαιδευτικού παιχνιδιού ρόλων (αγγλ. edu-Role Playing Game) και ψηφιακής αφήγησης (αγγλ. Digital Storytelling), με την παρουσία και ενεργή συμμετοχή του ανθρωποειδούς ρομπότ NAO, υλοποιούνται υπό την αιγίδα του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη και με την υποστήριξη του Κοινού Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημιουργική Γραφή» του Παιδαγωγικού τμήματος Νηπιαγωγών της Σχολής Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, και του Εργαστηρίου Δικτύων Υπολογιστών & Υπηρεσιών του Τμήματος Ηλεκτρολόγων & Ηλεκτρονικών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

#### **Στόχοι του προγράμματος:**

- Αναγνώριση ψευδών ειδήσεων: Οι μαθητές θα μάθουν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά των ψευδών ειδήσεων και να διακρίνουν την αξιόπιστη από την αναξιόπιστη πληροφορία.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης: Ενίσχυση της κριτικής σκέψης των μαθητών ώστε να αξιολογούν τις πηγές πληροφόρησης και να αναλύουν τις πληροφορίες που λαμβάνουν.
- Κατανόηση της επίδρασης: Οι μαθητές θα κατανοήσουν πώς οι ψευδείς ειδήσεις επηρεάζουν την ψυχολογία και την ψυχική τους υγεία, καθώς και την κοινωνία συνολικά.
- Δημιουργία στρατηγικών προστασίας: Ανάπτυξη στρατηγικών για την προστασία από την παραπληροφόρηση, όπως η χρήση αξιόπιστων πηγών και η διασταύρωση των πληροφοριών.

## Εισαγωγή στην εκπαιδευτική ρομποτική και τον προγραμματισμό

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγητής: Άγγελος Αντικατζίδης, Μηχανικός αυτοματισμού, IT Robotics**

Η εκπαιδευτική ρομποτική συνδυάζει την τεχνολογία και την εκπαίδευση. Μέσω της κατασκευής και του προγραμματισμού ρομπότ, τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν δεξιότητες όπως η λογική σκέψη, η επίλυση προβλημάτων και η ομαδική συνεργασία. Παράλληλα, η εκπαιδευτική ρομποτική ενισχύει τη δημιουργικότητα και την κριτική σκέψη, ενώ καλλιεργεί το ενδιαφέρον για τις επιστήμες και την τεχνολογία. Αυτή η εμπειρία όχι μόνο ενδυναμώνει τις τεχνικές δεξιότητες, αλλά επίσης προσφέρει στα παιδιά ένα διασκεδαστικό περιβάλλον μάθησης. Ας προγραμματίσουμε λοιπόν αυτόνομα οχήματα κι δούμε ποιος θα βγει πρώτος!

### Ροή του προγράμματος:

- Συζήτηση σχετικά με την ρομποτική και των προγραμματισμό.
- Εισαγωγή στην Scratch.
- Παρουσίαση των βασικών εννοιών του προγραμματισμού.
- Προγραμματισμός οχήματος.
- Διαγωνισμός: Ποια ομάδα θα βγει πρώτη;

### Εκπαιδευτικοί στόχοι του προγράμματος:

Ο στόχος του προγράμματος είναι να εισαγάγει τα παιδιά στις βασικές έννοιες του προγραμματισμού και της ρομποτικής μέσω της δημιουργίας και προγραμματισμού ενός αυτόνομου οχήματος χρησιμοποιώντας την γλώσσα Scratch. Μέσω αυτού, τα παιδιά θα αναπτύξουν δεξιότητες όπως:

- ✓ Κατανόηση Βασικών Αρχών Προγραμματισμού: Μαθαίνοντας βασικές δομές όπως λογικές συνθήκες, επαναλήψεις, και μεταβλητές.
- ✓ Επίλυση Προβλημάτων: Αντιμετώπιση προκλήσεων κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των λειτουργιών του οχήματος.
- ✓ Κριτική και Δημιουργική Σκέψη. Εξερεύνηση καινοτόμων τρόπων για την επίτευξη στόχων και την αντιμετώπιση εμποδίων.
- ✓ Συνεργασία και Ομαδικότητα. Συνεργασία με άλλους μαθητές για την ανάπτυξη και τη βελτίωση των έργων τους.
- ✓ Αυτονομία και Ευθύνη: Ανάληψη πρωτοβουλιών για τον προγραμματισμό και τη δοκιμή των έργων τους, ενισχύοντας την αυτοπεποίθηση και την ανεξαρτησία τους.
- ✓ Τελικός στόχος είναι να καλλιεργηθεί το ενδιαφέρον των παιδιών για τις επιστήμες και την τεχνολογία, παρέχοντάς τους τα εφόδια για να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους στον τομέα αυτόν με ενθουσιασμό και αυτοπεποίθηση.

### **Εισαγωγή στην τρισδιάστατη σχεδίαση και εκτύπωση**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 120' [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγητές: Δρ. Άρης Μαυρομμάτης, Μαθηματικός, Ερευνητής-καθηγητής ΚΕΔΙΒΙΜ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας**

**Απόστολος Παπανικολάου, Msc Μαθηματικός, Ερευνητής της Διδακτικής Μαθηματικών**

Οι μαθητές κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας εισάγονται στη διαδικασία της τρισδιάστατης σχεδίασης και εκτύπωσης:

1. Σχεδιάζουν στο επίπεδο χαρτί, ένα σχήμα που αντιπροσωπεύει την ιδέα που έχουν για το πως φαντάζονται ένα αντικείμενο καθημερινής χρήσης (π.χ. ένα μολυβοδοχείο, ένα βάζο, ή μια κλειδοθήκη).
2. Γνωρίζουν τις βασικές δυνατότητες που παρέχουν οι πιο διαδεδομένες και εύχρηστες για εκπαιδευτικούς σκοπούς εφαρμογές – πλατφόρμες 3D σχεδίασης, κατανοώντας ότι η γεωμετρία του χώρου είναι βασική και παρούσα σε όλη αυτήν την διαδικασία.
3. Μετατρέπουν σε τρισδιάστατο στερεό τη μορφή που έχουν σημειώσει στο επίπεδο χαρτί τους, με τη βοήθεια μιας από τις παραπάνω 3D πλατφόρμες-εφαρμογές σχεδίασης και αφού την επεξεργαστούν, σώζουν την τρισδιάστατη δημιουργία τους σε αρχείο κατάλληλης μορφής (.stl, .3mf κ.α.).
4. Παρακολουθούν την μετατροπή του αρχείου σε πρόγραμμα cura ώστε να παραχθεί το αντίστοιχο εκτυπώσιμο αρχείο (. gcode).
5. Μεταφέρουν το αρχείο στον 3D εκτυπωτή, παρακολουθούν την εκτύπωσή του και παίρνουν ένα ενδεικτικό για κάθε τμήμα εκτυπωμένο αντικείμενο.
6. Με το τέλος της παραπάνω δραστηριότητας, στόχος είναι, οι μεν μαθητές να αποκτήσουν την στοιχειώδη πλέον για την εποχή μας δεξιότητα της 3D σχεδίασης και εκτύπωσης, ενώ οι διδάσκοντες να είναι σε θέση να σχεδιάζουν και εκτυπώνουν, χρηστικά για την ειδικότητά τους διδακτικά εργαλεία-αντικείμενα. (artifacts)

### **Εργαστήριο τρισδιάστατης εκτύπωσης**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90' [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγητής: Άγγελος Αντικατζίδης, Μηχανικός αυτοματισμού, IT Robotics**

Οι τρισδιάστατοι εκτυπωτές ανακαλύφθηκαν το 1982 αλλά έγιναν ευρέως γνωστοί από το 2010. Μέχρι το 2020 και μετά, το κόστος τους και η ποιότητα εκτύπωσης των φθηνών εκτυπωτών είναι τέτοιο που μπορεί να μπει σε κάθε σπίτι! Η 3D εκτύπωση μας έδωσε καινούργιες δυνατότητες και τρόπους ώστε να παράγουμε προϊόντα, να περνάμε από την ιδέα στην πράξη με μικρότερο κόστος και πιο γρήγορα. Ας γνωρίσουμε τις δυνατότητες της τρισδιάστατης εκτύπωσης παρέα!

### **Ροή του προγράμματος:**

- ✓ Μικρή συζήτηση για την βιομηχανική εποχή και την εισαγωγή των εργαλειομηχανών / ρομπότ.
- ✓ Πάμε να αρχίσουμε να τυπώνουμε αναμνηστικά πριν αρχίσουμε να συζητάμε για τους τρισδιάστατους εκτυπωτές!
- ✓ Όσο οι εκτυπωτές δουλεύουν γίνεται συζήτηση για το πως λειτουργεί ένας εκτυπωτής, τι υλικά μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να τυπώσουμε, ιδιότητες κτλ.
- ✓ Πως μπορώ να τυπώσω αν θέλω κάτι; Αποθετήρια μοντέλων και τρισδιάστατη σχεδίαση.
- ✓ Μικρή εισαγωγή στην τρισδιάστατη σχεδίαση.
- ✓ Συζήτηση: Είχατε ποτέ κάποιο πρόβλημα που θα μπορούσε να λυθεί με αυτή την τεχνολογία; Πως θα την αξιοποιούσατε;

### **Στόχοι του προγράμματος:**

- Παρουσίαση των εργαλειομηχανών CNC στους μαθητές και επίδειξη των βασικών λειτουργιών τους ως μεθόδους παραγωγής.
- Παρουσίαση βασικών αρχών μηχανολογίας και ρομποτικής στους μαθητές.
- Εκμάθηση των βασικών αρχών λειτουργίας των τρισδιάστατων εκτυπωτών και των δυνατοτήτων τους μέσω θεωρητικής και πρακτικής προσέγγισης.
- Ανάπτυξη της φαντασίας των μαθητών στο πως θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν αυτή την τεχνολογία για να τους βοηθήσει να λύσουν καθημερινά ή μη προβλήματα τους.

### **Το αχανές κυβερνοσύμπαν: κίνδυνοι, πρόληψη και ασφάλεια**

#### **Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Σχεδιασμός – Εισηγητές: Εξειδικευμένα στελέχη, Αξιωματικοί Ειδικών Καθηκόντων Πληροφορικής και Υγειονομικού, Ψυχολόγοι της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος**

Η μεγάλη ανάπτυξη του τομέα της πληροφορικής και η αυξημένη συμμετοχή των πολιτών στη νέα εποχή της Κοινωνίας της Πληροφορίας, επέφεραν σημαντικά τεχνολογικά επιτεύγματα και εξυπηρετήσεις στην κοινωνία, που αφενός διευκολύνουν την καθημερινότητα, αφετέρου δημιουργούν πεδίο κατάλληλο και για την εμφάνιση μορφών εγκληματικής δραστηριότητας με τη χρήση των τεχνολογιών πληροφορικής και επικοινωνιών. Στην εποχή που διανύουμε, καθίσταται σαφής η ανάγκη για εκπαίδευση των πολιτών στις τεχνολογίες πληροφορικής και επικοινωνιών και της ασφαλούς χρήσης αυτών και ενσωμάτωση αυτής στην εκπαιδευτική διαδικασία, από τις πρώτες κιόλας βαθμίδες.

Το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας συμμετέχει δια της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος στα εκπαιδευτικά προγράμματα του Ιδρύματος Αικατερίνης

Λασκαρίδη, έχοντας ως στόχο την ενημέρωση μαθητών και εκπαιδευτικών, για την πρόληψη και την αντιμετώπιση των κινδύνων που σχετίζονται με τις νέες τεχνολογίες, τις διαδικτυακές αγορές, τα φαινόμενα διαδικτυακής βίας, τους κινδύνους που ελλοχεύουν στις ιστοσελίδες κοινωνικής δικτύωσης, κ.ά. γιατί με την εξέλιξη της τεχνολογίας προκύπτουν καθημερινά νέες μορφές κυβερνοεγκλήματος. Μέσα από την προβολή επικαιροποιημένου διαδραστικού υλικού, το οποίο συνοδεύεται από σύγχρονο οπτικοακουστικό υλικό, και μέσα από τη συζήτηση με εξειδικευμένα στελέχη της Υπηρεσίας στον τομέα της Πληροφορικής, της Νομικής, των Οικονομικών και της Ψυχολογίας δίνεται η δυνατότητα στους πολίτες και ιδιαίτερα στα παιδιά, τους ψηφιακούς πολίτες του μέλλοντος, να αναγνωρίσουν τις επισφαλείς συμπεριφορές που μπορούν να εκδηλωθούν μέσω διαδικτύου.

**Στόχος είναι** η μεταφορά των πραγματικών εμπειριών της Υπηρεσίας μας μέσα από την καθημερινή επαφή με τους πολίτες ώστε να επιτευχθεί η θωράκιση της ευαίσθητης ηλικιακής ομάδας των παιδιών και των εφήβων, καθώς οι ενημερωμένοι χρήστες μπορούν να χρησιμοποιήσουν με ασφάλεια το διαδίκτυο.

**Οι θεματολογίες διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικία των μαθητών και αφορούν:**

- ✓ την αποστολή της Διεύθυνσης Δίωξης Ηλεκτρονικού Εγκλήματος,
- ✓ τις διαδικτυακές απειλές και μέτρα προστασίας,
- ✓ τα αδικήματα και τρόπους που αυτά διαπράττονται μέσω διαδικτύου,
- ✓ το φαινόμενο του διαδικτυακού εκφοβισμού (Cyberbullying)
- ✓ τις κυβερνοεπιθέσεις ενάντια σε πληροφοριακά συστήματα και την ψηφιακή υποκλοπή δεδομένων,
- ✓ τα διαδικτυακά τυχερά παίγνια και τον εθισμό,
- ✓ τον σεξουαλικό εκβιασμό και εξαναγκασμό μέσω διαδικτύου και το sexting,
- ✓ την παρουσίαση της ενημερωτικής καμπάνιας SAY NO, ενάντια στον σεξουαλικό εκβιασμό και εξαναγκασμό, ανηλίκων και ενηλίκων, μέσω του διαδικτύου,
- ✓ τα Μέσα Κοινωνικής Δικτύωσης (Social Media).

## Τ Ε Χ Ν Ε Σ

**Θέατρο: Το δώρο του Θέσπη στους ανθρώπους**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄**

**Εισηγητής: Νίκος Νίκας, Καθηγητής υποκριτικής, ηθοποιός, σκηνοθέτης**

6ος αιώνας π.Χ.. Ο Θέσπης αποκρίνεται (υποκρίνεται) στον χορό που τραγουδά τον διθύραμβο και γεννιέται η τραγωδία, το θέατρο. Ο Θέσπης έκανε τον μύθο δράση.

Πάμε τώρα στον 21ο αιώνα μ.Χ., στο σήμερα, στο τώρα!

Πάμε να κάνουμε έναν κύκλο. Πάμε να μιλήσουμε για τους αρχαίους μύθους που έγιναν θέατρο, που έγιναν τραγωδίες.

Πάμε στα εκάστοτε πρόσωπα του μύθου. Πάμε στους πρώτους «υποκριτές»! Πάμε στους σημερινούς υποκριτές.

Ποια μέσα χρησιμοποιούν; Το σώμα, το πρόσωπο (τη μάσκα ίσως;), τα μάτια, το στόμα. Πάμε να τα γνωρίσουμε αυτά τα «μέσα» και να ξαναγνωριστούμε κι εμείς μέσα απ' αυτά τα «μέσα».

Πάμε να γνωρίσουμε και τα υλικά των ηθοποιών. Τα συναισθήματα: χαρά, λύπη, φόβος, θυμός, αγάπη.

Πάμε να τα δοκιμάσουμε όλα αυτά!

Πάμε να φτιάξουμε δικούς μας μύθους, δικές μας «ιστορίες»!

Πάμε να τις χρησιμοποιήσουμε για να κάνουμε ότι και ο Θέσπης.

Πάμε να παίξουμε θέατρο.

Ένα διαδραστικό πρόγραμμα, μια περιπέτεια πάνω στο θέατρο του «σήμερα» και του «πάντα», που ξεκινά με αφορμή τη διδακτέα ύλη κάθε τάξης. Μια συναρπαστική περιπέτεια- παιχνίδι- ταξίδι για τους μαθητές χωρίς να τους «διδάσκει».

### **Από το βιολί και τον Μπαχ στο Body Percussion και το Hip Hop**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητής: Γιώργος Παπαϊωάννου, Μουσικός**

Ο στόχος της παρουσίασης θα είναι, στο σύντομο αυτό χρόνο και μέσα από κάτι άμεσο, έντονα διαδραστικό αλλά και οικείο να πάρουν οι μαθητές ένα όσο το δυνατόν πιο ισχυρό ερέθισμα. Να τους χαραχθεί η περιέργεια και η αίσθηση ότι μπορούν να το κάνουν και αυτοί, ενώ παράλληλα θα γνωρίσουν και κάτι καινούργιο και διαφορετικό.

#### **Εξέλιξη του προγράμματος:**

- Γνωριμία, παιχνίδι, συζήτηση

Θα γνωριστούμε μέσα από διαδραστικά εκπαιδευτικά παιχνίδια και με αφετηρία την πιο κοινή ερώτηση "τι μουσική ακούς;" θα μιλήσουμε για διάφορα είδη μουσικής και θα απαντήσουμε όσες ερωτήσεις προκύψουν.

- Το σώμα και η φωνή ως όργανο

Με εργαλεία το Body Percussion (παραγωγή ήχων και ρυθμικών μοτίβων κρούοντας το σώμα και κάνοντας ήχους με το στόμα κτλ), τη φωνή ως μελωδικό όργανο αλλά και αυτοσχέδιους στίχους (ρίμες, ραπ, Hip Hop) θα προσπαθήσουμε να συνθέσουμε ένα μουσικό κομμάτι.

- Γνωριμία με μουσικά όργανα

Θα παρουσιάσουμε όργανα από όλες τις κατηγορίες οργάνων: κρουστά, έγχορδα (τοξωτό, π.χ. βιολί και νυκτά, π.χ. πολιτικό Λαούτο, σαρόντ - ένα πολύ εντυπωσιακό όργανο από την Ινδία) και πνευστά (φλογέρα και νέυ). Με τη βοήθεια όλων αυτών των οργάνων θα ακουστούν ζωντανά διάφορα μουσικά στυλ και είδη μουσικής (από κλασική

μουσική και Μπαχ μέχρι ταξίμια και ανατολίτικους αυτοσχεδιασμούς). Στη συνέχεια οι μαθητές θα έχουν την ευκαιρία να περιεργαστούν αυτά τα μουσικά όργανα και να παράγουν ήχο και οι ίδιοι με καθοδήγηση.

➤ Αυτοσχεδιασμός και ηχογράφηση

Θα παίξουμε-αυτοσχεδιάσουμε χρησιμοποιώντας όλα τα παραπάνω, θα εμπλουτίσουμε το κομμάτι που φτιάξαμε με ήχους και μελωδίες από όργανα και στο τέλος θα το ηχογραφήσουμε με σκοπό να σταλεί σε όλους.

**Ανακαλύπτοντας τον Κωνσταντίνο Βολανάκη: Ο κλεμμένος πίνακας**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 ' [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτρια: Βένια Παστάκα, Ιστορικός τέχνης**

Σκοπός του προγράμματος είναι να έρθουν οι έφηβοι σε επαφή με τα έργα τέχνης και να κατανοήσουν τη σημασία της ζωγραφικής του Κωνσταντίνου Βολανάκη. Μέσα από την παρουσίαση του έργου του ζωγράφου θα αναπτυχθεί ένας γόνιμος διάλογος ο οποίος θα δώσει την δυνατότητα να αναπτύξουν **οι μαθητές κριτικές δεξιότητες πάνω στο τι πληροφορίες μπορεί να μας δώσει ένα έργο τέχνης πάνω στην ιστορία, τους ανθρώπους και την αλλαγή της πόλης που κατοικούν.** Στο πλαίσιο του προγράμματος θα δημιουργηθεί ένα βιωματικό παιχνίδι βασισμένο εξολοκλήρου στην ζωή και το έργο του ζωγράφου που ως στόχο έχει να ενισχύσει την παρατηρητικότητα και την ανάπτυξη της σκέψης τους πάνω στα έργα τέχνης.

Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα είναι ένα ομαδικό παιχνίδι μυστηρίου μέσα από το οποίο οι μαθητές θα ανακαλύψουν τη ζωγραφική του Κωνσταντίνου Βολανάκη. Πρόκειται για **ένα διαδραστικό παιχνίδι** που στοχεύει στη βιωματική μάθηση και ξεφεύγει από το πλαίσιο της τυπικής διδασκαλίας. **Με αφορμή την κλοπή ενός σημαντικού έργου τέχνης οι μαθητές θα μεταμορφωθούν σε ερευνητές και υπόπτους.** Με συντονιστή του παιχνιδιού την εισηγήτρια, οι μαθητές θα χωριστούν σε ομάδες και θα κληθούν να βρουν τον ένοχο. Μέσα από μια ανακριτική διαδικασία στην οποία παρεμβάλλονται έργα του ζωγράφου, οι νέοι ερευνητές μαθαίνουν για την ζωή και το έργο του Βολανάκη, συλλέγουν στοιχεία και οδηγούνται σταδιακά στην λύση του μυστηρίου. Θα καταφέρουν άραγε να βρουν τον ένοχο και που βρίσκεται ο πίνακας;

**«Τα ρήματα της τέχνης»**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγήτρια: Ιωάννα Σκοτίδα, Φιλολόγος, Μουσειοπαιδαγωγός**

Φοβάμαι, νυστάζω, ανακουφίζομαι, στιγματίζομαι, βαριέμαι, θυμώνω, πονάω, λυπάμαι, χαίρομαι, δημιουργώ, προβληματίζομαι, κλαίω, γελάω...

Τι είναι η τέχνη; Ποιες οι διαφορετικές μορφές της Για ποιον λόγο η σύγχρονη τέχνη είναι τόσο κοντά στον άνθρωπο;

Με οδηγό βιωματικά παιχνίδια, καρτέλες, καλλιτεχνικά έργα (πίνακες, τραγούδια, στίχους, εγκαταστάσεις, ταινίες) και πραγματικά αντικείμενα οι συμμετέχοντες ξεκλειδώνουν τη σύγχρονη τέχνη, ανακαλύπτουν τα σύγχρονα καλλιτεχνικά ρεύματα και τους εκπροσώπους τους, προβληματίζονται και βρίσκουν σημεία επαφής με τα δικά τους προβλήματα και προβληματισμούς. Τέλος δημιουργούν το δικό τους καλλιτεχνικό έργο/ εγκατάσταση και περνούν το δικό τους μήνυμα.

#### **Στόχοι του προγράμματος οι μαθητές να:**

- οικειοποιηθούν με την έννοια της σύγχρονης τέχνης με βιωματικό τρόπο.
- εξοικειωθούν με σύγχρονα καλλιτεχνικά ρεύματα και τους εκπροσώπους τους.
- αναπτύξουν πολλαπλούς, προσωπικούς και συλλογικούς τρόπους προσέγγισης του έργου τέχνης και να το ταυτίσουν με τα προσωπικά τους βιώματα.

Σε μία εποχή όπου οι έφηβοι έχουν να αντιμετωπίσουν πολλαπλά προβλήματα τόσο στο σχολικό όσο και στο προσωπικό τους περιβάλλον και κλείνονται όλο και περισσότερο στον εαυτό τους, στιγματίζονται και περιθωριοποιούνται, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Τα ρήματα της τέχνης» έρχεται να τους βοηθήσει τόσο να γνωρίσουν τη σύγχρονη τέχνη με έναν διαφορετικό τρόπο και να την ξεκλειδώσουν, όσο και να εκφραστούν ελεύθερα και να ανακαλύψουν τρόπους να προσέγγισης του ίδιου τους του εαυτού και του κόσμου γύρω τους.

Οι στόχοι του προγράμματος: Οι έφηβοι να οικειοποιηθούν τη σύγχρονη τέχνη, τα σύγχρονα καλλιτεχνικά ρεύματα και τους εκπροσώπους τους αλλά και να βρουν μέσα από τη μεθοδολογία που ακολουθεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, στοιχεία που αγγίζουν την εφηβική ηλικία, τα βιώματα και τους προβληματισμούς της τόσο συλλογικά, όσο και ατομικά. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι μαθητοκεντρικό και βασίζεται τόσο στην ανακαλυπτική, όσο και στην βιωματική- επικοινωνιακή μέθοδο διδασκαλίας. Οι συμμετέχοντες κατά τη διάρκειά του θα καταφέρουν να εκφράσουν τις απόψεις και τα συναισθήματά τους και να προβληματιστούν. Η διαδικασία αξιοποιεί παράλληλα (θεωρώντας την απαραίτητη) την ομαδοσυνεργατική μέθοδο, δίνοντας την ευκαιρία στα παιδιά να συνεργαστούν και να συνομιλήσουν με διαφορετικό τρόπο από ότι στο σχολικό περιβάλλον.

Το πρόγραμμα υποστηρίζει τη μέθοδο Dewey δηλαδή το μαθαίνω κάνοντας», συνδέοντας την τέχνη με προηγούμενα βιώματα και δημιουργώντας νέες καλύτερες εμπειρίες. Η ιδεοκαταιγισμός, ο ελεύθερος διάλογος και η διδασκαλία με πολυμέσα ευνοούνται από το πρόγραμμα. Κατά τη διάρκεια του, με τη βοήθεια προτζέκτορα και ηχητικού εξοπλισμού η ομάδα θα ανακαλύψει/ αναλύσει έργα τέχνης σύγχρονων ρευμάτων, θα τα συγκρίνει με παλαιότερα και θα απαντήσει σε ppt με ερωτήματα που

αφορούν την τέχνη και τα μουσεία, με στόχο να κατανοήσει πως τελικά ο πολιτισμός και η τέχνη μας αφορούν όλους και πώς ο καθένας μπορεί να τα προσεγγίσει με τον δικό του τρόπο. Το σωστό και το λάθος αποκλείονται αφού κυριαρχεί η προσωπική άποψη και το προσωπική ματιά.

Στο τελευταίο στάδιο του προγράμματος, τα παιδιά σε ομάδες, με τη βοήθεια πραγματικών καθημερινών αντικειμένων (καρέκλες, πανιά και ρούχα, μαγειρικά σκεύη, βιβλία, κα) θα δημιουργήσουν σύγχρονα έργα τέχνης στο χώρο, που εκφράζουν τα δικά τους συναισθήματα και προβληματισμούς, εμπνευσμένα από τους καλλιτέχνες που ανακάλυψαν.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Τα ρήματα της τέχνης», αξιοποιώντας σύγχρονες μεθόδους προσέγγισης, οπτικοακουστικό υλικό, μουσική και πραγματικά αντικείμενα προσεγγίζει και ακουμπά τόσο την τέχνη όσο και την εφηβική ηλικία στο σύνολό της άλλα και τον καθένα ξεχωριστά.

**«Να σου πω μια ιστορία;»: Πώς το εκφραστικά μας μέσα εμπνέονται ελεύθερα και δημιουργούν ιστορίες, με αφορμή τη ζωγραφική  
Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητής: Πάνος Κούγιας, Ηθοποιός, σκηνοθέτης**

Πόσο εκπαιδευμένη, αλήθεια, είναι η φαντασία μας, να μπορεί να γεννήσει στη στιγμή, μια αυτοσχέδια ιστορία; Πως μπορεί ένας πίνακας ζωγραφικής να μας εμπνεύσει για να αφηγηθούμε το πριν ή το μετά της εικόνας που απεικονίζει; Τελικά, τι θα μας έλεγε η Μόνα Λίζα αν δεν χαμογελούσε και μπορούσε να μας μιλήσει;

Στην εποχή της διαδικτυακής εικόνας και του βίντεο, η επαφή με την ζωγραφική μέσω του εικονοκλαστικού- ποιητικού θεάτρου, συναντά όλο και λιγότερους θαυμαστές. Η δυνατότητα παραγωγής και αναπαραγωγής γρήγορης εικόνας αλλά και κειμένων μέσω τεχνητής νοημοσύνης (AI), πολύ συχνά απομαγεύει και αδρανοποιεί την δημιουργικότητα των εφήβων, στερώντας τους την δυνατότητα να διαμορφώσουν κριτική σκέψη και έκφραση, στοιχεία συνώνυμα της προσωπικότητάς μας.

Σε αυτό το πρόγραμμα συνδυάζεται το θέατρο -γονιός όλων των αφηγήσεων και των εικόνων- με την ζωγραφική, δημιουργώντας έναν πρωτοποριακό- βιωματικό κόσμο, όπου οι μαθητές με «αποσκευές» την φαντασία τους, τα όνειρά τους αλλά και το σύνολο των εκφραστικών τους μέσων, καλούνται μέσα από έναν ζωγραφικό πίνακα να επινοήσουν έναν κόσμο ολότελα αυτοσχέδιο, πρωτότυπο και χειροποίητο από τους ίδιους.

### Στόχοι του προγράμματος :

- Να καλλιεργήσουν τα αισθητικά και αισθητηριακά τους εργαλεία.
- Να εξοικειωθούν με την λειτουργία της αφήγησης και του αυτοσχεδιασμού.
- Να αναπτύξουν την ικανότητα της ομαδικής συνεργασίας μέσω της λειτουργίας του θεάτρου.
- Να αποκτήσουν οι μαθητές μία σφαιρική εικόνα για την ζωγραφική .
- Να συνειδητοποιήσουν τον καθοριστικό ρόλο και την αξία της συνδυαστικής χρήσης των τεχνών ( θέατρο, ζωγραφική)

Για να επιτευχθούν οι προαναφερθέντες στόχοι, κατά τη διάρκεια του προγράμματος θα δουλέψουμε ομαδικά με γνωστούς πίνακες ζωγραφικής της ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, αξιοποιώντας το πλούσιο εικαστικό υλικό της προσωπικής συλλογής του Ιδρύματος Λασκαρίδη.

## Π Ο Λ Ι Τ Ι Σ Μ Ο Σ

### Παίζοντας με ... την ιστορία των περιηγητών

#### Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '

**Εισηγητές: Ηλίας Στουραϊτης, Δρ. Τμ. Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου**

**Τόλης Λαύκας, MSc Liverpool John Moores University, Τμ. Επιστήμης  
Φυσικής Αγωγής και Αθλητισμού ΕΚΠΑ**

Η πολιτισμική κληρονομιά των περιηγητών που μας κληροδότησε κάθε Δυτικοευρωπαίος ταξιδιώτης ως μια πραγματική ή ονειρική εμπειρία αποτελεί μια ανακάλυψη του κόσμου της Μεσογείου και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης από τον 15ο έως τον 20ό αιώνα. Μία διαφορετική απεικόνιση της ιστορίας μέσα από τα μάτια των ανθρώπων που παρατήρησαν και κατέγραψαν κοινωνίες του κόσμου που άλλαζε και διαμόρφωνε μια νέα εποχή. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα παρασύρει τους μαθητές σε ένα παιχνίδι αναγνώρισης και κατανόησης των πνευματικών, πολιτικών και πολιτιστικών ρευμάτων που οδήγησαν τους περιηγητές να ανακαλύψουν πώς ήταν ο κόσμος της Ευρώπης. Ποιοι ήταν αυτοί οι περιηγητές; Από ποιες χώρες προέρχονταν; Πού μετακινούνταν; Οι μαθητές/τριες θα ανακαλύψουν παίζοντας μια φανταστική ιστορία την απεικόνιση του χώρου και των ανθρώπων από τον 15ο έως τον 20ό αιώνα. Οι μαθητές/τριες θα αναζητήσουν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού περιεχόμενο από την εφαρμογή travelogues, θα αξιοποιήσουν χάρτες, πίνακες ζωγραφικής για να ολοκληρώσουν το ταξίδι των περιηγητών και το παιχνίδι.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνδέεται με το μάθημα της ιστορίας και εμπλουτίζει τη χρονική περίοδο από τον 15ο έως τον 20ό αιώνα με την παρουσία των περιηγητών στην περιοχή της Μεσογείου και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Συγκεκριμένα, αναζητούνται τα πνευματικά, πολιτικά και πολιτιστικά ρεύματα που οδήγησαν τους περιηγητές να

ανακαλύψουν πώς ήταν ο κόσμος της Ευρώπης, ποιες ήταν οι ιδιότητες των περιηγητών, από ποιες χώρες προέρχονταν, πού μετακινούνταν, πώς κατέγραφαν και τι μας παρουσιάζουν. Το πρόγραμμα στηρίζεται στη **βιωματική και ερευνητική-αποκαλυπτική** μάθηση. Οι μαθητές/τριες θα βιώσουν μέσω της φανταστικής ιστορίας που θα εμπλακούν, στοιχεία που αφορούν την ιστορία των περιηγητών μέσω της έρευνας και συνεχούς ανακάλυψης δεδομένων που παράλληλα θα είναι και στοιχεία απόκτησης γνωστικού περιεχομένου.

**Παραμύθι να αρχινήσει...**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητής: Σωτήρης Σουλούκος, Δρ. Θρησκευολογίας, Κοινωνικής Ανθρωπολογίας**

Αντικείμενο του προγράμματος είναι η αφήγηση παραδοσιακών παραμυθιών, τα οποία δεν έχουν εικονογραφημένη έντυπη ή οπτικοακουστική απόδοση, είτε από τον ίδιο τον εισηγητή, είτε με τη βοήθεια οπτικοακουστικών μέσων και τα οποία προέρχονται από την περίοδο ακμής του παραδοσιακού πολιτισμού ή τον αγροτικό χώρο, καθώς η τεχνολογική ανάπτυξη στις αγροτικές περιοχές άργησε να εμφανιστεί.

### **Σκοπός και στόχοι του προγράμματος**

Το πρόγραμμα επικεντρώνεται στην κατανόηση της λειτουργίας των παραμυθιών σε προφορικό επίπεδο σε μία εποχή που δεν υπήρχε τηλεόραση, ραδιόφωνο, διαδίκτυο, ούτε έντυπα μέσα. Οι παραμυθάδες την εποχή εκείνη αφηγούνταν παραμύθια διατηρώντας κάποια βασικά στοιχεία από την πλοκή και χρησιμοποιώντας τον δικό τους αφηγηματικό τρόπο. Δεν είχαν γραπτή μορφή, ούτε είχαν εικονογράφηση.

Στις μέρες μας τα παραμύθια είναι έντυπα ή έχουν οπτικοακουστική μορφή. Συνήθως τα παιδιά τα βλέπουν στην τηλεόραση και με τον τρόπο αυτό η φαντασία τους απλά ταξιδεύει με αυτά και δεν πλάθουν δικές τους μορφές και δικούς τους χαρακτήρες. Ο χρόνος και ο χώρος της αφήγησης έχει αλλάξει και πλέον τα παραμύθια έχουν αποκτήσει έναν εμπορικό χαρακτήρα, καθώς πωλούνται όχι μόνο τα παραμύθια, αλλά και κάθε είδους μορφές που σχετίζονται με αυτά (κούκλες, cd κτλ.). Μέσα από την αφήγηση παραμυθιών τα παιδιά καλούνται να φανταστούν τις μορφές αυτές και στη συνέχεια καλούνται να συνθέσουν το δικό τους παραμύθι.

### **Εξέλιξη του προγράμματος**

Το πρόγραμμα μέσα από βιωματικές προσεγγίσεις, στοχεύει στη σύνδεση προηγούμενων εμπειριών των μαθητών από τη συμμετοχή τους σε αντίστοιχες περιστάσεις προφορικής ή και μη αφήγησης παραμυθιών. Οι μαθητές εργάζονται ομαδοσυνεργατικά σε ομάδες. Κάθε ομάδα έχει στη διάθεσή της από ένα κουτί με καρτέλες, οι οποίες έχουν λέξεις που μπορούν να χρησιμοποιήσουν για να συνθέσουν το

παραμύθι. Χρησιμοποιώντας τις λέξεις αυτές, εξερευνούν τον τρόπο χρήσης και λειτουργίας τους.

Μέσα από τη μελέτη των στοιχείων που επαναλαμβάνονται στα παραμύθια (εναρκτήρια και καταληκτική φόρμουλα, τις τριπλές επαναλήψεις, την παρουσία μαγικών βοηθών και άλλων σημαντικών στοιχείων κ.α.), θα κατανοήσουν τη σημασία τους για την έκταση του παραμυθιού, αλλά και τις δυσκολίες που καλείται να αντιμετωπίσει ο ήρωας.

Επιπλέον, οι μαθητές θα κατανοήσουν τον τρόπο προφορικής εκμάθησης στις παραδοσιακές κοινωνίες, καθώς οι παραμυθάδες μάθαιναν αφενός το παραμύθι από μνήμης, αφετέρου αφηγούνταν μέσα από την δημιουργική ανασύνθεσή των επιμέρους μοτίβων των παραμυθιών, ενσωματώνοντας τα δικά τους στοιχεία, μέσα στο πλαίσιο της παράδοσης. Τέλος, θα κληθούν να δημιουργήσουν ένα παραμύθι, χωρισμένοι σε ομάδες, έχοντας στη διάθεση τους κάποιες λέξεις σε καρτέλες, που θα επιλέγονται έπειτα από κλήρωση. Μέσα από μία βιωματική εμπειρία θα γίνουν οι ίδιοι οι μαθητές/μαθήτριες παραμυθάδες και θα αφηγηθούν το δικό τους παραμύθι. Στη συνέχεια θα κληθούν να αφηγηθούν από μνήμης αυτό το παραμύθι στους φίλους, τους συμμαθητές, τους γονείς και τους συγγενείς τους. Φυσικά, μπορούν να προσθέτουν ή να αφαιρούν τμήματα του παραμυθιού για να μεγαλώνουν ή να μικραίνουν τον χρόνο αφήγησης.

Μέσα από τα διαδοχικά βήματα που απαιτούνται για την ολοκλήρωση του παραμυθιού τους, βιώνουν τη χαρά της δημιουργία, αντιλαμβάνονται την αναγκαιότητα της μεταξύ τους συνεργασίας, πρέπει να διαμορφώσουν την πλοκή του παραμυθιού μέσα από τους συλλογισμούς τους, ανακαλύπτουν τη γνώση και τη δημιουργία μέσα από μια βιωματική διαδικασία, μαθαίνουν να συνθέτουν ιστορίες με ετερόκλητες φαινομενικά μεταξύ τους λέξεις, ανακαλύπτουν τις ικανότητες τους να ζωγραφίζουν, αναπτύσσουν κριτική και συνδυαστική σκέψη μέσα από ενεργητική συμμετοχή και συνεργασία.

#### **Ενδεικτικό ερωτηματολόγιο:**

1. Ποια παραμύθια γνωρίζετε;
2. Έχετε δει παραμύθια στην τηλεόραση;
3. Έχετε παραμύθια σπίτι σας;
4. Ποιο είναι το αγαπημένο σας;
5. Παλιά τα παραμύθια δεν ήταν γραμμένα και δεν είχαν εικονογράφηση, καθώς τα αφηγούνταν οι άνθρωποι. Ξέρετε κάποιον παραμυθά;
6. Θα ακούσουμε τώρα ένα παραμύθι και θα σχεδιάσετε μετά ό,τι σας κάνει εντύπωση.
7. Θα διαλέξετε καρτέλες για να φτιάξετε το δικό σας παραμύθι.

**«Η ωραία Ελλάς ... με το βλέμμα των περιηγητών»**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90´**

**Εισηγήτριες: Μυρτώ Πίγκου-Ρεπούση, Επίκ. Καθηγήτρια Θεάτρου στην**

**Εκπαίδευση, Τμ. Θεάτρου, ΑΠΘ**

**Φωτεινή Βενιέρη, Δρ. Μουσειακού Θεάτρου**

Ο περιηγητισμός στην Ανατολική Μεσόγειο και τη Νοτιανατολική Ευρώπη από το 16ο έως το τέλος του 19ου αιώνα, οι αντίστοιχες περιηγητικές εκδόσεις και γενικότερα η ταξιδιωτική φιλολογία συνιστούν ανεξάντλητη πηγή για να γνωρίσουμε την περιοχή και τους ελληνόγλωσσους πληθυσμούς της οθωμανικής αυτοκρατορίας στις πολυποικίλες δραστηριότητές τους. Είναι επίσης μια σημαντική πηγή για να προσεγγίσουμε τον τρόπο με τον οποίο οι Ευρωπαίοι έβλεπαν τον τόπο στον οποίο γεννήθηκε στην Αρχαιότητα ο ελληνικός πολιτισμός καθώς και τους ανθρώπους οι οποίοι τον κατοικούσαν.

Το αρχείο του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη (Travelogues) εμπεριέχοντας και τεκμηριώνοντας το σύνολο σχεδόν του εικονιστικού/εικονογραφικού υλικού των περιηγητικών εκδόσεων συνιστά μια χρήσιμη βάση όχι μόνο για την έρευνα αλλά και για την εκπαίδευση. Η υποχρεωτική εκπαίδευση μέσα από το μάθημα της ιστορίας αλλά και της γεωγραφίας και της γλώσσας, καθώς και μέσα από τις σχολικές γιορτές αναφέρεται συχνά στην περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας η οποία είναι κατά βάση και η ιστορική περίοδος αναφοράς των περιηγητικών εκδόσεων. Η προσέγγιση της περιόδου στο σχολείο γίνεται όμως σχεδόν αποκλειστικά μέσα από το γραπτό κείμενο σε μια εποχή που το βασικό κείμενο μέσα από το οποίο δημιουργούνται τα νοήματα είναι πολυμεσικό περιλαμβάνοντας το γραπτό, το εικονιστικό, το ηλεκτρονικό, κλπ.

Η αξιοποίηση και η διερεύνηση του εικονιστικού/εικονογραφικού αρχείου του Ιδρύματος Λασκαρίδη, σε συνδυασμό με επιπλέον αρχειακό υλικό, μπορεί να προσφέρει ουσιαστικές ιστορικές αναπαραστάσεις για την περίοδο της οθωμανικής κυριαρχίας και τον τρόπο ζωής των ελληνόφωνων πληθυσμών που ζούσαν στην εν λόγω εποχή.

Το συγκεκριμένο εργαστήριο επιχειρεί ένα τέτοιο είδος διερεύνησης του αρχείου με ένα βιωματικό και συμμετοχικό τρόπο ο οποίος θα επιτρέψει στους/στις μαθητές/τριες να περιπλανηθούν μέσα στις εικόνες, τους χάρτες και τις αφηγήσεις και να καταλήξουν στις δικές τους ερμηνείες για την τότε κοινωνία και τους ανθρώπους της.

Στο συγκεκριμένο εργαστήριο αξιοποιείται η θεατροπαιδαγωγική μέθοδος και το μουσειακό θέατρο. Η θεατροπαιδαγωγική είναι μία καλλιτεχνική μέθοδος η οποία βασίζεται σε δομικά στοιχεία του θεάτρου όπως η συμμετοχικότητα, η δημιουργία και η σκηνική παρουσία, κ.α., προκειμένου να προσφέρει μία ολιστική (πνευματική,

σωματική, συναισθηματική) προσέγγιση στη μάθηση επιτρέποντας στους μαθητές και στις μαθήτριες να αποκτήσουν μία βιωματική σχέση με την εκάστοτε γνώση.

Το μουσειακό θέατρο αξιοποιείται πρωτίστως για την εξοικείωση με την έννοια του μουσείου και του αρχείου, την καλλιέργεια της ιστορικής σκέψης, τη σύνδεση του παρόντος με το παρελθόν και την κριτική εμπλοκή με την υπό εξέταση θεματική.

### **Στόχοι του προγράμματος**

- ✓ Ο εμπλουτισμός των ιστορικών αναπαραστάσεων των μαθητών και μαθητριών μέσα από το εικονογραφικό αρχαίο του ιδρύματος Αικ. Λασκαρίδη
- ✓ Η ενθάρρυνση συνδέσεων ανάμεσα στο παρελθόν και το παρόν.
- ✓ Η γνωριμία με άγνωστες πτυχές της καθημερινής ζωής του παρελθόντος.
- ✓ Η ενεργή εμπλοκή με το αρχειακό υλικό με δημιουργικό και διαδραστικό τρόπο.
- ✓ Η δημιουργία ενός χώρου διαλόγου και αναστοχασμού.

### **Εξέλιξη του προγράμματος**

Στην αρχή του εργαστηρίου οι μαθητές καλούνται να απαντήσουν με τη φαντασία τους στα ερωτήματα που θα μας απασχολήσουν κατά τη διάρκεια του εργαστηρίου (π.χ. Ταξίδευαν οι Έλληνες και οι Ελληνίδες εκείνες τις εποχές σε άλλες χώρες; Για ποιούς λόγους; Οι ξένοι επισκέπτονταν την Ελλάδα; Γιατί; Ποιες πιστεύετε ότι ήταν οι εντυπώσεις των ξένων ταξιδιωτών από το ταξίδι τους στην Ελλάδα;)

Στη συνέχεια, οι μαθητές σε κύκλο εισάγονται στο θέμα με ερωτήσεις που αφορούν τους ίδιους έτσι ώστε να συνδέσουν τη δική τους πραγματικότητα με την υπό εξέταση θεματική: Πώς θα περιγράφατε τη χώρα μας σε κάποιον/α που δεν έχει ταξιδέψει ποτέ σε αυτή; τι θα επιλέγατε να δείξετε ή να πείτε; Εσείς που θα θέλατε να ταξιδέψετε; Ποιο πολιτισμό θα θέλατε να γνωρίσετε; Σε ποιο μέρος του κόσμου;

### **Δραστηριότητα 1:**

Οι μαθητές μοιράζονται σε 3-4 ομάδες.

Η κάθε ομάδα διερευνά το έργο ενός περιηγητή και, με τη βοήθεια των συντονιστών του εργαστηρίου, επιχειρεί α) να δημιουργήσει μία ιστορία/αφήγηση από το υλικό που μελετά (σε προεπιλεγμένες -πολυτροπικές- πηγές στις οποίες συνδυάζεται εικόνα, γραπτός λόγος, χάρτης) και β) να ερμηνεύσει την άποψη που διαμόρφωσε για τον τόπο. Για την παρουσίαση αυτή κάθε ομάδα επιλέγει κάποιον που θα υποδυθεί τον χαρακτήρα του επιλεγμένου περιηγητή ενώ οι υπόλοιποι/ες παίζουν σε ρόλο κατοίκων της περιοχής.

### **Δραστηριότητα 2:**

Στη συνέχεια παρουσιάζει την ιστορία που δημιούργησε στα υπόλοιπα μέλη της ομάδας μέσω παγωμένων εικόνων και αυτοσχεδιασμού.

Με την τεχνική της “καυτής καρέκλας” οι ομάδες μαζεύονται και απευθύνουν ερωτήσεις στους χαρακτήρες, όπως:

Από ποιο μέρος προέρχεται και σε τι αυτό διαφέρει από την Ελλάδα;

Πότε επισκέφθηκε την Ελλάδα;

Γιατί ήρθε;

Τι ήλπιζε να βρει;

Βρήκε αυτά που περίμενε;

Ποια είναι η άποψή του για την αρχαιότητα;

### **Δραστηριότητα 3:**

Ακολουθεί συζήτηση για τον εντοπισμό διαφορών και ομοιοτήτων μεταξύ των διαφορετικών αρχείων των περιηγητών, για την εικόνα του τότε και του σήμερα, για το τι έχει αλλάξει από τότε, για το ποια μπορεί να είναι η γνώμη των σημερινών τουριστών, πώς διαμορφώνεται, πώς έρχεται σε αντίθεση ή συμπίπτει με την εικόνα που έχουμε εμείς για την Ελλάδα;

Με την ολοκλήρωση του εργαστηρίου, θα συνοψίσουμε τα βασικά σημεία που συζητήθηκαν και θα παρέχουμε πρόσθετες πηγές για περαιτέρω διερεύνηση.

## **Α Γ Ω Γ Η Υ Γ Ε Ι Α Σ**

**Μπες στη θέση μου: Σπάμε τα στερεότυπα και είμαστε μαζί ενάντια στην έμφυλη βία**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτριες: Κατερίνα Σοφianoπούλου, Ψυχολόγος, MSc Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, Γνωσιακή Συμπεριφοριστική Θεραπεία**

**Έλενα Κοντιζά, Ψυχολόγος MSc Πανεπιστημίου Ουτρέχτης Ολλανδίας, πιστοποιημένη στη Γνωσιακή-Συνπεριφοριστική Θεραπεία**

Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότερα περιστατικά έμφυλης βίας έρχονται στο φως. Έμφυλη βία αποτελεί οποιαδήποτε πράξη βίας που στοχεύει σε κάποιον λόγω του φύλου του και συνήθως αφορά στη βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών. Η έμφυλη βία πηγάζει από τα στερεότυπα που προσδίδουν άνισα χαρακτηριστικά και δικαιώματα στα δύο φύλα, ενώ μπορεί να εμφανιστεί με πολλές μορφές και να επηρεάσει το άτομο τόσο σε συναισθηματικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Είναι βέβαιο πως η έμφυλη βία μπορεί να εμφανιστεί σε κάθε ηλικιακή βαθμίδα και να επηρεάσει κάθε πτυχή της καθημερινότητας, τόσο των παιδιών όσο και των ενηλίκων. Πολλά παιδιά βιώνουν ή είναι μάρτυρες έμφυλης βίας στις σχέσεις τους, στο σχολείο ή στο διαδίκτυο. Η έμφυλη βία προκαλεί έντονο άγχος στα παιδιά και επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στην αυτοεκτίμηση τους, δημιουργώντας τους αισθήματα ανεπάρκειας και ανασφάλειας ενώ παράλληλα μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα συμπεριφοράς που

επηρεάζουν αρνητικά τις κοινωνικές τους σχέσεις. Είναι σημαντικό, λοιπόν, τα παιδιά να μάθουν να αναγνωρίζουν τα στερεότυπα που πυροδοτούν την ανισότητα και οδηγούν σε περιστατικά έμφυλης βίας, ώστε να αντιλαμβάνονται εγκαίρως την εμφάνισή της και να την αντιμετωπίζουν.

Υπό το πρίσμα αυτό, δημιουργήθηκαν δύο (2) σενάρια εκπαιδευτικών παιχνιδιών, τα οποία διαδραματίζουν περιστατικά έμφυλης βίας. Μέσω της χρήσης γυαλιών Εικονικής Πραγματικότητας (Virtual Reality), τα παιδιά θα παρακολουθήσουν σενάρια με μαθητές που αναπαράγουν μορφές έμφυλης βίας και με μαθητές που τη βιώνουν. Στη συνέχεια, θα συμμετάσχουν σε βιωματικές ασκήσεις σχετιζόμενες με όσα παρακολούθησαν, με σκοπό να προβληματιστούν, να μάθουν να αναγνωρίζουν την έμφυλη βία, αλλά και να την αντιμετωπίζουν με ενδεδειγμένους και λειτουργικούς τρόπους.

#### **Στόχοι του προγράμματος:**

- Αναγνώριση της έμφυλης βίας: Οι μαθητές θα μάθουν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της έμφυλης βίας και να διακρίνουν την εμφάνισή της.
- Καλλιέργεια ενσυναίσθησης: Οι μαθητές θα εξασκηθούν στο να «μπαίνουν στη θέση του άλλου» και να σκέφτονται πως μπορεί να αισθάνεται το άτομο που υπόκειται έμφυλη βία. Με τον τρόπο αυτό, θα κατανοήσουν και θα ευαισθητοποιηθούν στις επιδράσεις της έμφυλης βίας στην ψυχική υγεία του ατόμου.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης: Οι μαθητές θα καλλιεργήσουν κριτική σκέψη απέναντι σε περιστατικά έμφυλης βίας, ώστε να είναι σε θέση να τα αξιολογούν και να τα διακρίνουν στην καθημερινότητά τους.
- Ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης και προστασίας: Οι μαθητές θα εκπαιδευτούν και θα υιοθετήσουν στρατηγικές για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας όταν την αντιλαμβάνονται σε τρίτους, ενώ, παράλληλα, θα αναπτύξουν στρατηγικές για την δική τους προστασία σε περιπτώσεις που οι ίδιοι μπορεί να βιώσουν το φαινόμενο.

#### **Πρέπει να μας αγχώνει το άγχος;**

#### **Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90'**

**Εισηγήτρια: Γιώτα Ανδριανού, Ψυχολόγος – Συστημική Συμβουλευτική και Ψυχοθεραπεία**

**Σκοπός του προγράμματος** είναι η κατανόηση του άγχους, ως μιας απαραίτητης βιολογικής λειτουργίας, η οποία όμως πολλές φορές ξεφεύγει από τον έλεγχο μας. Επίσης, το πρόγραμμα έχει ως σκοπό να εξοικειώσει τους μαθητές με πρακτικές που βοηθούν στο έλεγχο και την αντιμετώπισή στρεσογόνων καταστάσεων. Ειδικά για το Λύκειο, το πρόγραμμα στοχεύει στην ενημέρωση των παιδιών γύρω από το άγχος των Πανελλαδικών εξετάσεων και στην επίδειξη πρακτικών τρόπων για την αντιμετώπισή τους.

**Στόχος του προγράμματος** είναι να κατανοήσουν τα παιδιά πως η απόκριση του οργανισμού σε στρεσογόνες καταστάσεις - το άγχος δηλαδή- είναι μια φυσιολογική βιολογική διεργασία. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, στην καθημερινότητά μας, κατακλιζόμαστε ταυτόχρονα από πολλές καταστάσεις που είναι δυνητικά στρεσογόνες, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να τιθασεύσουμε το άγχος μας και αυτό να παρεμποδίζει την λειτουργικότητά μας.

**Εξέλιξη του προγράμματος:** Το πρόγραμμα θα ξεκινήσει με τον εισηγητή να ρωτά τους μαθητές σχετικά με το πώς εκείνοι κατανοούν το άγχος. Πιο συγκεκριμένα θα τους ζητηθεί να απαριθμήσουν δυνητικά στρεσογόνες για αυτούς καταστάσεις αλλά και να περιγράψουν πώς ο οργανισμός αντιδρά σε καταστάσεις στρες (ταχυπαλμία, εφίδρωση, έντονη γαστρεντερική δραστηριότητα, αίσθηση κρύου ή και υπερβολικής ζέστης). Στη συνέχεια, θα περιγραφεί από τον εισηγητή ο βιολογικός μηχανισμός του στρες. Θα δοθούν στα παιδιά πληροφορίες σχετικά με την ορμόνη κορτιζόλη που εκκρίνεται από τα επινεφρίδια και είναι η βασική “υπεύθυνη” για όλα όσα μας συμβαίνουν όταν αγχωνόμαστε.

Οι μαθητές στη συνέχεια, με την καθοδήγηση του εισηγητή, θα κληθούν να σκεφτούν γιατί ίσως και να είναι απαραίτητη μια τέτοια απόκριση του οργανισμού σε στρεσογόνες καταστάσεις και ποιοι θα ήταν οι δυνητικοί κίνδυνοι της μη απόκρισής μας σε καταστάσεις που φυσιολογικά μας προκαλούν άγχος. Αμέσως μετά, θα συζητηθεί γιατί σήμερα μας απασχολεί τόσο πολύ το άγχος. Πιο συγκεκριμένα, θα εξηγηθεί στα παιδιά πως λόγω του σύγχρονου τρόπου ζωής αλλά και των πολλών υπέρμετρων ίσως, απαιτήσεων που έχουμε από τους άλλους και τον εαυτό μας, δεν μπορούμε να τιθασεύσουμε το άγχος μας, το οποίο και τελικά αποτελεί τροχοπέδη στην καθημερινότητά μας. Τέλος, θα πραγματοποιηθεί μια δραστηριότητα κατά την οποία ο εισηγητής θα δείξει στα παιδιά κάποιες από τις τεχνικές που υπάρχουν για να μετριάσει και να ελέγξει κανείς το άγχος του.

**Δραστηριότητα:** Τα παιδιά θα κληθούν, αν θέλουν, να καθίσουν στο πάτωμα. Όσα δεν επιθυμούν θα παραμείνουν στην θέση τους. Ο εισηγητής, ο οποίος θα συμμετάσχει και ο ίδιος στην δραστηριότητα, θα δείξει στα παιδιά τεχνικές αναπνοής και απλού διαλογισμού και συγκέντρωσης, που μας βοηθούν να ξεπεράσουμε το άγχος μας και να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε επαρκώς σε στρεσογόνες καταστάσεις, π.χ. ένα διαγώνισμα. Η εισηγήτρια θα μοιραστεί με τα παιδιά διάφορες θετικές σκέψεις που μπορούν να κάνουν για τους άλλους και τον εαυτό τους οι οποίες και μας βοηθούν να νιώσουμε καλύτερα σε κατάσταση στρες.

Τέλος, θα δοθεί χρόνος στα παιδιά να εξασκήσουν αυτές τις μεθόδους, να κάνουν ερωτήσεις και να περιγράψουν πώς αισθάνονται πριν και μετά την εξάσκηση αυτών των πρακτικών.

## ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

**Δεν περισσεύει κανείς: καλλιεργώντας τη θετική και συμπεριληπτική συμπεριφορά**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγήτρια: Ηρώ Ποταμούση, Κοινωνιολόγος, Θεατροπαιδαγωγός, Υπ. Διδ. ΠΤΔΕ Παν/μιο Αιγαίου**

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Δεν Περισσεύει κανείς: καλλιεργώντας την θετική και συμπεριληπτική συμπεριφορά» στοχεύει στην καλλιέργεια θετικών στάσεων και συμπεριφορών, εστιάζοντας στην αξία του «συν-παίξιν» και του «συν-εργάζεσθαι» αφήνοντας στην άκρη το άγχος του ανταγωνισμού και της επίτευξης της νίκης. Η συνεργασία είναι μία από τις κεντρικές αρχές και αξίες της Εκπαίδευσης για την Ειρήνη. «Αν η συνεργασία ήταν η κυριότερη μορφή συμπεριφοράς σε όλα τα επίπεδα της κοινωνίας – από την οικογένεια και τις κοινότητες έως ολόκληρα έθνη και κράτη – η ανθρωπότητα θα ήταν ένα μεγάλο βήμα πιο κοντά στην Παγκόσμια Ειρήνη».

Οι δραστηριότητες του προγράμματος αντλούνται από τη βιωματική εκπαίδευση, από κλασικά παραδοσιακά παιχνίδια, την Εκπαίδευση για την Ειρήνη κ.α. και εστιάζουν στην ευγενή άμιλλα, την συνεργασία και τη «συνενοχή». Μέσω του προγράμματος οι μαθητές παίζοντας και δημιουργώντας επεξεργάζονται βασικές αξίες της συνύπαρξης και αναστοχάζονται σε σχέση με το πως μπορούν να είναι δημιουργικοί μέσα στους ορισμένους και απαραίτητους κανόνες. Η φιλοσοφία των δραστηριοτήτων βασίζεται στην ισότητα και αφήνει στο περιθώριο την συνηθισμένη αρχή του ανταγωνισμού «εγώ είμαι καλύτερος γιατί εσύ είσαι χειρότερος».

**Μετάβαση στην εφηβεία και σχολικός εκφοβισμός**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητές: Μάριος Κουκουνάρας Λιάγκης, Αναπλ. Καθηγητής ΕΚΠΑ**

**Ηρώ Ποταμούση, Κοινωνιολόγος, Θεατροπαιδαγωγός,**

**Υπ. Δρ. ΠΤΔΕ Παν/μιο Αιγαίου**

Θέμα του προγράμματος είναι η περιπέτεια της εφηβείας και η αγωνιώδης διαδικασία των εφήβων να βρουν απαντήσεις στις ερωτήσεις «Ποιος είμαι;» και «Ποια είναι η θέση μου στον κόσμο;». Σε αυτό το παιχνίδι αναζήτησης απαντήσεων πρωταγωνιστικό ρόλο διαδραματίζουν οι φίλοι και η οικογένεια κάνοντας τη ζωή περισσότερο περίπλοκη για τον νέο και τη νέα. Βασικά θέματα:

- οι αλλαγές που παρατηρούνται στη μετάβαση από την παιδική στην εφηβική ηλικία
- οι σχέσεις με τους συνομήλικους και με τους γονείς στην πρώτη εφηβεία

- ο φόβος που προκαλείται από τη θυματοποίηση, τον αποκλεισμό και την απομόνωση στο σχολείο
- η ευθύνη όσων δεν συμμετέχουν ενεργά αλλά παρατηρούν περιστατικά εκφοβισμού (ανηλίκων και ενηλίκων)

**Μεθοδολογία:**

Σχεδιάστηκε με βάση έρευνες για την ανάπτυξη και την ψυχολογία των πρώτων εφήβων. Χρησιμοποιεί την εκπαιδευτική και παιδαγωγική εμπειρία των θεατροπαιδαγωγικών προγραμμάτων (Theater- in-Education), τα οποία παγκοσμίως παρεμβαίνουν σε εκπαιδευτικό πλαίσιο χρησιμοποιώντας το κοινωνικό θέατρο και προσεγγίζοντας, μετά από έρευνα, ευαίσθητα θέματα με συγκεκριμένα προσδοκώμενα μαθησιακά αποτελέσματα και βιωματικές-επικοινωνιακές τεχνικές.

## ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΑ ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ ΛΥΚΕΙΟΥ

**Αιτήσεις συμμετοχής από 11 Σεπτεμβρίου-18 Οκτωβρίου 2024**

**Έναρξη προγραμμάτων Δευτέρα 14 Οκτωβρίου 2024**

**Όλα τα προγράμματα παρέχονται δωρεάν**

### ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

**Η πειθώ στη διαφήμιση: Ανακαλύπτοντας τον γοητευτικό κόσμο της διαφήμισης και συνειδητοποιώντας τους κινδύνους του**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγήτρια: Χρυσούλα Τόλια, Φιλολόγος, MSc Γλωσσολογίας, ΕΚΠΑ**

Στη σύγχρονη εποχή, η διαφήμιση συνιστά αναπόσπαστο κομμάτι της καθημερινότητάς μας. Η συνεχής ανάπτυξη της τεχνολογίας και της επιστήμης εφοδιάζει διαρκώς τους διαφημιστές με νέα «πολεμοφόδια», ώστε να δημιουργήσουν ευρηματικές αλλά και άκρως παρεμβατικές προς την ανθρώπινη ψυχοσύνθεση διαφημίσεις. Γίνεται, επομένως, κατανοητό ότι ο διαφημιστικός λόγος αποκτά όλο και περισσότερη δύναμη και διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση του κοινωνικού γίνεσθαι. Η ύλη των σχολικών βιβλίων επιδιώκει να εξοικειώσει τους μαθητές της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης με τις τεχνικές πειθούς, ώστε να μπορούν να αναγνωρίζουν αλλά και να αξιολογούν επιτυχώς τους μηχανισμούς που αξιοποιούνται στον διαφημιστικό λόγο. Ωστόσο, είναι γεγονός ότι οι έφηβοι συχνά δυσκολεύονται να διατηρήσουν μία κριτική στάση απέναντι στα χιλιάδες διαφημιστικά μηνύματα που δέχονται καθημερινά, με αποτέλεσμα να επηρεάζονται οι αποφάσεις τους, η νοοτροπία τους αλλά και η συμπεριφορά τους. Στο πρόγραμμα αυτό επιχειρείται η παρουσίαση των τυπικών γνωρισμάτων μίας διαφήμισης, η ανάλυση των κύριων γλωσσικών μηχανισμών που επιστρατεύονται για την αποτελεσματική μεταβίβαση ενός διαφημιστικού μηνύματος και η διερεύνηση των στρατηγικών επικοινωνίας που υιοθετούν κάθε φορά οι διαφημιστές για να επιτύχουν τον στόχο τους.

#### **Στόχοι του προγράμματος**

- ✓ Να αποκτήσουν οι μαθητές μία σφαιρική εικόνα για τον τρόπο οργάνωσης και δράσης του διαφημιστικού λόγου
- ✓ Να συνειδητοποιήσουν τον καθοριστικό ρόλο που διαδραματίζει ο γλωσσικός κώδικας στην εκπλήρωση των διαφημιστικών σκοπών και τη λειτουργία που επιτελούν οι διάφοροι γλωσσικοί μηχανισμοί

- ✓ Να εξοικειωθούν με τις τεχνικές που χρησιμοποιούν οι διαφημιστές για να πείσουν τον καταναλωτή και να κατανοήσουν ότι η επιλογή αυτών σχετίζεται με τη στόχευση της κάθε διαφημιστικής καμπάνιας
- ✓ Να αναπτύξουν μία κριτική στάση απέναντι στα διαφημιστικά μηνύματα και να προβληματιστούν για τον τρόπο που η διαφήμιση επηρεάζει την κοινωνία μας

Για να επιτευχθούν οι προαναφερθέντες στόχοι, κατά τη διάρκεια του προγράμματος θα αναλυθούν διαφημίσεις που έχουν συλλεχθεί από το διαδίκτυο και τα μέσα κοινωνικής δικτύωσης, θα πραγματοποιηθούν δραστηριότητες στις οποίες οι μαθητές θα κληθούν να δημιουργήσουν γλωσσικά διαφημιστικά μηνύματα αξιοποιώντας συγκεκριμένες τεχνικές πειθούς και ορισμένα γλωσσικά εργαλεία και θα διεξαχθεί μία συζήτηση για την «αντι-διαφήμιση», μία κοινωνική πρακτική που αναδύεται στη σύγχρονη εποχή ως αντίρροπη δύναμη, επιχειρώντας να αφυπνίσει τους καταναλωτές και να οικοδομήσει μία νέα κοινωνική πραγματικότητα.

### **Εργαστήριο debate**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90-120 '**

**Εισηγήτρια: Μελίνα Σιδηροπούλου, Δημοσιογράφος, Συγγραφέας**

Στο εργαστήριο Debate μεγάλοι πρωταγωνιστές είναι οι μαθητές, οι μαθήτριες και τα επιχειρήματά τους. Τα παιδιά θα διασταυρώσουν τα λεκτικά τους ξίφη ζωντανά ώστε η κριτική επιτροπή να αποφανθεί ποια ομάδα θα κερδίσει τελικά τη «μάχη». Τα παιδιά μαζί με τους καθηγητές του επιλέγουν ένα επίκαιρο θέμα από την προτεινόμενη λίστα που αφορά τρεις θεματικές: την πολιτική, την Τέχνη και την εκπαίδευση. Οι δυο ομάδες θα πρέπει να προετοιμαστούν συντάσσοντας τα επιχειρήματά τους, χωρίς όμως να γνωρίζουν τα επιχειρήματα της αντίπαλης ομάδας. Κατά τη διάρκεια του Debate θα πρέπει να δευτερολογήσουν και αντικρούσουν «ζωντανά» τα επιχειρήματα των αντιπάλων υπό την πίεση πάντα του χρόνου.

**Σκοπός του εργαστηρίου είναι** ασφαλώς να προαχθεί ο διάλογος, να μάθουμε ότι οι θέσεις μας πρέπει να συνοδεύονται από επιχειρήματα και παράθεση στοιχείων. Στόχος είναι επίσης η ευγενής άμιλλα, ο σεβασμός στις διαφορετικές θέσεις και απόψεις, η όξυνση της σκέψης και βέβαια το παιχνίδι.

Το εργαστήριο Debate είναι ένα εργαστήριο ανταλλαγής επιχειρημάτων μεταξύ των μαθητών. Τα παιδιά θα επιλέξουν ένα θέμα για τους τομείς της πολιτικής, της Τέχνης και της εκπαίδευσης. Θα χωριστούν σε ομάδες και θα ανταλλάξουν επιχειρήματα. Σκοπός του προγράμματος είναι να προαχθεί ο διάλογος, να τονιστεί η αξία του σεβασμού στις διαφορετικές απόψεις, να μάθουν τα παιδιά να ακούν προσεκτικά τους συνομιλητές τους, αλλά να μάθουν και να συζητούν για τα ζητήματα που τα απασχολούν.

**Η δημιουργική ανάπλαση των μύθων: η «Ισμήνη» του Γιάννη Ρίτσου**  
**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90´ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτρια: Μαριάννα Κάλμπαρη, Σκηνοθέτις, Θεατρική συγγραφέας, Ηθοποιός, Καθηγήτρια υποκριτικής, Καλλιτεχνική διευθύντρια Θεάτρου Τέχνης Καρόλου Κουν**

Πρόκειται για πρόγραμμα με θεωρητικό αλλά και πρακτικό χαρακτήρα, με έμπνευση και αφορμή το αριστουργηματικό αρχαιόθεμο ποίημα του μεγάλου ποιητή.

Στόχος του προγράμματος, πέρα από τη μύηση στο αρχαιόθεμο έργο του ποιητή, είναι οι μαθητές να ανακαλύψουν τη σημασία των μύθων, της ερμηνείας τους και του τρόπου με τον οποίο μπορούμε να τους αναπλάσουμε σήμερα δημιουργικά.

**ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ:** Προσεγγίζεται τόσο ο μύθος όσο και το ποίημα μέσα από τη συνολική εικόνα του έργου του ποιητή. Πιο συγκεκριμένα:

- ✓ Παρουσίαση-ανάλυση-ερμηνεία του μύθου των Λαβδακιδών
- ✓ Οι κυριότερες αρχαίες πηγές του μύθου
- ✓ Η «Αντιγόνη» του Σοφοκλή
- ✓ Οι κυριότερες δημιουργικές αναπλάσεις του μύθου
- ✓ Η «Αντιγόνη» του Ανούιγ
- ✓ Λίγα λόγια για τον Γιάννη Ρίτσο και τις πηγές έμπνευσης στο έργο του
- ✓ Τα αρχαιόθεμα ποιήματα του Γιάννη Ρίτσου- τα κοινά χαρακτηριστικά τους
- ✓ Η «Ισμήνη» ως δημιουργική ανάπλαση του μύθου των Λαβδακιδών
- ✓ Η σημασία της ερμηνείας των μύθων
- ✓ Τι σημαίνει δημιουργική ανάπλαση των μύθων;
- ✓ Η σημασία της δημιουργικής ανάπλασης των μύθων σήμερα

**ΠΡΑΚΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ:** Μια μικρή απόπειρα δημιουργικής ανάπλασης του ίδιου μύθου από τους μαθητές με έμπνευση την «Ισμήνη» του Ρίτσου. Πιο συγκεκριμένα:

Οι μαθητές, με την καθοδήγηση της εισηγήτριας θα κάνουν ένα σκίτσο μιας νέας εκδοχής του μύθου μέσα από την οπτική-ερμηνεία που θα αποφασίσουν ως ομάδα να φωτίσουν.

- ✓ Επιλέγουν ένα από τα γνωστά (Αντιγόνη/ Ισμήνη/ Κρέων/ Αίμων/ Ιοκάστη/ Ετεοκλής/ Πολυνείκης/ Οιδίποδας) ή αφανή πρόσωπα του μύθου (Παιδαγωγός/ Παραμάνα/ Φρουρός/ Αγγελιαφόρος).
- ✓ Αποφασίζουν την ερμηνεία του μύθου που επιθυμούν να φωτίσουν
- ✓ Επιλέγουν εποχή και ιστορικό-κοινωνικό πλαίσιο
- ✓ Επιλέγουν τη «στιγμή» που αφηγούμαστε την ιστορία (πριν ή μετά τη λύση του δράματος)
- ✓ Ένας ή περισσότεροι/ες μαθητές/μαθήτριες θα αυτοσχεδιάσουν ένα σύντομο απόσπασμα/σκηνή του αναπλασμένου μύθου. Οι υπόλοιποι θα συμμετέχουν ως **Χορός** αφού αποφασιστεί ποια είναι η ταυτότητά του Χορού και για ποιο λόγο επιλέγουν αυτή την ταυτότητα (σε τι εξυπηρετεί δηλαδή την

ανάπλαση του μύθου η ύπαρξη ενός Χορού πχ. νέων κοριτσιών εν αντιθέσει με το Χορό Γερόντων της «Αντιγόνης» του Σοφοκλή).

**Ψωμί και Τριαντάφυλλα/Το χρέος του Ανθρώπου και το τίμημα της Μοναξιάς:**  
**Ευέλικτες διδακτικές, διακαλλιτεχνικές και δημιουργικές διαδρομές στην ποίηση**  
**του Γιάννη Ρίτσου. Συνάντηση με τα ποιήματα και ανθιστάμενες αναγνώσεις.**  
**(Α΄ τάξη), Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες**  
**τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτριες: Τζίνα Καλογήρου, Καθηγήτρια Νεοελληνικής Λογοτεχνίας και της**  
**Διδακτικής ΠΤΔΕ, ΕΚΠΑ**

**Αρετή Δήμητρα Δούκα, Υποψήφια Διδάκτωρ ΕΚΠΑ & Πανεπιστημίου της Angers**  
**Τίνα Χρηστίδη, Διδάκτωρ Δημιουργικής Γραφής ΕΚΠΑ**

### **Εστίαση στο ποίημα: «Ο Φαροφύλακας»**

Γιάννης Ρίτσος: ο βάρδος των λαϊκών αγώνων και συνάμα ο υπαρξιακός και σκεπτικιστής, ο ποιητής που συνέλαβε την αγωνία και την οδύνη του ανθρώπινου προσώπου αλλά και το διαρκή αγώνα του για δικαίωση της ζωής, ελευθερία και κοινωνική δικαιοσύνη. Η ποίηση του Ρίτσου βασίζεται στην ένταση του συναισθήματος και στην άμεση ανταπόκριση του ποιητή στα σύγχρονά του προβλήματα. Ταυτόχρονα όμως είναι μια ποίηση βαθιά στοχαστική, που διατυπώνει έναν πυκνό και πολυεδρικό προβληματισμό πάνω στην ανθρώπινη μοίρα και σε ό,τι αποτελεί την ουσία της ανθρώπινης ζωής. Η ποιητική σκέψη του Γιάννη Ρίτσου προσλαμβάνει διαστάσεις ιστορικοκοινωνικές, ψυχολογικές, ηθικές, οντολογικές, καθώς ο ποιητής συμπορεύεται με τον άνθρωπο, προβάλλοντας διαρκώς τις αξίες της συντροφικότητας και της ζωοδότρας αλληλεγγύης. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα αποτελεί πρόσκληση σε ένα ταξίδι (διδακτικό, μαθησιακό, αισθητικό, καλλιτεχνικό) στον ποιητικό κόσμο του Ρίτσου, ενός Σύμπαντος Κόσμου με ανυπέρβλητη φιλοσοφική και ανθρωπολογική εμβέλεια, με τεράστια παιδαγωγούσα δύναμη.

Με πλαίσιο αναφοράς τα Νέα Προγράμματα Σπουδών για τη Λογοτεχνία στο Λύκειο παρουσιάζουμε ένα συμπυκνωμένο ωστόσο ολοκληρωμένο εκπαιδευτικό πρόγραμμα που φιλοδοξεί να οδηγήσει τους μαθητές και τις μαθήτριες στο ποιητικό Σύμπαν του Γιάννη Ρίτσου και να τους μυήσει στην προσωπική καλλιτεχνική του μυθολογία. Με όχημα το έργο του Ρίτσου οι μαθητές και οι μαθήτριες θα διευρύνουν τους ορίζοντες της σκέψης τους, την αντίληψή τους για τον κόσμο και την ευαισθησία τους, καλλιεργώντας παράλληλα δεξιότητες δημιουργικής σκέψης και γραφής, αλλά και κριτικής, ανθιστάμενης ανάγνωσης. Οι αναγνώσεις επιλεγμένων ποιημάτων με έμφαση στην πολύστιχη ποιητική σύνθεση «Ο Φαροφύλακας»(1958), ποίημα που μιλά για τη μοναξιά, αλλά και το χρέος του ανθρώπου αποδεσμεύοντας υπαρξιακό προβληματισμό, συνοδεύονται από δραστηριότητες και πολυδύναμο διακαλλιτεχνικό υλικό που προάγουν τη βιωματική και κατανοούσα ανάγνωση, τη δημιουργική γραφή, την

αισθητική απόλαυση, τη διαφοροποιημένη διδασκαλία, τον διακαλλιτεχνικό διάλογο, τη διερευνητική και συνεργατική μάθηση, την κατανόηση του εαυτού και την ενσυναίσθηση του Άλλου.

**Από τον Καβάφη και τον Cummings, στον ΛΕΞ και το chatgpt**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητές: Γιώτα Φέστα, Ηθοποιός**

**Λάμπρος Γραμματικός, Ηθοποιός**

Η ποίηση προσφέρει μια ελευθερία που φωλιάζει όχι μόνο στη φαντασία αλλά και στις απρόβλεπτες διαδρομές του συνειρμού. Με όχημα την ποίηση λοιπόν ανακαλύπτουμε ξανά τις λέξεις, τη φωνή μας και τον άλλον.

**Στόχος είναι** οι μαθητές να έρθουν σε επαφή με την ποίηση και τους ποιητές του τότε και του τώρα. Να επανασυστήσουμε την ποίηση στους νέους, όχι σαν κάτι σκονισμένο και πληκτικό, αλλά σαν μια δυναμική που υπάρχει διαρκώς με διάφορες μορφές γύρω μας και συνομιλεί με την καθημερινότητα.

Μέσα από ένα βιωματικό εργαστήριο οι νέοι παίρνουν στα χέρια τους τα κείμενα, ανακαλύπτουν τα εργαλεία έκφρασης τους, οξύνουν τη φαντασία τους και αποσυνθέτουν για να συνθέσουν ξανά μαζί, αλλά ο καθένας με το δικό του μοναδικό τρόπο, τη δική τους ποίηση.

Περνώντας από τον Καβάφη, τον Σεφέρη, τον Ελύτη, τον Καρυωτάκη, τη Μαρία Πολυδούρη, τον Εμπειρίκο, τον Καββαδία, τον Εγγονόπουλο, τον Χρίστο Λάσκαρη, τη Ζωή Καρέλλη, τον Μανώλη Αναγνωστάκη, τον Τάσο Λειβαδίτη, τον Elliot, τον Ezra Pound, τον Cesare Pavese, τον Jacques Prevert, τον Cumminngs, τον Σαχτούρη τον Χριστιανόπουλο, τον Καρούζο, τον Jules Supervielle, τον Tomas Transtromer και άλλους φτάνουμε στον ΛΕΞ και το ChatGPT.

Η ποίηση είναι αναπαραγωγή των τόνων της καθημερινής ομιλίας. Μέσα από στιγμές ακρόασης ηχογραφημένων απαγγελιών από τους ίδιους τους δημιουργούς, από τρίτους και από τα ίδια τα παιδιά εν τέλει, τα παιδιά είναι ελεύθερα με δικά τους μέσα, τη βοήθεια της τεχνολογίας και του ΑΙ να τα ξανά ανακαλύψουν μέσα από το πρίσμα της εποχής τους.

**Το μυστήριο της ποίησης**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγήτρια: Ιωάννα Νασιοπούλου, Ηθοποιός- performer**

**Σκοπός** του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι να ανοίξουμε τη συζήτηση για την ποίηση και να μοιραστούμε απόψεις και εμπειρίες μέσα από μια διαδικασία διαλόγου της ομάδας τελείως ανοιχτή και ελεύθερη ως προς τι θα επιλέξουν να θίξουν τα παιδιά μέσα από μια σειρά θεμάτων. Γιατί μιλώντας έρχονται οι ιδέες. Κύριο ζητούμενο είναι

η ανατροπή στερεοτύπων ή παγιωμένων αντιλήψεων περί ποίησης και η ώθηση των μαθητών/τριών προς ανακάλυψη ενός κόσμου που κρύβει θησαυρούς για όλους.

Βασικοί άξονες της αναζήτησής μας θα είναι οι εξής:

- 1) Από πού γεννιούνται ο ήχος και οι λέξεις; Τι είναι οι λέξεις;
- 2) Η ποίηση γίνεται μόνο με λέξεις; Ποιος ο σκοπός της ποίησης; Την έχουμε ανάγκη; Ή έχουμε την ανάγκη να κάνουμε ποίηση; Σε ποιους απευθύνεται;
- 3) Ποιος είναι ποιητής, ποια είναι ποιήτρια;
- 4) Είδη ποιημάτων και τραγούδια
- 5) Ποιητές και ποιήτριες που γνωρίζουμε, ποιήματα ή τραγούδια που θυμόμαστε και αγαπάμε. Τι θα θέλαμε να ρωτήσουμε αυτόν/αυτήν που έγραψε το αγαπημένο μας τραγούδι;
- 6) Έχει νόημα η ανάλυση ενός ποιήματος; για ποιους;
- 7) Ποια η σχέση ποίησης και πόλης; Ποίησης και δημοκρατίας;
- 8) Ποια η σχέση ποίησης και φύσης; Παράδοση, δημοτικά τραγούδια και άγνωστοι δημιουργοί.

#### **Εξέλιξη προγράμματος:**

- 1) Ζέσταμα με περπάτημα και ασκήσεις στο χώρο με μπαλάκι για να γίνουμε ομάδα. Ασκήσεις συντονισμού και ανάπτυξης ρυθμού. Φωνητικό ζέσταμα.
- 2) Ανάγνωση ποίησης από επιλεγμένο υλικό.
- 3) Συζήτηση πάνω σε αυτά που διαβάσαμε.
- 4) Αγώνας λόγων υπέρ και κατά της ποίησης.
- 5) Ερωτήσεις προς νεκρούς και ζωντανούς ποιητές και ποιήτριες.

Η ποίηση όπως κάθε τέχνη αποτελεί Μυστήριο το οποίο επιφυλάσσει αποκαλύψεις για τους αποδέκτες του. Αυτό δεν σημαίνει ότι η ποίηση πρέπει να αντιμετωπίζεται ως μυστηριώδης. Η ποίηση μάς καταλαβαίνει. Μας ξέρει. Μας θυμάται. Ας μείνουμε ανοιχτοί μπροστά σε αυτό το απύθμενο θησαυροφυλάκιο μνήμης που απευθύνεται σε κάθε άνθρωπο που αναζητά την ελπίδα και τη χαρά. Ενδεικτικά και όχι περιοριστικά θα χρησιμοποιηθούν κείμενα προς ανάγνωση των ποιητών/ποιητριών: Αρχίλοχος, Κ.Γώγου, Φ. Νίτσε, Οκτάβιο Πας, Αλεχάντρα Πισαρνίκ, Θ. Γκόρπας, Φ. ΓΚ. Λόρκα, Μπ. Μπρεχτ, Φερνάντο Πεσσόα, Nina Simone, Pat Parker, Αριστοφάνης, Μ. Σαχτούρης, Μ.Γκανάς, Μ. Δημάκης, Π.Γιαννόπουλος, Λένα Πλάτωνος κá.

**Πες το ποιητικά Ένα παιχνίδι με τις λέξεις μέσα από μια βιωματική διερεύνηση των δυνατοτήτων της γλώσσας (Το συγκεκριμένο πρόγραμμα υλοποιείται ΜΟΝΟ διαδικτυακά)**

**Ομάδα 25-30 μαθητές, διάρκεια 70-90 ´**

**Εισηγήτρια: Ευθυμία Γιώσα, Ποιήτρια**

Σκοπός: Η επαφή των μαθητριών και των μαθητών με την έννοια της ποίησης και με τα εργαλεία της, καθώς και η συνακόλουθη προσπάθεια από μέρους τους να γράψουν

ποιητικούς στίχους υπό την καθοδήγηση της εισηγήτριας και σε συνεργασία μεταξύ τους.

### **Στόχοι του προγράμματος**

- Η τριβή με τις έννοιες της αφαιρετικότητας, της (νοηματικής) συμπύκνωσης, της μεταφοράς, της ποιητικότητας.
- Η συνεργασία για έναν κοινό στόχο.
- Η ανάπτυξη της φαντασίας, της δημιουργικότητας και της επινοητικότητας.
- Η ανάπτυξη των γλωσσικών ικανοτήτων.
- Η συνειδητοποίηση ότι η ποίηση είναι δυνατόν να αποτελέσει μια ενδιαφέρουσα και διασκεδαστική τέχνη, την οποία μπορούν να ίδια τα παιδιά να προσεγγίσουν, να κατανοήσουν και να απολαύσουν.
- Η δημιουργία μιας κοινότητας (σε ευρύτερο επίπεδο και όχι μόνο κατά τη διάρκεια του εκπαιδευτικού προγράμματος) μέσω της δημιουργίας σχετικού διαδικτυακού προφίλ.

**Μέθοδοι/Εργαλεία:** Στις συναντήσεις με την εκάστοτε ομάδα, θα ορίζεται μία θεματική, η οποία θα αναπτύσσεται κατά τη συγγραφή των στίχων εκ μέρους των παιδιών. Η παρουσίαση αυτής είναι δυνατόν να γίνεται κάθε φορά με διαφορετικό τρόπο, ικανό να προσελκύσει το ενδιαφέρον των μαθητών. Έτσι, ενδέχεται να χρησιμοποιούνται τα ακόλουθα μέσα: βίντεο στο οποίο έχει οπτικοποιηθεί ένα ποίημα, ένα ακουστικό αρχείο (λόγου χάρη, ένα ποίημα που έχει μελοποιηθεί), ένα απόσπασμα από μια ταινία ή σειρά, ένας πίνακας ζωγραφικής, ή ακόμη η ανάπτυξη μιας υπόθεσης εργασίας η οποία να στηρίζεται στη χρήση των κοινωνικών μέσων δικτύωσης. Για τους σκοπούς του προγράμματος, θα δημιουργηθεί λογαριασμός-προφίλ στο Instagram όπου θα αναρτώνται οι δημιουργίες των μαθητών.

**Δραστηριότητα:** Στο πρώτο μέρος θα γίνεται μια θεωρητική προσέγγιση της ποίησης, καθιστώντας σαφή τα χαρακτηριστικά της, τα οποία αποτελούν ταυτόχρονα και ειδοποιά της στοιχεία από τις άλλες μορφές λόγου. Στο δεύτερο μέρος, τα παιδιά θα γράφουν τους δικούς τους στίχους, τους οποίους και επιχειρούμε να δουλεύουμε όλοι μαζί, διαπιστώνοντας στην πράξη πώς μια λέξη μπορεί να κάνει την αλλαγή σε ένα ποίημα.

### **Αντιγόνη του Σοφοκλή**

**(Β' τάξη) Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγήτρια: Ιωάννα Ρεμεδιάκη, Λέκτορας Τμ. Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ**

Η τραγωδία, ως είδος, γεννιέται και διαμορφώνεται παράλληλα με την δημοκρατία στην Αθήνα του τέλους του 6ου και στον 5ο αι., σε μια σχέση αλληλεπίδρασης με αυτήν, επιβεβαίωσης αλλά και αμφισβήτησής της. Για το λόγο αυτό η Αντιγόνη, έργο που αποτελεί κορυφαία στιγμή της αρχαιοελληνικής δραματουργίας, εξετάζεται σε σχέση με το ιστορικοκοινωνικό πλαίσιο που το δημιούργησε. Μελετάμε την κυρίαρχη σύγκρουση Αντιγόνης-Κρέοντα, προκειμένου να αντιληφθούμε την βασική λειτουργία της

τραγωδίας, που είναι η δημιουργία διαλόγου πάνω σε δύο αντιθετικές απόψεις/δίκαια/θεσμούς, και όχι η εκ προοιμίου ηρωοποίηση της μιας πλευρά ή η καταδίκη της άλλης. Τα παιδιά καλούνται να δοκιμάσουν θεατρικά τον διάλογο, δημιουργώντας μια συλλογική φωνή χορού που πλαισιώνει τους δύο αντιπάλους, κι ανασυνθέτοντας έτσι μια βασική συνθήκη της ζωής του 5ου π.Χ αι., που είναι η συλλογική συμμετοχή των πολιτών, η κρίση και η σκέψη.

### **Στόχοι προγράμματος**

- ✓ Γνώση του ιστορικού πλαισίου του 5ου αι., με έμφαση στις αρχές και ανάγκες του δημοκρατικού πολιτεύματος, και στη νέα ταυτότητα του πολίτη
- ✓ Γνώση των βασικών λειτουργιών της τραγωδίας, ως παραγωγού και παράγωγου του δημοκρατικού πολιτεύματος
- ✓ Ανάλυση των βασικών αξόνων της Αντιγόνης, και των ερωτημάτων που αυτοί θέτουν, σε επίπεδο κειμένου και παράστασης
- ✓ Παραστασιακή εμπειρία, με σκηνική δοκιμή όλης της ομάδας στους ρόλους της Αντιγόνης, του Κρέοντα και του Χορού, και κατανόηση των μεταξύ τους σχέσεων

### **Εξέλιξη προγράμματος**

- Συζήτηση θεωρητικών ζητημάτων τραγωδίας και δημοκρατίας του 5ου αι. π.Χ.
- Παράλληλο κείμενο: Επιτάφιος Θουκυδίδη
- Ανάλυση Αντιγόνης (τα βασικά αντιθετικά ζεύγη, ο διάλογος)
- Σκηνική πρόταση από τους μαθητές (Αντιγόνη-Κρέοντα-Χορός)

**Αντιγόνη: Το αρχαίο δράμα ως αφήγηση μιας ιστορίας**

**Ηχητικές αφηγήσεις: Το ανθρώπινο ον ως μέρος της φύσης.**

**(Β' τάξη) Ομάδα 25 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητές: Γιώτα Φέστα, ηθοποιός**

**Λάμπρος Γραμματικός, ηθοποιός**

Ο πόλεμος ενάντια στη φύση. Τα ηχήματα της φύσης σε αντιδιαστολή με τα ηχήματα του πολέμου. Διακρίνουμε μέσα από τους στίχους του έργου, τους ήχους του πολέμου, από την Τροία μέχρι την Παλαιστίνη, ενάντια στους ήχους της φύσης που είναι πάντα παρούσα. Η αντίθεση αυτή δημιουργεί ένα ενδιαφέρον ηχητικό τοπίο αντίστοιχο του εσωτερικού κόσμου της Αντιγόνης. Μέσα από την τεχνική της αφήγησης συνδυάζουμε ήχους, στίχους, μουσική και εικόνες κάνοντας ανάγλυφο έναν κόσμο όχι και τόσο μακρινό από το σήμερα.

**Στόχος του προγράμματος** είναι να απομακρυνθούμε από την αντίληψη του αρχαίου δράματος ως ένα αρχαίο κείμενο που ανήκει στο παρελθόν και προσφέρεται για συντακτικές και φιλολογικές αναλύσεις και να εστιάσουμε στην πραγματική βάση του, που είναι η αφήγηση μια ιστορίας. Μια ιστορίας που έχει γραφτεί για να ειπωθεί και όχι

να διαβαστεί. Και μάλιστα όχι οποιασδήποτε ιστορίας, αλλά μιας ιστορίας που αντέχει στο χρόνο και μιλάει για πράγματα που, με την κατάλληλη ματιά, είναι για μας τόσο γνώριμα. Ο πόλεμος ενάντια στη φύση, ενάντια στους ανθρώπους, τι είναι δίκαιο και τι άδικο, κατασκευασμένα είδωλα που λατρεύονται και μετά γκρεμίζονται, παιχνίδια εξουσίας, ματαιωμένες προσδοκίες κ.α.

Μέσα από την τεχνική της αφήγησης λοιπόν, συνδυάζουμε ήχους, στίχους, μουσική, φαντασία, εικόνες του τότε και του τώρα και προσπαθούμε όλοι μαζί, να αφηγηθούμε αυτή την ιστορία με τον δικό μας προσωπικό τρόπο και να κάνουμε ανάγλυφο έναν κόσμο όχι και τόσο μακρινό τελικά από το σήμερα.

### **Οιδίποδας Τύραννος του Σοφοκλή**

**(Γ' τάξη), Ομάδα 30 μαθητές**

**Εισηγήτρια: Ιωάννα Ρεμεδιάκη, Λέκτορας Τμ. Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ**

Ένα από τα κορυφαία έργα της αρχαιοελληνικής δραματουργίας, που κάποιοι το χαρακτηρίζουν φιλμ-νουάρ στο οποίο αναζητούμε τον δολοφόνο ή ψυχολογικό δράμα στο οποίο αναζητάμε τον εαυτό μας (και, δυστυχώς, ο δολοφόνος κι ο εαυτός ταυτίζονται!). Με απaráμιλλη τέχνη ο Σοφοκλής ξεδιπλώνει εδώ την κρίση της πόλης και παράλληλα την κρίση του ατόμου, σε ένα έργο όπου η μορφή και το περιεχόμενο φτάνουν παράλληλα στην καλλιτεχνική κορύφωση. Για το λόγο αυτό, και καθώς το έργο διδάσκεται στην κλασική κατεύθυνση, θα εστιάσουμε σε θέματα μορφής, συντακτικού κυρίως αλλά και γραμματικής ή μέτρου, για να κατανοήσουμε πώς η γλώσσα μεταφέρει το νόημα και το μορφοποιεί. Τα παιδιά θα κληθούν έπειτα, ως ηθοποιοί, να δώσουν σχήμα στις έννοιες και τις μορφές που μελετήσαμε.

### **Στόχοι προγράμματος**

- Γνώση του ιστορικού πλαισίου των μέσων του 5ου αι. (εξάπλωση της δημοκρατίας αλλά και της επίδρασης του ηγέτη Περικλή)
- Γνώση των βασικών αρχών της τραγωδίας, που έχει πλέον σχηματοποιηθεί πλήρως, και της σχέσης της με το δίπολο: άτομο και πόλη
- Ανάλυση των βασικών αξόνων του Οιδίποδα Τυράννου, και βασικών συντακτικών και γραμματικών θεμάτων, που τους διαμορφώνουν
- Παραστασιακή εμπειρία, με σκηνική δοκιμή όλης της ομάδας σε επιλεγμένες σκηνές του έργου (επεισόδιο και χορικό)
- Εξέλιξη προγράμματος
- Συζήτηση ιστορικών και δραματουργικών θεμάτων και πλαισίου
- Ανάλυση Οιδίποδα Τυράννου (πλοκή, συντακτικό, γραμματική, μέτρο)
- Παράλληλα θέματα: ψυχαναλυτική προσέγγιση έργου (Φρόιντ-παραστάσεις)
- Σκηνική πρόταση από τους μαθητές

## Η άγνωστη Αγία Σοφία Κωνσταντινούπολης

Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '

Εισηγήτρια: Ειρήνη Πάνου, Δρ. Βυζαντινολόγος

Τι κοινό μπορεί να έχουν δύο μαρμάρινα φαντάσματα, μια απρόβλεπτη χειρονομία, ένας Πατριάρχης που έκανε το ποίμνιο να σκάσει στα γέλια την ώρα της Θείας Λειτουργίας, ένας ιπτάμενος τρούλος και ένα καράβι των Βίκινγκ;  
Βρίσκονται όλα στον σημαντικότερο ναό της Βυζαντινής αυτοκρατορίας, την Αγία Σοφία!

Μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς της Unesco, ο ναός χτίστηκε τον 6<sup>ο</sup> αιώνα, στη μορφή που τον γνωρίζουμε σήμερα, κατ' εντολή του αυτοκράτορα Ιουστινιανού Α'. Για πεντέμισι χρόνια, 10.000 τεχνίτες εργάστηκαν υπό τις οδηγίες των αρχιτεκτόνων Αρτέμιου και Ισίδωρου για να δημιουργήσουν την μεγαλύτερη και λαμπρότερη εκκλησία της αυτοκρατορίας. Στα εγκαίνια του ναού, που κατάφερε να τετραγωνίσει τον κύκλο, διοργανώθηκε μεγαλοπρεπέστατη γιορτή, όπου διανεμήθηκαν 600 τόνοι σιταριού σε χιλιάδες πολίτες. Ακολούθησαν αυτοκρατορικές στέψεις, βασιλικοί γάμοι, λαϊκές εξεγέρσεις, δολοπλοκίες και τραγικά γεγονότα που κατέστησαν τον ναό αυτό αναπόσπαστο κομμάτι της βυζαντινής ιστορίας. Ωστόσο, παρόλη τη σημασία και φήμη του, ο ναός περιλαμβάνει πολλές άγνωστες πτυχές που έχουν αφήσει έως σήμερα το αποτύπωμά τους στο μνημείο.

Η αρχαία ελληνική αστρονομία συναντά τη χριστιανική θεώρηση του φωτός, δημιουργώντας ένα αρχιτεκτόνημα στο εσωτερικό του οποίου βρισκόταν ο «ομφαλός της γης» κατά τους Βυζαντινούς, οι οποίοι τον χρησιμοποίησαν και ως μέσο διπλωματίας για τον εκχριστιανισμό ειδωλολατρών και τον εντυπωσιασμό ξένων ηγεμόνων. Η μακραίωνη ιστορία του ναού θα ξεδιπλωθεί μπροστά στα μάτια των μαθητών, οι οποίοι στο διαδραστικό αυτό πρόγραμμα θα συνθέσουν το δικό τους μωσαϊκό ιστορίας τόσο για τους γνωστούς όσο και για τους άγνωστους επισκέπτες του ναού!

Πώς θα γίνει αυτό; Χρησιμοποιώντας ως πυξίδα έντυπο φωτογραφικό υλικό που έχουν στα χέρια τους αλλά και προφορικές πληροφορίες, οι μαθητές ανά ομάδες θα λύσουν ιστορικούς γρίφους και θα έρθουν κοντά στη ιστορία του ναού με ιδιαίτερα διασκεδαστικό τρόπο. Πρόκειται για ένα διαδραστικό πρόγραμμα όπου μέσα από την συνεργασία και τη δημιουργική σκέψη οι μαθητές θα κατακτήσουν τη γνώση εμπλουτίζοντάς τη με πληροφορίες που θα πυροδοτούν το ενδιαφέρον τους καθ' όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

## **Η συμβολή των Μικρασιατών προσφύγων στη δημιουργία νέων πόλεων τον Μεσοπόλεμο**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄**

**Εισηγήτρια:** Κυριακή Παπαθανασοπούλου, Δρ. Νεότερης και Σύγχρονης Ιστορίας στο Τμήμα Πολιτικής Επιστήμης και Ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο  
**Ερευνήτρια στο Κέντρο Έρευνας Νεότερης Ιστορίας στο Πάντειο Πανεπιστήμιο (KENI)**

**Σκοπός του προγράμματος** είναι η κατανόηση και η εξοικείωση των μαθητών με διάφορα θεωρητικά ζητήματα που εγείρει το προσφυγικό φαινόμενο. Η άφιξη και η εγκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων επηρέασε την πορεία και την εξέλιξη της σύγχρονης Ελλάδας, καθώς συνεχίζει να επηρεάζει τη συλλογική μνήμη των ανθρώπων ακόμα και σήμερα. Η σύνθετη διαδικασία της αποκατάστασης, η οποία άλλαξε τον ρυθμό αστικοποίησης και τον πολεοδομικό χάρτη της Αθήνας, με τη δημιουργία 46 νέων πόλεων. Οι νέες πόλεις που δημιουργήθηκαν ήταν αποτέλεσμα της μεγαλύτερης πληθυσμιακής μετακίνησης του 20ού και αποτέλεσαν δείγμα συνεργίας του κράτους, της διεθνούς κοινότητας και των ίδιων των προσφύγων.

Η προσέγγιση της δημιουργίας ενός προσφυγικού συνοικισμού και της εξέλιξής του σε πόλη του Μεσοπολέμου θα γίνει μέσα από την περίπτωση της Νέας Κοκκινιάς (Νίκαιας), η οποία το 1923 αποτέλεσε τον μεγαλύτερο οργανωμένο αστικό προσφυγικό συνοικισμό της Αττικής και μέσα σε δέκα χρόνια μετασχηματίστηκε κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά σε μια σύγχρονη πόλη του Μεσοπολέμου.

### **Ζητούμενα του εκπαιδευτικού προγράμματος είναι:**

- Ο αναστοχασμός πάνω σε θέματα πληθυσμιακών μετακινήσεων εφόσον τοποθετηθούν μέσα στο ευρύτερο ιστορικό πλαίσιο της εποχής του Μεσοπολέμου.
- Η κατανόηση των συνεπειών του πολέμου και η διαπραγμάτευση με το τραύμα του ξεριζωμού και τις συνέπειες της προσφυγιάς τόσο στους εκτοπισμένους, όσο και στην χώρα υποδοχής.
- Η γνώση για το βαθμό κινητοποίησης της διεθνούς κοινότητας και των κρατικών πολιτικών της χώρας υποδοχής, για την προστασία του «ξένου» που βρίσκεται σε ανάγκη.
- Η προσέγγιση της πολυσύνθετης διαδικασίας της ένταξης ομάδων ανθρώπων με ποικίλα χαρακτηριστικά.
- Η κατανόηση των μετασχηματισμών που σημειώνονται μέσα στο αστικό τοπίο.
- Η μελέτη της διαμόρφωσης μια νέας πόλης με τα κοινωνικά, οικονομικά και πολιτισμικά χαρακτηριστικά
- Η ανάδειξη της αυτενέργειας των προσφύγων στη διαδικασία της ένταξης τους ως ισότιμοι πολίτες στο νέο τόπο εγκατάστασης.

- Η αναζήτηση διαδικασιών συγκρότησης της μικρασιατικής ταυτότητας και συλλογικής μνήμης της πόλης.
- Η κατανόηση της σύνδεσης της τοπικής ιστορίας με τη μεγάλη ιστορία και την παγκόσμια.

### **Μέθοδοι /Εργαλεία**

Η αστική αποκατάσταση των Μικρασιατών προσφύγων και η διαδικασία διαμόρφωσης μιας νέας πόλης του Μεσοπολέμου θα γίνει μέσα από την αξιοποίηση διαφορετικών ειδών ιστορικών πηγών και πολυτροπικών κειμένων, όπως τα πιστοποιητικά προσφυγικής ιδιότητας, οι ταυτότητες των προσφύγων, επίσημα έγγραφα του κράτους και της Επιτροπής Αποκατάστασης των Προσφύγων (ΕΑΠ), άρθρα εφημερίδων, καταστατικά προσφυγικών συλλόγων, σφραγίδες, οδωνύμια, χάρτες και στατιστικές μελέτες, οπτικοακουστικό υλικό, φωτογραφίες, ολιγόλεπτα ντοκιμαντέρ, στίχους τραγουδιών και προφορικές μαρτυρίες. Θα χρησιμοποιηθεί υλικό από το Γενικά Αρχεία του Κράτους, το Ιστορικό Αρχείο της Εθνικής Τράπεζας, το ΕΛΙΑ, το αρχείο του Μικρασιατικού Συλλόγου «Ανατολή» και τα ψηφιακά αποθετήρια του Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών και του ερευνητικού προγράμματος *Πρόσφυγες: η υποδοχή τους στην Ελλάδα (1821-1989). Έρευνα – τεκμηρίωση – διάχυση* που υλοποιήθηκε από το Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων για τον Κοινοβουλευτισμό και τη Δημοκρατία, το Κέντρο Έρευνας Νεότερης Ιστορίας στο Πάντειο και το Ινστιτούτο Ιστορικών Ερευνών του Εθνικού Ιδρύματος Ερευνών.

### **Στόχοι του εκπαιδευτικού προγράμματος** είναι οι μαθητές:

- ✓ να κατανοήσουν το προσφυγικό φαινόμενο και να το εντάξουν σε ένα ευρύτερο πλαίσιο και να αντιληφθούν την ιστορικότητα και την πολυπρισματικότητα του φαινομένου
- ✓ να αναστοχαστούν πάνω στις ταυτότητες και την έννοια του «άλλου
- ✓ να καταπολεμηθούν φαινόμενα ρατσισμού και ξενοφοβίας και να καλλιεργηθεί το αίσθημα συμπερίληψης
- ✓ να καλλιεργηθεί ο σεβασμός στην πολιτισμική ετερότητα και στις αξίες των άλλων
- ✓ να ενισχύσουν τις δημοκρατικές αρχές και τις αξίες τους
- ✓ να κατανοήσουν τη συμβολή των προσφύγων και της μεταναστευτικής κινητικότητας στην εξέλιξη και την πρόοδο των πόλεων
- ✓ να αναπτύξουν την κριτική τους ικανότητα και να εξοικειωθούν με τα εργαλεία της κοινωνικής και πολιτισμικής ιστορίας και της «ιστορίας από τα κάτω» των απλών καθημερινών ανθρώπων
- ✓ να αποκτήσουν ιστορική ενσυναίσθηση, δηλαδή να κατανοήσουν τα συναισθήματα, τις στάσεις και τις συμπεριφορές των ανθρώπων μέσα στο συγκεκριμένο κοινωνικό –ιστορικό πλαίσιο

- ✓ να καλλιεργήσουν ιστορική συνείδηση και ιστορική κουλτούρα προκειμένου να σκεφτούν τη σχέση του παρόντος με το παρελθόν και τις προσδοκίες του μέλλοντος

## **Μ Α Θ Η Μ Α Τ Ι Κ Α**

### **Ευκλείδειες και μη-Ευκλείδειες Γεωμετρίες: Όταν η άρνηση του βέβαιου οδηγεί στη δημιουργία νέων κόσμων**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητής: Λουκάς Φρέρης, Μαθηματικός, Υπ. Δρ. Ιστορίας των Επιστημών**

Ο φιλόσοφος Immanuel Kant στο έργο του *Κριτική του Καθαρού Λόγου* διατύπωσε την άποψη ότι η Γεωμετρία είναι η μελέτη του χώρου και ότι η γνώση μας για τον χώρο δεν βασίζεται στην εμπειρία μας αλλά ότι μάλλον σχετίζεται με τον τρόπο που είναι δομημένο το μυαλό μας. Σύμφωνα με τον Kant η δομή του μυαλού μας είναι τέτοια ώστε η Ευκλείδεια Γεωμετρία αποτελεί τη μόνη Γεωμετρία που μπορεί να συλλάβει ο νους μας. Για χρόνια, ο μαθηματικός κόσμος ακολουθούσε αυτές τις αρχές θεωρώντας την Ευκλείδεια Γεωμετρία ως τη μόνη συνεπή μέθοδο απεικόνισης της πραγματικότητας. Είχε άραγε δίκιο ο Kant; Και τι συμβαίνει αν αρνηθούμε μια απόλυτη βεβαιότητα που επικρατούσε εδώ και αιώνες στα μαθηματικά; Θα οδηγηθούμε αναπόφευκτα σε κάποιο σφάλμα στη βάση της άτοπου απαγωγής, ή ίσως, όπως έλεγε και ο μαθηματικός Carl Friedrich Gauss, θα βρεθούμε σε έναν παράξενο κόσμο αρκετά διαφορετικό από τον δικό μας, αλλά απολύτως συνεπή;

**Στόχος του προγράμματος** είναι να προσφέρει στους μαθητές και στις μαθήτριες του Λυκείου μια πρώτη γνωριμία με άλλες Γεωμετρίες, Μη-Ευκλείδειες, μέσα από την ιστορική εξέλιξη της Ευκλείδειας Γεωμετρίας από την εποχή του Ευκλείδη μέχρι την ανακάλυψη των Μη Ευκλείδειων Γεωμετριών στις αρχές του 19ου αιώνα. Βασική επιδίωξη του προγράμματος είναι να κατανοήσουν οι μαθήτριες και οι μαθητές τη σημασία και τη δομή του αξιωματικού συστήματος, τις προϋποθέσεις για την ύπαρξη διαφορετικών αξιωματικών συστημάτων αλλά και τους τρόπους με τους οποίους τα συστήματα αυτά δημιουργούνται, επανεξετάζονται, εγκρίνονται ή απορρίπτονται από τον μαθηματικό κόσμο.

Αυτό δεν θα γίνει μέσω μιας κλασικής και γραμμικής παρουσίασης μαθηματικής επιτυχίας, από την άγνοια στη βεβαιότητα, αλλά μέσα από την παρουσίαση συναρπαστικών ιστορικών επεισοδίων, επιτυχιών και αποτυχιών, σχετικά με τη μελέτη του πέμπτου αιτήματος του Ευκλείδη στο πέρασμα των αιώνων.

Η κατανόηση της ιστορίας των Ευκλείδειων και μη-Ευκλείδειων Γεωμετριών από τους μαθητές και τις μαθήτριες γίνεται με βιωματικό και συμμετοχικό τρόπο. Συγκεκριμένα, μέσω εκπαιδευτικών παιχνιδιών όπως η χρήση σπάγκων για την εποπτική κατανόηση των ευκλείδειων αξιωμάτων και θεωρημάτων (Πυθαγόρειο θεώρημα), αλλά και με διαγωνιστικά παιχνίδια (κουίζ), οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπλέον, η προβολή ενός σύντομου βίντεο εξάπτει την περιέργεια των μαθητών και των μαθητριών προσφέροντας μια συναρπαστική και οπτικοακουστική

προσέγγιση στο θέμα. Μέσω αυτών των δραστηριοτήτων, οι μαθητές και οι μαθήτριες ενθαρρύνονται να διερευνήσουν την ανάπτυξη των γεωμετρικών εννοιών, να αντιληφθούν τις διαφορές ανάμεσα στις Ευκλείδειες και μη Ευκλείδειες προσεγγίσεις και να κατανοήσουν πώς εξελίχθηκαν αυτές οι θεωρίες μέσα από πρακτικά παραδείγματα και αλληλεπίδραση. Αυτός ο βιωματικός τρόπος μάθησης ενισχύει την κριτική σκέψη και την κατανόηση των μαθητών γύρω από τη γεωμετρία, καθιστώντας τη διαδικασία της μάθησης πιο διασκεδαστική και ουσιαστική.

Η κατανόηση της ιστορίας των Ευκλείδειων και μη-Ευκλείδειων Γεωμετριών από τους μαθητές και τις μαθήτριες γίνεται με βιωματικό και συμμετοχικό τρόπο. Συγκεκριμένα, μέσω εκπαιδευτικών παιχνιδιών όπως η χρήση σπάγκων για την εποπτική κατανόηση των ευκλείδειων αξιωμάτων και θεωρημάτων (Πυθαγόρειο θεώρημα), αλλά και με διαγωνιστικά παιχνίδια (κουίζ), οι μαθητές συμμετέχουν ενεργά στην εκπαιδευτική διαδικασία. Επιπλέον, η προβολή ενός σύντομου βίντεο εξάπτει την περιέργεια των μαθητών και των μαθητριών προσφέροντας μια συναρπαστική και οπτικοακουστική προσέγγιση στο θέμα. Μέσω αυτών των δραστηριοτήτων, οι μαθητές και οι μαθήτριες ενθαρρύνονται να διερευνήσουν την ανάπτυξη των γεωμετρικών εννοιών, να αντιληφθούν τις διαφορές ανάμεσα στις Ευκλείδειες και μη Ευκλείδειες προσεγγίσεις και να κατανοήσουν πώς εξελίχθηκαν αυτές οι θεωρίες μέσα από πρακτικά παραδείγματα και αλληλεπίδραση. Αυτός ο βιωματικός τρόπος μάθησης ενισχύει την κριτική σκέψη και την κατανόηση των μαθητών γύρω από τη γεωμετρία, καθιστώντας τη διαδικασία της μάθησης πιο διασκεδαστική και ουσιαστική."

### Εξέλιξη του Προγράμματος

1. Τι είναι η Ευκλείδεια Γεωμετρία και τι η Γεωμετρία του Ευκλείδη; Τι κοινό έχουν και, σε τι διαφέρουν;
2. Τι είναι ένα αξιωματικό σύστημα; Πως δόμησε ο Ευκλείδης το δικό του αξιωματικό σύστημα;
3. Το *Πέμπτο Αίτημα* του Ευκλείδη. Πως το διατύπωσε ο Ευκλείδης και πως διατυπώνεται ισοδύναμα;
4. Η εξέτασή του *Πέμπτου Αιτήματος* στο πέρασμα των αιώνων.
5. Η ανάδυση των Μη-Ευκλείδειων Γεωμετριών και οι πρωταγωνιστές του δράματος: Gauss-Bolyai-Lobachevsky.

**Μέθοδοι/ Τεχνικές:** Διαδραστική διάλεξη με ιστορική αφήγηση στην οποία θα παρεμβάλλονται:

- Προβολή βίντεο.
- Εκπαιδευτικό παιχνίδι (Επιβεβαίωση αξιωμάτων και θεωρημάτων της ευκλ. Γεωμετρίας με χρήση σπάγκου)
- Εκπαιδευτικά κουίζ: Χωρισμός μαθητών σε δύο ομάδες ώστε να διαγωνιστούν με γρήγορες ερωτοαπαντήσεις μετά το τέλος κάθε ενότητας (Ένα κουίζ στην Ευκλείδεια Γεωμετρία και ένα για τις Μη Ευκλείδειες Γεωμετρίες).
- Εμπλοκή των μαθητών και της εμπειρίας τους από τη σχολική ύλη

## ΦΥΣΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

### Ο γεωχημικός κύκλος του χαλκού

Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '

Εισηγήτρια: Δρ. Αριάδνη Αργυράκη, Καθηγήτρια Γεωχημείας, ΕΚΠΑ

Το πρόγραμμα αυτό έχει διαθεματικό περιεχόμενο φυσικών επιστημών (χημείας και γεωλογίας) και τεχνολογίας (μεταλλουργίας, χημικής και περιβαλλοντικής μηχανικής) με επίκεντρο την επίδειξη εξαγωγής χαλκού από ένα μετάλλευμά του, τον μαλαχίτη. Καλύπτει επίσης τη θεματική των τεχνολογιών προστασίας του περιβάλλοντος ως οριζόντιο αντικείμενο συζήτησης των τεχνολογιών για τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Στόχος της δραστηριότητας είναι αφενός να ενημερώσει τους μαθητές για την προέλευση και τη σημασία του χαλκού στη σύγχρονη κοινωνία, την τεχνολογία και τον πολιτισμό μας και αφετέρου να κατακτήσουν με βιωματικό τρόπο τη γνώση των χημικών αντιδράσεων που συντελούνται κατά την μεταλλουργία του χαλκού αλλά και την προστασία του περιβάλλοντος από τη μεταλλευτική δραστηριότητα καθώς και την ανακύκλωση.

#### Οι μαθητές μέσα από τη δραστηριότητα:

- Θα ενημερωθούν για την προέλευση και τη σημασία του χαλκού ως πρώτη ύλη με πάμπολλες χρήσεις στους τομείς της βιομηχανίας, της ενέργειας, της ιατρικής, της τεχνολογίας κλπ.
- Θα κατανοήσουν μέσα από την πειραματική διαδικασία και τη βιωματική μάθηση τις χημικές αντιδράσεις (διπλής αντικατάστασης, διάλυσης, οξειδοαναγωγής) που συμβαίνουν κατά την εξαγωγή χαλκού από ένα μετάλλευμά του, τον μαλαχίτη ( $\text{Cu}_2\text{CO}_3(\text{OH})_2$ ).
- Θα προβληματιστούν σχετικά με το θέμα των περιβαλλοντικών επιπτώσεων της εξόρυξης και της παραγωγής μετάλλων και θα αναζητήσουν τρόπους ασφαλούς περιβαλλοντικής διαχείρισης των αποβλήτων που παράγονται κατά τη διαδικασία της εξαγωγής του χαλκού από το μέταλλευμα.

#### Η εκπαιδευτική δραστηριότητα χωρίζεται σε δύο μέρη:

Πρώτο μέρος: Ενημέρωση- συζήτηση σχετικά με τους φυσικούς πόρους με έμφαση τις ορυκτές πρώτες ύλες και το σύνολο του κύκλου ζωής τους δίνοντας το παράδειγμα του χαλκού.

Δεύτερο μέρος: Πείραμα επίδειξης, το οποίο υπάρχει δυνατότητα να πραγματοποιηθεί από τα παιδιά ανά ζεύγη, που προσομοιάζει τη διεργασία της όξινης εξαγωγής χαλκού με τη μεταλλουργική μέθοδο «heap leaching» που εφαρμόζεται σε μεγάλη κλίμακα σε θραυσμένο μέταλλευμα Cu σε πολλά μεταλλεία ανά τον κόσμο.

Υλικά πειράματος:

- Σκόνη μεταλλεύματος υπεργενετικής μεταλλοφορίας Λαύριο (περιέχει μαλαχίτη, αζουρίτη και άλλα σύνδρομα ανθρακικά και πυριτικά ορυκτά)
- Πλαστική φιάλη με αραιό (1 M) θειικό οξύ ( $H_2SO_4$ )
- Ποτήρια ζέσεως
- Γυαλόχαρτο
- Σιδερένιες πρόκες
- Διηθητικό χαρτί
- ρΗμετρικό χαρτί
- Στατώ διήθησης
- Χοάνη διήθησης
- Γυαλιά προστασίας

Τα παιδιά ακολουθούν λεπτομερείς οδηγίες για τη διεξαγωγή του πειράματος, παρατηρούν και εξάγουν σειρά χημικών αντιδράσεων οι οποίες συντελούνται για τη παραλαβή χαλκού καθαρότητας 99,999%. Στο τέλος του πειράματος επιλέγουν τον κατάλληλο τρόπο διαχείρισης του υπολείμματος του μεταλλεύματος και γίνεται συζήτηση για θέματα προστασίας του περιβάλλοντος και τη σημασία της ανακύκλωσης.

**Όταν τα γονίδια αποκτούν «δύναμη»**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγήτρια: Ελένη Κόνιαρη, Ερευνήτρια, μοριακή βιολόγος**

Οι τεχνικές γενετικής μηχανικής έχουν εφαρμοστεί σε πολλούς τομείς συμπεριλαμβανομένης της έρευνας, της γεωργίας, της βιομηχανικής βιοτεχνολογίας και της ιατρικής. Η γενετική μηχανική μεταβάλλει τη γενετική σύσταση ενός οργανισμού με τη χρήση τεχνικών που απομακρύνουν κληρονομήσιμο γενετικό υλικό ή εισάγουν DNA το οποίο παρασκευάζεται εκτός του οργανισμού, είτε απευθείας εντός του ξενιστή ή σε ένα κύτταρο το οποίο στη συνέχεια συντήκεται ή υβριδοποιείται με τον ξενιστή.

Σκοπός της παρουσίασης είναι να αποτυπώσει τον τρόπο που η Γενετική Μηχανική προσφέρει τις γνώσεις για τη βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου κατανοώντας τα μυστήρια της ζωής.

**Στόχος του προγράμματος** είναι οι μαθητές μέσα από διαδραστικές εικόνες και εφαρμογές να μπορέσουν να κατανοήσουν τη σπουδαιότητα των βιοτεχνολογικών εφαρμογών στον τομέα της Ιατρικής και να αφουγκραστούν τις ανάγκες της σημερινής κοινωνίας για έναν ποιοτικότερο τρόπο ζωής. Επίσης, θα μπορέσουν να αναπτύξουν και να υιοθετήσουν κριτική στάση για τις δυνατότητες και προσπάθειες της γενετικής επιστήμης στη βελτίωση της ποιότητας της ζωής του ανθρώπου.

Με τις δραστηριότητες που θα έχουν στη διάθεση τους οι μαθητές, θα αποκτήσουν ενεργό ρόλο στην όλη διαδικασία στοχεύοντας στην ουσιαστική μάθηση και όχι τη στείρα παρακολούθηση.

## ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ-ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗ-ΡΟΜΠΟΤΙΚΗ

**Εξερευνώντας την τεχνητή νοημοσύνη: ένα μέλλον γεμάτο δυνατότητες και προκλήσεις**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητής: Βογιατζής Ηρακλής Υποψήφιος Διδάκτορας ΕΚΠΑ**

Το τελευταίο διάστημα οι νέες υπηρεσίες της τεχνητής νοημοσύνης όπως το ChatGPT, βρέθηκαν στο στόχαστρο κριτικής. Πώς θα είναι η ζωή μας αν αυτά τα συστήματα γράφουν τις εργασίες μας στο σχολείο ή κλέψουν τις δουλειές μας; Μπορούμε να χαρτογραφήσουμε ορισμένες απαντήσεις εφόσον κατανοήσουμε εφόσον κατανοήσουμε πως λειτουργούν. Οι αλγόριθμοι της μηχανικής μάθησης πίσω από τις ψηφιακές τεχνολογίες διαδραματίζουν ένα σημαντικό ρόλο στην λειτουργία τους. Μια σειρά από κλάδους των μαθηματικών χρησιμοποιούνται στην επιστήμη των υπολογιστών: τα γραφικά είναι αναπαραστάσεις συναρτήσεων, τα δίκτυα βασίζονται στις πιθανότητες, οι ψηφιακές τηλεπικοινωνίες στη μαθηματική ανάλυση. Είναι ικανές οι νέες μηχανές να καταλάβουν τον κόσμο γύρω μας με ποια εργαλεία αποφασίζουν;

Η επίλυση προβλημάτων από υπολογιστές απαιτεί τη μετεγγραφή των πρώτων σε μαθηματική γλώσσα, ώστε να μπορούν να επιλυθούν από αλγορίθμους. Πού κρύβεται η ανθρώπινη εργασία στις αποφάσεις που λαμβάνουν αυτά τα συστήματα; Οι υπολογιστές σήμερα μπορούν να λύσουν πολλά σύνθετα προβλήματα, οι αυξημένες ικανότητες τους τονίζουν τη σημασία του ερωτήματος που έθεσε ο πατέρας της πληροφορικής Άλαν Τούρινγκ πριν 70 χρόνια: Μπορούν οι μηχανές να σκέφτονται;

**Σκοπός του προγράμματος** είναι οι μαθητές να αναψηλαφήσουν τους ισχυρούς δεσμούς των νέων τεχνολογιών με τις επιστήμες. Επιπρόσθετα το πρόγραμμα προσκαλεί τους εκπαιδευόμενους να κατανοήσουν πώς οι τεχνολογίες επηρεάζουν την καθημερινή ζωή. Η μελέτη της σχέσης τεχνολογίας και κοινωνίας, θα επιχειρήσει να οδηγήσει τους εκπαιδευόμενους μακριά από μια τεχνοφοβική αντιμετώπισή της τεχνολογίας. Να κατανοήσουν πως οι “έξυπνες” μηχανές, από το κινητό τηλέφωνο έως το ψυγείο του σπιτιού μας χρησιμοποιούν μαθηματικές μεθόδους και τεχνικές και να εξοικειωθούν με κάποια απλά παραδείγματα.

Οι μαθητές θα έρθουν σε επαφή με βασικές έννοιες επίλυσης προβλημάτων από αλγορίθμους, τις βασικές αρχές λειτουργίας της μηχανικής μάθησης μέσα από

παραδείγματα αλλά και περιπτώσεις ηθικών διλημμάτων στα οποία μπορεί να βρεθούν οι μηχανές, όπως για παράδειγμα στην περίπτωση των αυτοκινούμενων οχημάτων.

### **Εξέλιξη του προγράμματος**

- Εισαγωγή στα τελευταία επιτεύγματα της τεχνητής νοημοσύνης
- Σύντομη εισαγωγή στην Μηχανική μάθηση, βασικές έννοιες και παραδείγματα
- Εφαρμογές συστημάτων μηχανικής μάθησης
- Σκέψη και μηχανές: εφαρμογές Dall-e και ChatGPT
- Περιπτώσεις αλγοριθμικών προκαταλήψεων (algorithmic bias) και Ηθική στην τεχνητή νοημοσύνη

### **Μέθοδοι/ Τεχνικές**

- Προβολή οπτικοακουστικού υλικού.
- Χρήση εφαρμογών για τη δημιουργία σχημάτων από συναρτήσεις.
- Σύντομες ιστορικές αφηγήσεις και brainstorming
- Εμπλοκή των μαθητών και της εμπειρίας τους από τη σχολική ύλη.

Το πρόγραμμα έχει στόχο να αμφισβητήσει πιθανές τεχνοφοβικές τάσεις για το μέλλον της τεχνητής νοημοσύνης. Βασικός σκοπός είναι να εξηγήσει με απλά παραδείγματα τον τρόπο λειτουργίας των μοντέλων μηχανικής μάθησης, τις επιδράσεις τους στο κοινωνικό γίνεσθαι και τέλος τους τρόπους με τους οποίους στο μέλλον μπορούν οι μαθητές να αντιμετωπίζουν τις αντίστοιχες κοινωνικές προκλήσεις. Θα παρουσιάσει τις βασικές αρχές λειτουργίας συστημάτων τεχνητής νοημοσύνης, την επιτελεστική τους ικανότητα αλλά και τους απλούς τεχνικούς περιορισμούς από τους οποίους χαρακτηρίζονται.

**Ο εντοπισμός και η αξιολόγηση της ψευδούς είδησης: Ένα εκπαιδευτικό παιχνίδι μυστηρίου με σύμμαχο τη ρομποτική και την ψηφιακή αφήγηση**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 ' [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτριες: Κατερίνα Σοφianoπούλου, Ψυχολόγος, MSc Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, Γνωσιακή Συμπεριφοριστική θεραπεία**

**Έλενα Κοντιζά, Ψυχολόγος MSc Πανεπιστημίου Ουτρέχτης Ολλανδίας, πιστοποιημένη στη Γνωσιακή-Συμπεριφοριστική θεραπεία**

Πόσο βέβαιοι είμαστε πως το σύνολο των πληροφοριών που προσλαμβάνουμε από την τηλεόραση, το διαδίκτυο και άλλες πηγές, ανταποκρίνονται, σε μικρότερο ή μεγαλύτερο ποσοστό, στην αλήθεια ή ακόμη και στην πραγματικότητα; Η απόδοση των νέων, των πληροφοριών, στις πηγές όπου αυτά παρουσιάζονται, κρίνεται με ευπιστία ως ικανοποιητική, ανεπαρκής ή κρύβει σκοπιμότητες;

Είναι βέβαιο πως οι ψευδείς ειδήσεις επηρεάζουν αρνητικά την αντίληψη, την ψυχολογία και την κριτική σκέψη των παιδιών, οδηγώντας σε παραπληροφόρηση, διαμόρφωση λανθασμένων πεποιθήσεων, αύξηση του άγχους και της ανασφάλειας, καθώς και σε μειωμένη ικανότητα αξιολόγησης της αξιοπιστίας των πληροφοριών. Αυτές οι συνέπειες μπορούν να επηρεάσουν την αυτοεκτίμηση και την κοινωνική τους συμπεριφορά, καθιστώντας τα παιδιά πιο ευάλωτα στη χειραγώγηση και τις επιπτώσεις της παραπληροφόρησης.

Προς την κατεύθυνση αυτή δημιουργήθηκαν τρία (3) σενάρια εκπαιδευτικών παιχνιδιών το καθένα σε αντικείμενο που άπτεται του ζητήματος της ψευδούς ή/και ανακριβούς είδησης, ανακοίνωσης, πεποίθησης ή ενημέρωσης. Το σχολείο μπορεί να επιλέξει ανάμεσα σε τρία διαφορετικά σενάρια: τις φυσικές καταστροφές, ρατσιστικές συμπεριφορές-bullying και επικίνδυνες δοκιμασίες στο ίντερνετ. Το κάθε προγράμμα-παιχνίδι παρουσιάζεται μέσω εκπαιδευτικού παιχνιδιού ρόλων (αγγλ. edu-Role Playing Game) και ψηφιακής αφήγησης (αγγλ. Digital Storytelling), με την παρουσία και ενεργή συμμετοχή του ανθρωποειδούς ρομπότ ΝΑΟ, υλοποιούνται υπό την αιγίδα του Ιδρύματος Αικατερίνης Λασκαρίδη και με την υποστήριξη του Κοινού Διδρυματικού Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών «Δημιουργική Γραφή» του Παιδαγωγικού τμήματος Νηπιαγωγών της Σχολής Κοινωνικών και Ανθρωπιστικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας, και του Εργαστηρίου Δικτύων Υπολογιστών & Υπηρεσιών του Τμήματος Ηλεκτρολόγων & Ηλεκτρονικών Μηχανικών του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής.

#### **Στόχοι του προγράμματος:**

- Αναγνώριση ψευδών ειδήσεων: Οι μαθητές θα μάθουν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά των ψευδών ειδήσεων και να διακρίνουν την αξιόπιστη από την αναξιόπιστη πληροφόρηση.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης: Ενίσχυση της κριτικής σκέψης των μαθητών ώστε να αξιολογούν τις πηγές πληροφόρησης και να αναλύουν τις πληροφορίες που λαμβάνουν.
- Κατανόηση της επίδρασης: Οι μαθητές θα κατανοήσουν πώς οι ψευδείς ειδήσεις επηρεάζουν την ψυχολογία και την ψυχική τους υγεία, καθώς και την κοινωνία συνολικά.
- Δημιουργία στρατηγικών προστασίας: Ανάπτυξη στρατηγικών για την προστασία από την παραπληροφόρηση, όπως η χρήση αξιόπιστων πηγών και η διασταύρωση των πληροφοριών.

## **Εισαγωγή στην εκπαιδευτική ρομποτική και τον προγραμματισμό**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγητής: Άγγελος Αντικατζίδης, Μηχανικός αυτοματισμού, IT Robotics**

Η εκπαιδευτική ρομποτική συνδυάζει την τεχνολογία και την εκπαίδευση. Μέσω της κατασκευής και του προγραμματισμού ρομπότ, τα παιδιά έχουν τη δυνατότητα να αναπτύξουν δεξιότητες όπως η λογική σκέψη, η επίλυση προβλημάτων και η ομαδική συνεργασία. Παράλληλα, η εκπαιδευτική ρομποτική ενισχύει τη δημιουργικότητα και την κριτική σκέψη, ενώ καλλιεργεί το ενδιαφέρον για τις επιστήμες και την τεχνολογία. Αυτή η εμπειρία όχι μόνο ενδυναμώνει τις τεχνικές δεξιότητες, αλλά επίσης προσφέρει στα παιδιά ένα διασκεδαστικό περιβάλλον μάθησης. Ας προγραμματίσουμε λοιπόν αυτόνομα οχήματα κι δούμε ποιος θα βγει πρώτος!

### **Ροή του προγράμματος:**

- ✓ Συζήτηση σχετικά με την ρομποτική και των προγραμματισμό.
- ✓ Εισαγωγή στην Scratch.
- ✓ Παρουσίαση των βασικών εννοιών του προγραμματισμού.
- ✓ Προγραμματισμός οχήματος.
- ✓ Διαγωνισμός: Ποια ομάδα θα βγει πρώτη;

### **Εκπαιδευτικοί στόχοι του προγράμματος:**

Ο στόχος του προγράμματος είναι να εισαγάγει τα παιδιά στις βασικές έννοιες του προγραμματισμού και της ρομποτικής μέσω της δημιουργίας και προγραμματισμού ενός αυτόνομου οχήματος χρησιμοποιώντας την γλώσσα Scratch. Μέσω αυτού, τα παιδιά θα αναπτύξουν δεξιότητες όπως:

- Κατανόηση Βασικών Αρχών Προγραμματισμού: Μαθαίνοντας βασικές δομές όπως λογικές συνθήκες, επαναλήψεις, και μεταβλητές.
- Επίλυση Προβλημάτων: Αντιμετώπιση προκλήσεων κατά τον σχεδιασμό και την υλοποίηση των λειτουργιών του οχήματος.
- Κριτική και Δημιουργική Σκέψη. Εξερεύνηση καινοτόμων τρόπων για την επίτευξη στόχων και την αντιμετώπιση εμποδίων.
- Συνεργασία και Ομαδικότητα. Συνεργασία με άλλους μαθητές για την ανάπτυξη και τη βελτίωση των έργων τους.
- Αυτονομία και Ευθύνη: Ανάληψη πρωτοβουλιών για τον προγραμματισμό και τη δοκιμή των έργων τους, ενισχύοντας την αυτοπεποίθηση και την ανεξαρτησία τους.
- Τελικός στόχος είναι να καλλιεργηθεί το ενδιαφέρον των παιδιών για τις επιστήμες και την τεχνολογία, παρέχοντάς τους τα εφόδια για να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους στον τομέα αυτόν με ενθουσιασμό και αυτοπεποίθηση.

### **Εισαγωγή στην τρισδιάστατη σχεδίαση και εκτύπωση**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 120 ´ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγητές: Δρ. Άρης Μαυρομμάτης, Μαθηματικός, Ερευνητής-καθηγητής ΚΕΔΙΒΙΜ, Πανεπιστήμιο Δυτικής Μακεδονίας**

**Απόστολος Παπανικολάου, Msc Μαθηματικός, Ερευνητής της Διδακτικής Μαθηματικών**

Οι μαθητές κατά τη διάρκεια της δραστηριότητας εισάγονται στη διαδικασία της τρισδιάστατης σχεδίασης και εκτύπωσης:

1. Σχεδιάζουν στο επίπεδο χαρτί, ένα σχήμα που αντιπροσωπεύει την ιδέα που έχουν για το πως φαντάζονται ένα αντικείμενο καθημερινής χρήσης (π.χ. ένα μολυβοδοχείο, ένα βάζο, ή μια κλειδοθήκη).
2. Γνωρίζουν τις βασικές δυνατότητες που παρέχουν οι πιο διαδεδομένες και εύχρηστες για εκπαιδευτικούς σκοπούς εφαρμογές – πλατφόρμες 3D σχεδίασης, κατανοώντας ότι η γεωμετρία του χώρου είναι βασική και παρούσα σε όλη αυτήν την διαδικασία.
3. Μετατρέπουν σε τρισδιάστατο στερεό τη μορφή που έχουν σημειώσει στο επίπεδο χαρτί τους, με τη βοήθεια μιας από τις παραπάνω 3D πλατφόρμες-εφαρμογές σχεδίασης και αφού την επεξεργαστούν, σώζουν την τρισδιάστατη δημιουργία τους σε αρχείο κατάλληλης μορφής (.stl , .3mf κ.α.).
4. Παρακολουθούν την μετατροπή του αρχείου σε πρόγραμμα cura ώστε να παραχθεί το αντίστοιχο εκτυπώσιμο αρχείο (. gcode).
5. Μεταφέρουν το αρχείο στον 3D εκτυπωτή, παρακολουθούν την εκτύπωσή του και παίρνουν ένα ενδεικτικό για κάθε τμήμα εκτυπωμένο αντικείμενο.
6. Με το τέλος της παραπάνω δραστηριότητας, στόχος είναι, οι μεν μαθητές να αποκτήσουν την στοιχειώδη πλέον για την εποχή μας δεξιότητα της 3D σχεδίασης και εκτύπωσης, ενώ οι διδάσκοντες να είναι σε θέση να σχεδιάζουν και εκτυπώνουν, χρηστικά για την ειδικότητά τους διδακτικά εργαλεία-αντικείμενα. (artifacts)

### **Εργαστήριο τρισδιάστατης εκτύπωσης**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 ´ [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγητής: Άγγελος Αντικατζίδης, Μηχανικός αυτοματισμού, IT Robotics**

Οι τρισδιάστατοι εκτυπωτές ανακαλύφθηκαν το 1982 αλλά έγιναν ευρέως γνωστοί από το 2010. Μέχρι το 2020 και μετά, το κόστος τους και η ποιότητα εκτύπωσης των φθηνών εκτυπωτών είναι τέτοιο που μπορεί να μπει σε κάθε σπίτι! Η 3D εκτύπωση μας έδωσε καινούργιες δυνατότητες και τρόπους ώστε να παράγουμε προϊόντα, να περνάμε από την ιδέα στην πράξη με μικρότερο κόστος και πιο γρήγορα. Ας γνωρίσουμε τις δυνατότητες της τρισδιάστατης εκτύπωσης παρέα!

### **Ροή του προγράμματος:**

- ✓ Μικρή συζήτηση για την βιομηχανική εποχή και την εισαγωγή των εργαλειομηχανών / ρομπότ.
- ✓ Πάμε να αρχίσουμε να τυπώνουμε αναμνηστικά πριν αρχίσουμε να συζητάμε για τους τρισδιάστατους εκτυπωτές!
- ✓ Όσο οι εκτυπωτές δουλεύουν γίνεται συζήτηση για το πως λειτουργεί ένας εκτυπωτής, τι υλικά μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε για να τυπώσουμε, ιδιότητες κτλ.
- ✓ Πώς μπορώ να τυπώσω αν θέλω κάτι; Αποθετήρια μοντέλων και τρισδιάστατη σχεδίαση.
- ✓ Μικρή εισαγωγή στην τρισδιάστατη σχεδίαση.
- ✓ Συζήτηση: Είχατε ποτέ κάποιο πρόβλημα που θα μπορούσε να λυθεί με αυτή την τεχνολογία; Πως θα την αξιοποιούσατε;

### **Στόχοι του προγράμματος:**

- Παρουσίαση των εργαλειομηχανών CNC στους μαθητές και επίδειξη των βασικών λειτουργιών τους ως μεθόδους παραγωγής.
- Παρουσίαση βασικών αρχών μηχανολογίας και ρομποτικής στους μαθητές.
- Εκμάθηση των βασικών αρχών λειτουργίας των τρισδιάστατων εκτυπωτών και των δυνατοτήτων τους μέσω θεωρητικής και πρακτικής προσέγγισης.
- Ανάπτυξη της φαντασίας των μαθητών στο πως θα μπορούσαν να χρησιμοποιήσουν αυτή την τεχνολογία για να τους βοηθήσει να λύσουν καθημερινά ή μη προβλήματα τους.

## **T E X N E Σ**

### **Θέατρο: Το δώρο του Θέσπη στους ανθρώπους**

#### **Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

#### **Εισηγητής: Νίκος Νίκας, Καθηγητής υποκριτικής, ηθοποιός, σκηνοθέτης**

6ος αιώνας π.Χ.. Ο Θέσπης αποκρίνεται (υποκρίνεται) στον χορό που τραγουδά τον διθύραμβο και γεννιέται η τραγωδία, το θέατρο. Ο Θέσπης έκανε τον μύθο δράση.

Πάμε τώρα στον 21ο αιώνα μ.Χ., στο σήμερα, στο τώρα!

Πάμε να κάνουμε έναν κύκλο. Πάμε να μιλήσουμε για τους αρχαίους μύθους που έγιναν θέατρο, που έγιναν τραγωδίες.

Πάμε στα εκάστοτε πρόσωπα του μύθου. Πάμε στους πρώτους «υποκριτές»! Πάμε στους σημερινούς υποκριτές.

Ποια μέσα χρησιμοποιούν; Το σώμα, το πρόσωπο (τη μάσκα ίσως;), τα μάτια, το στόμα. Πάμε να τα γνωρίσουμε αυτά τα «μέσα» και να ξαναγνωριστούμε κι εμείς μέσα απ' αυτά τα «μέσα».

Πάμε να γνωρίσουμε και τα υλικά των ηθοποιών. Τα συναισθήματα: χαρά, λύπη, φόβος, θυμός, αγάπη.

Πάμε να τα δοκιμάσουμε όλα αυτά!

Πάμε να φτιάξουμε δικούς μας μύθους, δικές μας «ιστορίες»!

Πάμε να τις χρησιμοποιήσουμε για να κάνουμε ότι και ο Θέσπης.

Πάμε να παίξουμε θέατρο.

Ένα διαδραστικό πρόγραμμα, μια περιπέτεια πάνω στο θέατρο του «σήμερα» και του «πάντα», που ξεκινά με αφορμή τη διδακτέα ύλη κάθε τάξης. Μια συναρπαστική περιπέτεια- παιχνίδι- ταξίδι για τους μαθητές χωρίς να τους «διδάσκει».

### **Ανακαλύπτοντας τον Κωνσταντίνο Βολανάκη: Ο κλεμμένος πίνακας**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '[Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτρια: Βένια Παστάκα, Ιστορικός τέχνης**

Σκοπός του προγράμματος είναι να έρθουν οι έφηβοι σε επαφή με τα έργα τέχνης και να κατανοήσουν τη σημασία της ζωγραφικής του Κωνσταντίνου Βολανάκη. Μέσα από την παρουσίαση του έργου του ζωγράφου θα αναπτυχθεί ένας γόνιμος διάλογος ο οποίος θα δώσει την δυνατότητα να αναπτύξουν **οι μαθητές κριτικές δεξιότητες πάνω στο τι πληροφορίες μπορεί να μας δώσει ένα έργο τέχνης πάνω στην ιστορία, τους ανθρώπους και την αλλαγή της πόλης που κατοικούν.** Στο πλαίσιο του προγράμματος θα δημιουργηθεί ένα βιωματικό παιχνίδι βασισμένο εξολοκλήρου στην ζωή και το έργο του ζωγράφου που ως στόχο έχει να ενισχύσει την παρατηρητικότητα και την ανάπτυξη της σκέψης τους πάνω στα έργα τέχνης.

Το εκπαιδευτικό αυτό πρόγραμμα είναι ένα ομαδικό παιχνίδι μυστηρίου μέσα από το οποίο οι μαθητές θα ανακαλύψουν τη ζωγραφική του Κωνσταντίνου Βολανάκη. Πρόκειται για **ένα διαδραστικό παιχνίδι** που στοχεύει στη βιωματική μάθηση και ξεφεύγει από το πλαίσιο της τυπικής διδασκαλίας. **Με αφορμή την κλοπή ενός σημαντικού έργου τέχνης οι μαθητές θα μεταμορφωθούν σε ερευνητές και υπόπτους.** Με συντονιστή του παιχνιδιού την εισηγήτρια, οι μαθητές θα χωριστούν σε ομάδες και θα κληθούν να βρουν τον ένοχο. Μέσα από μια ανακριτική διαδικασία στην οποία παρεμβάλλονται έργα του ζωγράφου, οι νέοι ερευνητές μαθαίνουν για την ζωή και το έργο του Βολανάκη, συλλέγουν στοιχεία και οδηγούνται σταδιακά στην λύση του μυστηρίου. Θα καταφέρουν άραγε να βρουν τον ένοχο και που βρίσκεται ο πίνακας;

### «Τα ρήματα της τέχνης»

Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '

Εισηγήτρια: Ιωάννα Σκοτίδα, Φιλολόγος, Μουσειοπαιδαγωγός

Φοβάμαι, νυστάζω, ανακουφίζομαι, στιγματίζομαι, βαριέμαι, θυμώνω, πονάω, λυπάμαι, χαίρομαι, δημιουργώ, προβληματίζομαι, κλαίω, γελάω...

Τι είναι η τέχνη; Ποιες οι διαφορετικές μορφές της Για ποιον λόγο η σύγχρονη τέχνη είναι τόσο κοντά στον άνθρωπο;

Με οδηγό βιωματικά παιχνίδια, καρτέλες, καλλιτεχνικά έργα (πίνακες, τραγούδια, στίχους, εγκαταστάσεις, ταινίες) και πραγματικά αντικείμενα οι συμμετέχοντες ξεκλειδώνουν τη σύγχρονη τέχνη, ανακαλύπτουν τα σύγχρονα καλλιτεχνικά ρεύματα και τους εκπροσώπους τους, προβληματίζονται και βρίσκουν σημεία επαφής με τα δικά τους προβλήματα και προβληματισμούς. Τέλος δημιουργούν το δικό τους καλλιτεχνικό έργο/ εγκατάσταση και περνούν το δικό τους μήνυμα.

#### Στόχοι του προγράμματος οι μαθητές να:

- οικειοποιηθούν με την έννοια της σύγχρονης τέχνης με βιωματικό τρόπο.
- εξοικειωθούν με σύγχρονα καλλιτεχνικά ρεύματα και τους εκπροσώπους τους.
- αναπτύξουν πολλαπλούς, προσωπικούς και συλλογικούς τρόπους προσέγγισης του έργου τέχνης και να το ταυτίσουν με τα προσωπικά τους βιώματα.

Σε μία εποχή όπου οι έφηβοι έχουν να αντιμετωπίσουν πολλαπλά προβλήματα τόσο στο σχολικό όσο και στο προσωπικό τους περιβάλλον και κλείνονται όλο και περισσότερο στον εαυτό τους, στιγματίζονται και περιθωριοποιούνται, το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Τα ρήματα της τέχνης» έρχεται να τους βοηθήσει τόσο να γνωρίσουν τη σύγχρονη τέχνη με έναν διαφορετικό τρόπο και να την ξεκλειδώσουν, όσο και να εκφραστούν ελεύθερα και να ανακαλύψουν τρόπους να προσέγγισης του ίδιου τους του εαυτού και του κόσμου γύρω τους.

Οι στόχοι του προγράμματος: Οι έφηβοι να οικειοποιηθούν τη σύγχρονη τέχνη, τα σύγχρονα καλλιτεχνικά ρεύματα και τους εκπροσώπους τους αλλά και να βρουν μέσα από τη μεθοδολογία που ακολουθεί το εκπαιδευτικό πρόγραμμα, στοιχεία που αγγίζουν την εφηβική ηλικία, τα βιώματα και τους προβληματισμούς της τόσο συλλογικά, όσο και ατομικά.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα είναι μαθητοκεντρικό και βασίζεται τόσο στην ανακαλυπτική, όσο και στην βιωματική- επικοινωνιακή μέθοδο διδασκαλίας. Οι συμμετέχοντες κατά τη διάρκειά του θα καταφέρουν να εκφράσουν τις απόψεις και τα συναισθήματά τους και να προβληματιστούν. Η διαδικασία αξιοποιεί παράλληλα (θεωρώντας την απαραίτητη) την ομαδοσυνεργατική μέθοδο, δίνοντας την ευκαιρία στα

παιδιά να συνεργαστούν και να συνομιλήσουν με διαφορετικό τρόπο από ότι στο σχολικό περιβάλλον.

Το πρόγραμμα υποστηρίζει τη μέθοδο Dewey δηλαδή το μαθαίνω κάνοντας», συνδέοντας την τέχνη με προηγούμενα βιώματα και δημιουργώντας νέες καλύτερες εμπειρίες. Η ιδεοκαταιγισμός, ο ελεύθερος διάλογος και η διδασκαλία με πολυμέσα ευνοούνται από το πρόγραμμα. Κατά τη διάρκεια του, με τη βοήθεια προτζέκτορα και ηχητικού εξοπλισμού η ομάδα θα ανακαλύψει/ αναλύσει έργα τέχνης σύγχρονων ρευμάτων, θα τα συγκρίνει με παλαιότερα και θα απαντήσει σε ppt με ερωτήματα που αφορούν την τέχνη και τα μουσεία, με στόχο να κατανοήσει πως τελικά ο πολιτισμός και η τέχνη μας αφορούν όλους και πώς ο καθένας μπορεί να τα προσεγγίσει με τον δικό του τρόπο. Το σωστό και το λάθος αποκλείονται αφού κυριαρχεί η προσωπική άποψη και το προσωπική ματιά.

Στο τελευταίο στάδιο του προγράμματος, τα παιδιά σε ομάδες, με τη βοήθεια πραγματικών καθημερινών αντικειμένων (καρέκλες, πανιά και ρούχα, μαγειρικά σκεύη, βιβλία, κα) θα δημιουργήσουν σύγχρονα έργα τέχνης στο χώρο, που εκφράζουν τα δικά τους συναισθήματα και προβληματισμούς, εμπνευσμένα από τους καλλιτέχνες που ανακάλυψαν.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα «Τα ρήματα της τέχνης», αξιοποιώντας σύγχρονες μεθόδους προσέγγισης, οπτικοακουστικό υλικό, μουσική και πραγματικά αντικείμενα προσεγγίζει και ακουμπά τόσο την τέχνη όσο και την εφηβική ηλικία στο σύνολό της άλλα και τον καθένα ξεχωριστά.

**«Να σου πω μια ιστορία;»: Πώς το εκφραστικά μας μέσα εμπνέονται ελεύθερα και δημιουργούν ιστορίες, με αφορμή τη ζωγραφική**  
**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητής: Πάνος Κούγιας, Ηθοποιός, σκηνοθέτης**

Πόσο εκπαιδευμένη, αλήθεια, είναι η φαντασία μας, να μπορεί να γεννήσει στη στιγμή, μια αυτοσχέδια ιστορία; Πως μπορεί ένας πίνακας ζωγραφικής να μας εμπνεύσει για να αφηγηθούμε το πριν ή το μετά της εικόνας που απεικονίζει; Τελικά, τι θα μας έλεγε η Μόνα Λίζα αν δεν χαμογελούσε και μπορούσε να μας μιλήσει;

Στην εποχή της διαδικτυακής εικόνας και του βίντεο, η επαφή με την ζωγραφική μέσω του εικονοκλαστικού- ποιητικού θεάτρου, συναντά όλο και λιγότερους θαυμαστές. Η δυνατότητα παραγωγής και αναπαραγωγής γρήγορης εικόνας αλλά και κειμένων μέσω τεχνητής νοημοσύνης (AI), πολύ συχνά απομαγεύει και αδρανοποιεί την δημιουργικότητα των εφήβων, στερώντας τους την δυνατότητα να διαμορφώσουν κριτική σκέψη και έκφραση, στοιχεία συνώνυμα της προσωπικότητάς μας.

Σε αυτό το πρόγραμμα συνδυάζεται το θέατρο -γονιός όλων των αφηγήσεων και των εικόνων- με την ζωγραφική, δημιουργώντας έναν πρωτοποριακό- βιωματικό κόσμο, όπου οι μαθητές με «αποσκευές» την φαντασία τους, τα όνειρά τους αλλά και το σύνολο των εκφραστικών τους μέσων, καλούνται μέσα από έναν ζωγραφικό πίνακα να επινοήσουν έναν κόσμο ολότελα αυτοσχέδιο, πρωτότυπο και χειροποίητο από τους ίδιους.

### **Στόχοι του προγράμματος**

- Να καλλιεργήσουν τα αισθητικά και αισθητηριακά τους εργαλεία.
- Να εξοικειωθούν με την λειτουργία της αφήγησης και του αυτοσχεδιασμού.
- Να αναπτύξουν την ικανότητα της ομαδικής συνεργασίας μέσω της λειτουργίας του θεάτρου.
- Να αποκτήσουν οι μαθητές μία σφαιρική εικόνα για την ζωγραφική .
- Να συνειδητοποιήσουν τον καθοριστικό ρόλο και την αξία της συνδυαστικής χρήσης των τεχνών ( θέατρο, ζωγραφική)

Για να επιτευχθούν οι προαναφερθέντες στόχοι, κατά τη διάρκεια του προγράμματος θα δουλέψουμε ομαδικά με γνωστούς πίνακες ζωγραφικής της ελληνικής αλλά και της παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς, αξιοποιώντας το πλούσιο εικαστικό υλικό της προσωπικής συλλογής του Ιδρύματος Λασκαρίδη.

### **Εισαγωγή στην τέχνη του Κινηματογράφου**

**Ομάδα 40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητής: Παναγιώτης Δενδραμής, Δρ. Ελληνικού Κινηματογράφου**

Η σημερινή εποχή χαρακτηρίζεται σε μεγάλο βαθμό από την κυριαρχία της εικόνας και την καθημερινή μας έκθεση σε μια υπερπληθώρα οπτικοακουστικού υλικού. Ιδιαίτερα τα νέα παιδιά, έρχονται πλέον σε επαφή και εξοικειώνονται με τα ψηφιακά μέσα από τη νηπιακή τους σχεδόν ηλικία και μαθαίνουν να τα χρησιμοποιούν σε σταθερή βάση για την επικοινωνία, την ενημέρωση, την ψυχαγωγία αλλά και τη δημιουργική τους έκφραση. Ποια είναι όμως η διαφορά ανάμεσα σε ένα βίντεο του YouTube και ένα ολοκληρωμένο κινηματογραφικό φιλμ; Ποια στοιχεία έχουν κοινά και πού διαφέρουν; Πώς μπορούμε να εκφραστούμε μέσω της κάμερας; Ποιο είναι το συντακτικό και η γραμματική του κινηματογράφου; Το πρόγραμμα αυτό φιλοδοξεί να καλύψει την ανάγκη για την πληρέστερη εξοικείωση των μαθητών με τη γλώσσα της οπτικοακουστικής έκφρασης και τη σύνδεσή της με την εκπαιδευτική διαδικασία.

**Σκοπός του προγράμματος** είναι να εισαγάγει τους μαθητές στη γλώσσα του κινηματογράφου μέσα από τη γνωριμία με τα βασικά δομικά της στοιχεία, με τη βοήθεια παραδειγμάτων από διαφορετικά κινηματογραφικά είδη, σχολές και ιδιώματα ύφους, παρακινώντας τους στην κριτική και δημιουργική εξερεύνηση των κωδίκων και

συμβάσεων της. Επίσης, να ενθαρρύνει την προσωπική καλλιτεχνική τους έκφραση μέσα από την εκτέλεση μικρών δημιουργικών ασκήσεων, για την καλύτερη κατανόηση των επιλογών που υπεισέρχονται στην οπτικοακουστική κατασκευή.

Οι επιμέρους στόχοι του προγράμματος θα προσεγγισθούν μέσα από την παρουσίαση του εισηγητή με τη χρήση συγκεκριμένων παραδειγμάτων οπτικοακουστικού υλικού. Μέσα από αυτή τη διαδικασία προσδοκάται να καταστεί εφικτή η μεταλαμπάδευση της μεθοδολογίας για την καλλιέργεια και την ανάπτυξη του οπτικοακουστικού γραμματισμού (media literacy) στους μαθητές, ούτως ώστε να είναι σε θέση να προσλαμβάνουν οπτικοακουστικά έργα (ταινίες μυθοπλασίας, ντοκιμαντέρ, βίντεο στο διαδίκτυο) με κριτική σκέψη και ουσιαστικό αναστοχασμό, τόσο ως προς τη μορφή όσο και ως προς το περιεχόμενό τους, αλλά και να είναι σε θέση οι ίδιοι να προχωρήσουν στα δικά τους δημιουργήματα.

### **Στόχοι του προγράμματος**

- ✓ Η γνωριμία των μαθητών με την εξέλιξη και την ετερογένεια της κινηματογραφικής τέχνης.
- ✓ Η γνώση των βασικών δομικών στοιχείων ενός κινηματογραφικού έργου
- ✓ Η ανάπτυξη της προσωπικής τους έκφρασης μέσω της οπτικοακουστικής αφήγησης.

## **Π Ο Λ Ι Τ Ι Σ Μ Ο Σ**

### **Παίζοντας με ... την ιστορία των περιηγητών**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητές: Ηλίας Στουραϊτης, Δρ. Τμ. Ιστορίας Ιονίου Πανεπιστημίου**

**Τόλης Λαύκας, MSc Liverpool John Moores University, Τμ. Επιστήμης Φυσικής Αγωγής & Αθλητισμού ΕΚΠΑ**

Η πολιτισμική κληρονομιά των περιηγητών που μας κληροδότησε κάθε Δυτικοευρωπαίος ταξιδιώτης ως μια πραγματική ή ονειρική εμπειρία αποτελεί μια ανακάλυψη του κόσμου της Μεσογείου και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης από τον 15ο έως τον 20ό αιώνα. Μία διαφορετική απεικόνιση της ιστορίας μέσα από τα μάτια των ανθρώπων που παρατήρησαν και κατέγραψαν κοινωνίες του κόσμου που άλλαζε και διαμόρφωνε μια νέα εποχή. Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα παρασύρει τους μαθητές σε ένα παιχνίδι αναγνώρισης και κατανόησης των πνευματικών, πολιτικών και πολιτιστικών ρευμάτων που οδήγησαν τους περιηγητές να ανακαλύψουν πώς ήταν ο κόσμος της Ευρώπης. Ποιοι ήταν αυτοί οι περιηγητές; Από ποιες χώρες προέρχονταν; Πού μετακινούνταν; Οι μαθητές/τριες θα ανακαλύψουν παίζοντας μια φανταστική ιστορία την απεικόνιση του χώρου και των ανθρώπων από τον 15ο έως τον 20ό αιώνα. Οι μαθητές/τριες θα αναζητήσουν κατά τη διάρκεια του παιχνιδιού περιεχόμενο από την

εφαρμογή travelogues, θα αξιοποιήσουν χάρτες, πίνακες ζωγραφικής για να ολοκληρώσουν το ταξίδι των περιηγητών και το παιχνίδι.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα συνδέεται με το μάθημα της ιστορίας και εμπλουτίζει τη χρονική περίοδο από τον 15ο έως τον 20ο αιώνα με την παρουσία των περιηγητών στην περιοχή της Μεσογείου και της Νοτιοανατολικής Ευρώπης. Συγκεκριμένα, αναζητούνται τα πνευματικά, πολιτικά και πολιτιστικά ρεύματα που οδήγησαν τους περιηγητές να ανακαλύψουν πώς ήταν ο κόσμος της Ευρώπης, ποιες ήταν οι ιδιότητες των περιηγητών, από ποιες χώρες προέρχονταν, πού μετακινούνταν, πώς κατέγραφαν και τι μας παρουσιάζουν.

Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα στηρίζεται στη βιωματική και ερευνητική-αποκαλυπτική μάθηση. Οι μαθητές/τριες θα βιώσουν μέσω της φανταστικής ιστορίας που θα εμπλακούν, στοιχεία που αφορούν την ιστορία των περιηγητών μέσω της έρευνας και συνεχούς ανακάλυψης δεδομένων που παράλληλα θα είναι και στοιχεία απόκτησης γνωστικού περιεχομένου.

### **Τα φυλακτά στον παραδοσιακό πολιτισμό...**

**Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητής: Σωτήρης Σουλούκος, Δρ. Θρησκευολογίας-Κοινωνικής Ανθρωπολογίας**

Αντικείμενο του προγράμματος είναι η κατανόηση της χρήσης φυλακτών κατά την περίοδο ακμής του παραδοσιακού πολιτισμού. Πρόκειται για αντικείμενα που μπορούν να εντοπιστούν και σε παλαιότερες περιόδους της ελληνικής τέχνης, καθώς οι επιρροές από περίοδο σε περίοδο ήταν μεγάλες. Ωστόσο, την περίοδο αυτή εκτός από τα κατεχορήν φυλακτά, που αποκαλούνται χαϊμαλιά, οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν πολλά κοσμήματα διακοσμημένα με αποτροπαϊκά και προστατευτικά μοτίβα, καλύπτοντας το γυναικείο κυρίως σώμα από το κεφάλι μέχρι και την κοιλιακή χώρα. Οι άντρες είχαν άλλου είδους φυλακτά, καθώς περνούσαν πολλές ώρες εκτός σπιτιού και ήταν εκείνοι οι οποίοι πήγαιναν ταξίδια, αλλά και στον πόλεμο. Η προστασία τους, όταν βρίσκονταν έξω από το σπίτι, ήταν ιδιαίτερα σημαντική.

**Σκοπός και στόχοι του προγράμματος:** Ο σκοπός του προγράμματος εντοπίζεται στην κατανόηση της χρήσης των φυλακτών από άνδρες και από γυναίκες, εντός και εκτός της οικίας. Οι τελετουργίες του γάμου, της βάπτισης, όπως και των μεταβάσεων από μία κατάσταση σε μία άλλη, καθιστούσε επιτακτική των χρήση φυλακτών για την προστασία από το κακό. Παράλληλα, μέσα από μία αναφορά στο κακό (κακό μάτι, ασθένειες κ.α.) θα μπορέσουν οι μαθητές να κατανοήσουν το νόημα της προστασίας από ορατούς και αόρατους κινδύνους. Φυσικά, οι φόβοι αυτοί δεν αφορούν μόνο τον ελληνικό πολιτισμό, ούτε μόνο τον χριστιανισμό. Έχοντας, ως σημείο αναφοράς την προστασία από το κακό

θα δούμε αντικείμενα και διακοσμητικά μοτίβα που προστατεύουν από το κακό και τα οποία προσελκύουν το καλό. Μοτίβα τα οποία ανήκουν σε μία από τις τρεις μεγάλες αβραμικές θρησκείες της Μεσογείου, αλλά και μαγικά μοτίβα, καθώς στα φυλακτά εντοπίζεται ο συνδυασμός θρησκευτικών και μαγικών στοιχείων.

### **Εξέλιξη του Προγράμματος**

Το πρόγραμμα με τη χρήση οπτικού υλικού θα φέρει σε επαφή τους μαθητές με γνωστούς και άγνωστους τρόπους προστασίας από το κακό. Εκτός από τις χριστιανικές θρησκευτικές μορφές, θα μπορέσουν οι μαθητές/μαθήτριες να δουν και μη θρησκευτικά σύμβολα που χρησιμοποιούν οι άνθρωποι για την προστασία τους. Τα φυλακτά είτε τοποθετούνταν σε κάποιο σημείο και ήταν εμφανή, είτε ήταν κρυμμένα αποσκοπούσαν στην προστασία από το κακό. Για τον λόγο αυτό οι άνθρωποι χρησιμοποιούσαν πολλές φορές μαγικά σύμβολα για να ενισχύσουν την προστατευτική δύναμη των φυλακτών. Παράλληλα, πολύ συχνά τοποθετούσαν στο εσωτερικό των αντικειμένων αυτών αγιωτικά υλικά, όπως και μαγικά αντικείμενα. Φαίνεται πως ο συνδυασμός των επιμέρους στοιχείων είχε ως στόχο την προστασία των κατόχων των φυλακτών, είτε πρόκειται για αντικείμενα με την έγκριση της επίσημης εκκλησίας, όπως οι σταυροί, είτε για αντικείμενα που αποτυπώνουν τις απόψεις του απλού λαού για ευζωία και ευγονία, όπως γινόταν στα χαϊμαλιά και στα υπόλοιπα κοσμήματα. Καταλήγουμε, ακόμη, στο συμπέρασμα πως υπάρχει μία έντονη διακοσμητική διάθεση που δηλώνει, συγχρόνως, τις προσωπικές επιθυμίες του κάθε χρήστη, η οποία όμως βρίσκεται από συμβολισμούς και προστατευτικά στοιχεία.

Τα χαϊμαλιά, οι θήκες ιερών βιβλίων και οι σταυροί είναι τα κατεξοχήν φυλακτά στα οποία χρησιμοποιούνται θέματα και μορφές της χριστιανικής θρησκείας. Αντιθέτως στα υπόλοιπα κοσμήματα - φυλακτά με εξαίρεση τον δικέφαλο αετό, ο οποίος έχει διττό νόημα, τους αγγέλους και τον σταυρό, δεν υπάρχουν θρησκευτικές μορφές, αλλά μορφές από τον υπαρκτό και ανύπαρκτο κόσμο με προστατευτικές και ευγονικές ιδιότητες. Ανθρώπινες κεφαλές, πουλιά, εξάλφα, οκτάκτινα άστρα, ρόδακες αποτελούν τα πιο συνηθισμένα διακοσμητικά μοτίβα σε πόρπες, βραχιόλια, κοσμήματα και αντικείμενα για χρήση και από τα δύο φύλλα.

Στη συνέχεια θα εστιάσουμε στο γεγονός πως άνθρωποι με διαφορετική θρησκεία χρησιμοποιούν διαφορετικά φυλακτά, καθώς τα διακοσμούν με διαφορετικά σύμβολα ή/και αποσπάσματα από τα Ιερά Βιβλία της θρησκείας τους. Με τον τρόπο αυτό θα μπορέσουμε να μιλήσουμε για τον τρόπο συνύπαρξης των θρησκειών και για την επιθυμία προστασίας των ανθρώπων, πέρα από θρησκευτικές και φυλετικές διαφορές. Παράλληλα, θα μας δοθεί η ευκαιρία να μιλήσουμε για τους συμβολισμούς που δίδονται στα αντικείμενα αυτά, όπως και στα διακοσμητικά σχέδια, που τα μετατρέπουν από απλά αντικείμενα σε φυλακτά. Τέλος, οι μαθητές θα σχεδιάσουν ή θα προτείνουν τα μοτίβα που θα περιλάμβανε το δικό τους φυλακτό.

Ενδεικτικό ερωτηματολόγιο:

Τι είναι φυλακτό;

Ποια φυλακτά γνωρίζετε;

Έχετε κάποιο φυλακτό

Τι σχέδιο έχει πάνω του;

Ξέρετε άλλου είδους φυλακτά;

Σταυρός: επίσημη θρησκεία.

Ματάκι, κόκκινη κλωστή: λαϊκή θρησκεία, μη επίσημη, μαγικός τρόπος σκέψης

Άνθρωποι με διαφορετική θρησκεία φορούν διαφορετικά φυλακτά.

Αναγνωρίστε τα φυλακτά και περιγράψτε τι βλέπετε

Σχεδιάστε/κολλήστε φτιάχνοντας το δικό σας φυλακτό.

## **Α Γ Ω Γ Η Υ Γ Ε Ι Α Σ**

**Μπες στη θέση μου: Σπάμε τα στερεότυπα και είμαστε μαζί ενάντια στην έμφυλη βία**

**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90 ' [Ψηφιακός μετασχηματισμός - Νέες τεχνολογίες (ΕΣΠΑ 2014-2020)]**

**Εισηγήτριες: Κατερίνα Σοφianoπούλου, Ψυχολόγος, MSc Ιατρικής Σχολής ΕΚΠΑ, Γνωσιακή Συμπεριφοριστική Θεραπεία**

**Έλενα Κοντιζά, Ψυχολόγος MSc Πανεπιστημίου Ουτρέχτης Ολλανδίας, πιστοποιημένη στη Γνωσιακή-Συμπεριφοριστική Θεραπεία**

Τα τελευταία χρόνια, όλο και περισσότερα περιστατικά έμφυλης βίας έρχονται στο φως. Έμφυλη βία αποτελεί οποιαδήποτε πράξη βίας που στοχεύει σε κάποιον λόγω του φύλου του και συνήθως αφορά στη βία κατά των γυναικών και των κοριτσιών. Η έμφυλη βία πηγάζει από τα στερεότυπα που προσδίδουν άνισα χαρακτηριστικά και δικαιώματα στα δύο φύλα, ενώ μπορεί να εμφανιστεί με πολλές μορφές και να επηρεάσει το άτομο τόσο σε συναισθηματικό, όσο και σε κοινωνικό επίπεδο.

Είναι βέβαιο πως η έμφυλη βία μπορεί να εμφανιστεί σε κάθε ηλικιακή βαθμίδα και να επηρεάσει κάθε πτυχή της καθημερινότητας, τόσο των παιδιών όσο και των ενηλίκων. Πολλά παιδιά βιώνουν ή είναι μάρτυρες έμφυλης βίας στις σχέσεις τους, στο σχολείο ή στο διαδίκτυο. Η έμφυλη βία προκαλεί έντονο άγχος στα παιδιά και επιφέρει σοβαρές επιπτώσεις στην αυτοεκτίμηση τους, δημιουργώντας τους αισθήματα ανεπάρκειας και ανασφάλειας ενώ παράλληλα μπορεί να οδηγήσει σε προβλήματα συμπεριφοράς που επηρεάζουν αρνητικά τις κοινωνικές τους σχέσεις. Είναι σημαντικό, λοιπόν, τα παιδιά να μάθουν να αναγνωρίζουν τα στερεότυπα που πυροδοτούν την ανισότητα και οδηγούν σε περιστατικά έμφυλης βίας, ώστε να αντιλαμβάνονται εγκαίρως την εμφάνισή της και να την αντιμετωπίζουν.

Υπό το πρίσμα αυτό, δημιουργήθηκαν δύο (2) σενάρια εκπαιδευτικών παιχνιδιών, τα οποία διαδραματίζουν περιστατικά έμφυλης βίας. Μέσω της χρήσης γυαλιών Εικονικής Πραγματικότητας (Virtual Reality), τα παιδιά θα παρακολουθήσουν σενάρια με μαθητές που αναπαράγουν μορφές έμφυλης βίας και με μαθητές που τη βιώνουν. Στη συνέχεια, θα συμμετάσχουν σε βιωματικές ασκήσεις σχετιζόμενες με όσα παρακολούθησαν, με σκοπό να προβληματιστούν, να μάθουν να αναγνωρίζουν την έμφυλη βία, αλλά και να την αντιμετωπίζουν με ενδεδειγμένους και λειτουργικούς τρόπους.

#### **Στόχοι του προγράμματος:**

- Αναγνώριση της έμφυλης βίας: Οι μαθητές θα μάθουν να αναγνωρίζουν τα χαρακτηριστικά της έμφυλης βίας και να διακρίνουν την εμφάνισή της.
- Καλλιέργεια ενσυναίσθησης: Οι μαθητές θα εξασκηθούν στο να «μπαίνουν στη θέση του άλλου» και να σκέφτονται πως μπορεί να αισθάνεται το άτομο που υπόκειται έμφυλη βία. Με τον τρόπο αυτό, θα κατανοήσουν και θα ευαισθητοποιηθούν στις επιδράσεις της έμφυλης βίας στην ψυχική υγεία του ατόμου.
- Ανάπτυξη κριτικής σκέψης: Οι μαθητές θα καλλιεργήσουν κριτική σκέψη απέναντι σε περιστατικά έμφυλης βίας, ώστε να είναι σε θέση να τα αξιολογούν και να τα διακρίνουν στην καθημερινότητά τους.
- Ανάπτυξη στρατηγικών αντιμετώπισης και προστασίας: Οι μαθητές θα εκπαιδευτούν και θα υιοθετήσουν στρατηγικές για την αντιμετώπιση της έμφυλης βίας όταν την αντιλαμβάνονται σε τρίτους, ενώ, παράλληλα, θα αναπτύξουν στρατηγικές για την δική τους προστασία σε περιπτώσεις που οι ίδιοι μπορεί να βιώσουν το φαινόμενο.

#### **Πρέπει να μας αγχώνει το άγχος;**

#### **Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90΄**

**Εισηγήτρια: Γιώτα Ανδριανού, Ψυχολόγος – Συστημική Συμβουλευτική και Ψυχοθεραπεία**

**Σκοπός του προγράμματος** είναι η κατανόηση του άγχους, ως μιας απαραίτητης βιολογικής λειτουργίας, η οποία όμως πολλές φορές ξεφεύγει από τον έλεγχό μας. Επίσης, το πρόγραμμα έχει ως σκοπό να εξοικειώσει τους μαθητές με πρακτικές που βοηθούν στο έλεγχο και την αντιμετώπισή στρεσογόνων καταστάσεων. Ειδικά για το Λύκειο, το πρόγραμμα στοχεύει στην ενημέρωση των παιδιών γύρω από το άγχος των Πανελλαδικών εξετάσεων και στην επίδειξη πρακτικών τρόπων για την αντιμετώπισή τους. **Στόχος του προγράμματος** είναι να κατανοήσουν τα παιδιά πως η απόκριση του οργανισμού σε στρεσογόνες καταστάσεις - το άγχος δηλαδή- είναι μια φυσιολογική βιολογική διεργασία. Ωστόσο, σε πολλές περιπτώσεις, στην καθημερινότητά μας, κατακλιζόμαστε ταυτόχρονα από πολλές καταστάσεις που είναι δυνητικά στρεσογόνες, με αποτέλεσμα να μην μπορούμε να τιθασεύσουμε το άγχος μας και αυτό να παρεμποδίζει την λειτουργικότητά μας.

**Εξέλιξη του προγράμματος:** Το πρόγραμμα θα ξεκινήσει με την εισηγήτρια να ρωτά τους μαθητές σχετικά με το πώς εκείνοι κατανοούν το άγχος. Πιο συγκεκριμένα θα τους ζητηθεί να απαριθμήσουν δυνητικά στρεσογόνες για αυτούς καταστάσεις αλλά και να περιγράψουν πώς ο οργανισμός αντιδρά σε καταστάσεις στρες (ταχυπαλμία, εφίδρωση, έντονη γαστρεντερική δραστηριότητα, αίσθηση κρύου ή και υπερβολικής ζέστης). Στη συνέχεια, θα περιγραφεί από τον εισηγητή ο βιολογικός μηχανισμός του στρες. Θα δοθούν στα παιδιά πληροφορίες σχετικά με την ορμόνη κορτιζόλη που εκκρίνεται από τα επινεφρίδια και είναι η βασική “υπεύθυνη” για όλα όσα μας συμβαίνουν όταν αγχωνόμαστε. Οι μαθητές στη συνέχεια, με την καθοδήγηση του εισηγητή, θα κληθούν να σκεφτούν γιατί ίσως και να είναι απαραίτητη μια τέτοια απόκριση του οργανισμού σε στρεσογόνες καταστάσεις και ποιοι θα ήταν οι δυνητικοί κίνδυνοι της μη απόκρισής μας σε καταστάσεις που φυσιολογικά μας προκαλούν άγχος. Αμέσως μετά, θα συζητηθεί γιατί σήμερα μας απασχολεί τόσο πολύ το άγχος. Πιο συγκεκριμένα, θα εξηγηθεί στα παιδιά πως λόγω του σύγχρονου τρόπου ζωής αλλά και των πολλών υπέρμετρων ίσως, απαιτήσεων που έχουμε από τους άλλους και τον εαυτό μας, δεν μπορούμε να τιθασεύσουμε το άγχος μας, το οποίο και τελικά αποτελεί τροχοπέδη στην καθημερινότητά μας. Τέλος, θα πραγματοποιηθεί μια δραστηριότητα κατά την οποία ο εισηγητής θα δείξει στα παιδιά κάποιες από τις τεχνικές που υπάρχουν για να μετριάσει και να ελέγξει κανείς το άγχος του.

**Δραστηριότητα:** Τα παιδιά θα κληθούν, αν θέλουν, να καθίσουν στο πάτωμα. Όσα δεν επιθυμούν θα παραμείνουν στην θέση τους. Ο εισηγητής, ο οποίος θα συμμετάσχει και ο ίδιος στην δραστηριότητα, θα δείξει στα παιδιά τεχνικές αναπνοής και απλού διαλογισμού και συγκέντρωσεις, που μας βοηθούν να ξεπεράσουμε το άγχος μας και να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε επαρκώς σε στρεσογόνες καταστάσεις, π.χ. ένα διαγώνισμα. Η εισηγήτρια θα μοιραστεί με τα παιδιά διάφορες θετικές σκέψεις που μπορούν να κάνουν για τους άλλους και τον εαυτό τους οι οποίες και μας βοηθούν να νιώσουμε καλύτερα σε κατάσταση στρες.

Τέλος, θα δοθεί χρόνος στα παιδιά να εξασκήσουν αυτές τις μεθόδους, να κάνουν ερωτήσεις και να περιγράψουν πώς αισθάνονται πριν και μετά την εξάσκηση αυτών των πρακτικών.

## ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΕΠΙΣΤΗΜΕΣ

**Δραματοποιώντας «θαύματα»:** διαφορετικότητα, αυτενέργεια, anti-ρατσισμός  
**Ομάδα 30 μαθητές, διάρκεια 90΄**

**Εισηγήτρια:** Κλειώ Φανουράκη, Επικ. Καθηγήτρια Τμ. Θεατρικών Σπουδών ΕΚΠΑ

**Σκοπός του εκπαιδευτικού προγράμματος** είναι η εξοικείωση των μαθητών και μαθητριών με τις έννοιες της διαφορετικότητας, της αυτενέργειας και του σεβασμού για τον άλλο, μέσα από βιωματικές εμπειρίες παιχνιδιού, δραματοποίησης και διερεύνησης. Με αφορμή μία ιστορία οι μαθητές και μαθήτριες διερευνούν στάσεις, συμπεριφορές

και αξίες που σχετίζονται με το «είναι» και το «φαίνεσθαι». Οι δραστηριότητες διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικιακή ομάδα/σχολική βαθμίδα.

Στο πλαίσιο του προγράμματος επαναπροσδιορίζεται η σχέση των νέων με καθετί διαφορετικό και ξένο, έχοντας ως οδηγό την ιστορία του 'νεαρού Τζώνη με την ουρά' και τις ατομικές και ομαδικές δραματοποιήσεις της, σε ρεαλιστικό και φανταστικό τόπο και χρόνο. Ανακαλύπτοντας ποιος είναι ο νεαρός Τζώνη, οι μαθητές και μαθήτριες συμμετέχουν σε ελεύθερους και ημικαθοδηγούμενους αυτοσχεδιασμούς στο πλαίσιο των οποίων διερευνούν την έννοια της πρόσληψης του διαφορετικού σε πολλαπλά πολιτισμικά, ιστορικά, θρησκευτικά, γενετικά/βιολογικά και κοινωνικοπολιτικά πλαίσια.

Ειδικοί στόχοι του προγράμματος αφορούν στη δημιουργική παραγωγή γραπτού και προφορικού λόγου στο πλαίσιο της Νεοελληνικής Γλώσσας, αλλά και διαθεματική εξέταση των θεμάτων του μέσω της Λογοτεχνίας, της Βιολογίας, της Φιλοσοφίας, της μυθολογίας, λαογραφίας, ιστορίας, θρησκείας και πολιτισμού. Παράλληλοι θεματικοί άξονες εργασίας είναι η αγάπη για τον συνάνθρωπο και τα ζώα, καθώς και για μορφές που παρεκκλίνουν από τις εκάστοτε αποδεκτές κανονικότητες.

### **Πλούτος και Φτώχεια στον σύγχρονο κόσμο**

#### **Ομάδα 30-40 μαθητές, διάρκεια 90 '**

**Εισηγητής: Μάριος Κουκουνάρας-Λιάγκης, Αναπλ. Καθηγητής Τμ. Θεολογίας ΕΚΠΑ**

Σύμφωνα με διεθνείς Οργανισμούς 124.000.000 Ευρωπαίοι είναι πλέον φτωχοί ενώ στην Ελλάδα πάνω από το 35% του πληθυσμού ζει στην ανέχεια. Τα παιδιά, δυστυχώς, είναι τα πρώτα θύματα της φτώχειας. 3.000.000 βρέφη στον κόσμο πεθαίνουν κάθε χρόνο τον πρώτο μήνα της ζωής τους εξαιτίας της φτώχειας. Σκοπός είναι αρχικά να νοηματοδοτήσουμε την έννοια της φτώχειας. Είναι φτώχεια μόνο η έλλειψη των αναγκαιών; Δεν είναι και η έλλειψη εκπαίδευσης ή η κακή εκπαίδευση, η μη πρόσβαση σε δομές υγείας, οι καθημερινές φοβίες, η άγονη αναζήτηση της ευτυχίας, το κυνήγι της αυτοπραγμάτωσης, η αποθέωση της αυθεντικότητας, ο καταναλωτισμός, το άγχος για το αύριο, η αφθονία, οι κακές σχέσεις και άλλα πολλά; Τελικά σκοπός είναι να αναρωτηθούμε, ποιοι είναι τελικά οι φτωχοί και ποιοι οι πλούσιοι;

Σε αυτή τη συνάντηση οι μαθητές, σε ασφαλές περιβάλλον, αναγνωρίζουν και γνωρίζουν πτυχές αυτού του μεγάλου κοινωνικού και προσωπικού προβλήματος Μέσα από την πολυτροπική και διαδραστική παρουσίαση του θέματος επιχειρείται, αρχικά, ο διαχωρισμός σε σχετική και απόλυτη φτώχεια και επιχειρείται η αναζήτηση των αιτιών του προβλήματος. Μελετάται το φαινόμενο σε σχέση με όρους Μικροοικονομίας και Μακροοικονομίας με ένα τρόπο απλό, προσιτό και βιωματικό (ανάγκες, συμπεριφορά καταναλωτή, δείκτης οικονομικής ευημερίας, ακαθάριστο εγχώριο προϊόν, πληθωρισμός κ.ά.). Στη συνέχεια όλοι μαζί επιχειρούμε σε θετικό κλίμα να

επαναπροσδιορίσουμε το ιδεώδες της ζωής αναλογιζόμενοι τον «πλούτο» της αυθυπερβαση και της προσφοράς. Έτσι, φεύγοντας θα έχουν κατανοήσει τις αιτίες της φτώχειας και πώς μπορεί να μειωθεί και να εξαλειφθεί.

Μέσα από βιωματικές δράσεις (φύλλο εργασίας, παίξιμο ρόλων, αναστοχαστικοί κύκλοι συζήτησης) επιχειρείται οι μαθητές και μαθήτριες να προσεγγίσουν τον πλούτο και τη φτώχεια ως έννοιες και φαινόμενα (οικονομικά, πολιτικά και κοινωνικά) με ποικίλες διαστάσεις που μας αφορούν όλες και όλους και έχουμε την ευθύνη. Προβάλλει το θέμα της προσωπικής και κοινωνικής ευθύνης, που αποτελεί σήμερα ανάγκη για την αγωγή των πολιτών. Πολύ περισσότερο την περίοδο που ζούμε, οικονομικής, κοινωνικής και ηθικής κρίσης.

Διευθύντρια ΙΑΛ: Καλή Κυπαρίσση

Υπεύθυνη εκπαιδευτικών προγραμμάτων: Ιωάννα Ρωμηού

Τηλ. επικοινωνίας: 216 900 3722, 216 900 3700

Ηλεκτρονική διεύθυνση: [romiou@laskaridisfoundation.org](mailto:romiou@laskaridisfoundation.org)

Ιστοσελίδα: [www.laskaridisfoundation.org](http://www.laskaridisfoundation.org)